

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL BİLİMLER ANABİLİM DALI**

**AZERBAYCAN HALK ÇALGISI KAMANÇANIN PEDAGOJİK VE
ORGANOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ**

Leyla BAYRAMZADE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. M. Nevra KÜPANA

AĞUSTOS - 2024

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**AZERBAYCAN HALK ÇALGISI KAMANÇANIN
PEDAGOJİK VE ORGANOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Leyla BAYRAMZADE

**Enstitü Anabilim Dalı : Temel Bilimler
Enstitü Bilim Dalı : Müzik Bilimleri**

“Bu tez 09/08/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Sertan DEMİR	Başarılı
Doç. Dr. M. Nevra KÜPANA	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Kadir VERİM	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Leyla BAYRAMZADE

09/08/2024

ÖN SÖZ

Kamança algı aleti Azerbaycan müzik medeniyetinin ayrılmaz parçasıdır. Geçmiş zamanlardan bugüne gelişim süreci geçmiş bu çalgı aleti bugün Azerbaycan’da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Eski zamanlardan beri müşayet çalgı aleti olarak kullanılan bu çalgı aleti bugün Azerbaycan’da yalnız geleneksel müziklerin değil, Azerbaycanlı ve yabancı bestecilerin eserlerinin de ustalıkla icra edildiğı bir çalgı aletidir. Bunun dışında uzun yıllardır bu çalgı aletinde keman için yazılan eserlerin icra edilmesi de merak doğurmaktadır. Kamança algı aletinin geleneksel bir çalgı aleti olmasına rağmen bugün Azerbaycan’da farklı biçimde kullanılması, yazılan metot kitapları, Azerbaycanlı bestecilerin besteledikleri eserler, öğretim üyeleri tarafından birçok eserlerin kamança için düzenlenmesi, çalgı aletinde kullanılan teknikler, Azerbaycan’da bu çalgı aletinin eğitimi hakkında bilgilerin ortaya konulması, bir kamança icracısı olarak bu bilgilerin doğru bir şekilde aktarılması benim en önemli görevlerimden biridir.

Ortaya çıkan bu çalışmanın teorik kısımlarında yardımcı olan herkese desteklerinden dolayı minnettarım. Kıymetli bilgi ve tavsiyeleriyle tezimi zenginleştiren hocalarım Prof. Dr. Sertan Demir’e ve Dr. Öğretim Üyesi Kadir Verim’e ayrıca teşekkür ediyorum. Bu zorlu süreçte sabırlı davranışı, kıymetli katkıları ve desteklerinden dolayı değerli danışman hocam Doç. Dr. M. Nevra Küpana’ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Leyla BAYRAMZADE

09/08/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
GÖRSEL LİSTESİ	iv
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Yaylı Çalgıların Gelişimi.....	4
1.1.1. Kamanlı (Yaylı) Rebab	4
1.1.2. Yaylı Kopuz	9
1.1.3. Çağane.....	14
1.1.4. Çeğanag.....	17
1.1.5. Ğıjek (Ğıçek, Gıcak)	19
1.1.6. Kamança.....	23
2. BÖLÜM: KAMANÇANIN ORGANOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ	31
2.1. Kamançanın Yapısı.....	31
3. BÖLÜM: KAMANÇANIN PEDAGOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ	46
3.1. Kamança İcrasının Gelişimi	46
3.1.1. Azerbaycanlı Bestecilerin Kamança için Besteledikleri Eserler.....	48
3.2. Azerbaycan’da Kamança Eğitimi	48
3.2.1. Azerbaycan’da Kamança Eğitimi Müfredatları	51
3.2.1.1. Azerbaycan’da Müzik Okullarında Beş Senelik Kamança Eğitimi Müfredatı.....	52
3.2.1.2. Azerbaycan’da Konservatuvar Eğitiminde Kamança Müfredatı	65
3.2.1.2.1. Azerbaycan’da Konservatuvar Eğitiminde Kamança İcracılığı için Repertuar Listesi	66
3.2.1.2.2. Azerbaycan’da Konservatuvar Eğitiminde Kamança İcracılığı Mugam Listesi	71
3.3. Kamança Eğitiminde Kullanılan Kitaplar ve İçerik Örnekleri	78
3.4. Geçmişten Günümüze Azerbaycanlı Kamança İcracıları.....	142
3.4.1. Habil Aliyev	143
3.4.2. Adalet Vezirov	144
3.4.3. Elman Bedelov	145

3.4.4. Fahrettin Dadaşov	147
3.4.5. Arif Esedullayev.....	148
3.4.6. Şefige Eyvazova.....	149
3.4.7. Ağacebrayıl Abbasaliyev	150
3.4.8. Munis Şerifov.....	151
3.4.9. Elnur Ahmedov	154
3.4.10. Elşan Mansurov.....	155
3.4.11. Mirnazim Esedullayev.....	156
3.4.12. Tuğrul Esedullayev	158
3.5. Azərbaycan'da Kamança Literatüründə Kullanılan Eserlere İlişkin Etütler	159
SONUÇ	169
KAYNAKÇA.....	171
EK	174
ÖZ GEÇMİŞ	195

KISALTMALAR

M. Ö. : Milattan Önce

LB : Leyla Bayramzade

MY : Musa Yagubov

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Yaylı Rebab	5
Görsel 2: Yaylı Rebab	6
Görsel 3: Rebab Çalgı Aleti.....	7
Görsel 4: Kamanlı (Yaylı) Rebab	9
Görsel 5: Memmedali Memmedov Tarafından Hazırlanan Yaylı Kopuz	10
Görsel 6: Memmedali Memmedov Tarafından Hazırlanan Yaylı Kopuz Çalgı Aletinin Şeması.....	11
Görsel 7: Yaylı Kopuz	11
Görsel 8: Kamanlı Kobız veya Kobuz Aleti.....	12
Görsel 9: Yaylı Çalgı Aletlerinde Kullanılan Yay Kısım.....	13
Görsel 10: G.G. Gagarin “Şamahı Reggaseleri”(Şamahı Rakkasları).....	15
Görsel 11: Azerbaycan Musiki Medeniyeti Devlet Müzesi’nde Yer Alan Çeğane.....	16
Görsel 12: Azerbaycanlı Kamança Sanatçısı Munis Şerifov Çağane İcra Ederken	17
Görsel 13: Haydar Aliyev Merkez Müzesi’nde Yer Alan Çeğanag Çalgı Aleti	18
Görsel 14: Büyük Çeğanag Aleti.....	19
Görsel 15: Ğıjek Çalgı Aleti	20
Görsel 16: Gıcek İcra Eden Halk Sanatçısı	21
Görsel 17: Ğıjek Çalgı Aleti	22
Görsel 18: Haydar Aliyev Merkez Müze’sinde Yer Alan, Uygurlar’da Kullanılan Gıcek Çalgı Aleti.....	23
Görsel 19: Kamança Çalgı Aleti.....	24
Görsel 20: Kamançanın Sağ ve Sol Açından Görünümü	25
Görsel 21: Azerbaycan Musiki Medeniyeti Devlet Müzesi’nde Yer Alan Kamança ...	26
Görsel 22: Kemalettin Behzat’ın (1455-1536) “Heşt Behişt” Adlı Minyatüründe Kamançanın Kullanımı	29
Görsel 23: Abdurrahman Cami’nin (1414-1492) “Yedi Taht” Eserinden “Züleyha ve Aziz”İn Düşününden Tantanalı Nümayiş” Minyatüründe Kamançanın Kullanımı	30
Görsel 24: Kamançanın Kase Kısım.....	33
Görsel 25: Kamançanın Kase Kısımının Sağdan Görüntüsü.....	33
Görsel 26: Kamançanın Kase Kısımının Arkadan Görüntüsü.....	34
Görsel 27: Kamançanın Kasesinin Alt Kısımının Görüntüsü.....	34

Görsel 28: Kamança Kasesinin Ön Kısımına Çekilen Balık Derisi	35
Görsel 29: Kamançanın Sap Kısımını	36
Görsel 30: Kamançanın Burguları	36
Görsel 31: Kamançanın Sap Kısımına Yerleştirilen Metal Köprücük	37
Görsel 32: Kamançanın Ahşaptan Hazırlanan Köprücük Kısımını	37
Görsel 33: Kamançanın Kasesinin Alt Kısımına Yerleştirilen Metal Köprücük.....	38
Görsel 34: Kamançanın Apart Kısımını	38
Görsel 35: Memmedali Memmedo Ait Kamança Örneği	39
Görsel 36: Kamançanın Kase Kısımını.....	40
Görsel 37: Kamançanın Sap Kısımını	40
Görsel 38: Kamançanın Burgu Kısımını	41
Görsel 39: Kamançanın Dize Dayanan Apart Kısımını.....	42
Görsel 40: Kamança İcrası Sırasında Oturma Şekli	43
Görsel 41: Kamançanın Sol Elde Tutulma Şekli.....	43
Görsel 42: Kamançanın Yay Kısımını	44
Görsel 43: Kamançanın Yay Kısımını ve Sağ Elde Tutulma Şekli	45
Görsel 44: Cevahir Hesenova	49
Görsel 45: Ramiz Mirişli ve Nazim Mirişli “Kamança Mektebi”	78
Görsel 46: Ofeliya İmanova ve Rena Recebova’nın “Kamança Mektebi” Kitabı	79
Görsel 47: Kamançada İcra Etmek İçin Bilgi.....	80
Görsel 48: Kaman(Yayın) Sağ ve Sola Doğru Hareketi (İmanova ve Recebova, 2005, 4)	81
Görsel 49: Birlik Notalarla Kamançanın Yay Kısımının Sağa ve Sola Doğru Hareketi Ettirilmesine Ait (İmanova ve Recebova, 2005, 4)	81
Görsel 50: Dörtlük Ve İkilik, Nota ve Suslarla Melodilerin Çalınması (İmanova ve Recebova, 2005, 7)	82
Görsel 51: Boş Tellerde Birinci Parmak İcrasına İlişkin Alıştırma.....	82
Görsel 52: Kamançadaki Seslerde Yarım Ses ve Tam Sesler	83
Görsel 53: Boş Tellerde 2. Parmağın Kullanımına Dair Alıştırma.....	83
Görsel 54: Kamança İcrasında 1., 2., 3. Parmakların Kullanımına Dair Alıştırmalar	84
Görsel 55: Kamança İcrasında 3. Parmak İçin Alıştırmalar	84
Görsel 56: Kamança İcrasında 1., 2., 3. ve 4. Parmakların Kullanımına Dair Alıştırmalar	85

Görsel 57: Kamança İcrasında 4.Parmağın Kullanımına Dair Alıştırmalar	85
Görsel 58: Kamançada Do Majör Gamının Farklı Tekniklerle İcrası	86
Görsel 59: Kamançada La Minör Gamının Farklı Teknik ve Natural, Armonik, Melodik Halde İcrası.....	87
Görsel 60: Alıştırma	88
Görsel 61: Üzeyir Hacıbeyli “ Şefget Bacısı”	88
Görsel 62: Üzeyir Hacıbeyli “Yaxşı Yol”	89
Görsel 63: Belarus Halk Şarkısı	89
Görsel 64: 3/4 Ölçüde Sekizlik ve Dörtlük Notalarla İcra	89
Görsel 65: Tacik Halk Şarkısı.....	90
Görsel 66: Çölde Ağcagayın Ağacı	90
Görsel 67: “Dağda Kalina”	91
Görsel 68: Azerbaycan Halk Mahnısı(Şarkısı)“Almanı Alma”	91
Görsel 69: Tofiq Guliyev “Mehribanım”	92
Görsel 70: “Çahargah Tesnifi”	92
Görsel 71: Azerbaycan Halk Mahnısı (Şarkısı) “Aman Nene”	93
Görsel 72: Do Majörde Etüt	93
Görsel 73: Süslemeler (Kısa Çarpma)	94
Görsel 74: Uzun Çarpma	94
Görsel 75: Aynı, Komşu Sesden Ve Üçlüden Çarpma.....	95
Görsel 76: Kısa Ve Uzun Çarpma	96
Görsel 77: Gruppetto ve Tril Gibi Süslemelerin Yazı ve İcra Şekli.....	97
Görsel 78: Mordentın Yazı ve İcrasına Dair Örnek.....	97
Görsel 79: Manendü Mühalif (Mordent)	98
Görsel 80: Yayın Sağ ve Sola Doğru Hareketi.....	98
Görsel 81: Detaşenin İcrası.....	99
Görsel 82: Portamento İcrası	99
Görsel 83: Spiccato İcrası.....	99
Görsel 84: Nota Türleri.....	101
Görsel 85: Kamançada Kullanılan Pozisyonlar	102
Görsel 86: Şefige Ayvazova “ Kamança İçin Duetler”	103
Görsel 87: Almaz Kerimova “Yabancı Ülke Bestecilerinin Eserleri”	103

Görsel 88: Şefige Eyvazova ve Mehri Esedullayeva “Azerbaycan ve Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri”	104
Görsel 89: Arif Esedullayev “Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Büyük Hacimli Eserler”	105
Görsel 90: Dilber Ahmedova ve Amil Novruzov “Kamança ve Piyano İçin Azerbaycan Bestecilerinin Eserlerinden Oluşan Düzenlemeler”	106
Görsel 91: Aliye Şükürova “Pyesler Mecmuesi” Azerbaycan ve Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri	107
Görsel 92: Almaz Kerimova’nın Kitapları	108
Görsel 93: Almaz Kerimova “Azerbaycan Bestecilerinin Eserleri” Adlı Kitabı	108
Görsel 94: Eşref Abbasov “ Genclik Regsi”	109
Görsel 95: Tofiq Bakıhanov “ Elegiya”	110
Görsel 96: Adil Bebirov “ Konsert Pyes”	111
Görsel 97: Zakir Bağirov “ Konçerto”	112
Görsel 98: Süleyman Elesgerov “Sözsüz Mahnı”	113
Görsel 99: Almaz Kerimova “ Azerbaycan Bestecilerinin Eserleri”	114
Görsel 100: Üzeyir Hacıbeyli “Koroğlu” Operası’ndan Nigar’ın Ariyası ”	115
Görsel 101: Üzeyir Hacıbeyli “ 1. Fantazi”	116
Görsel 102: Üzeyir Hacıbeyli “ 2. Fantezi ”	117
Görsel 103: Cövdet Hacıyev “Laylay”	118
Görsel 104: Almaz Kerimova “ Yabancı Ülke Bestecilerinin Eserleri”	119
Görsel 105: Wolfgang Amadeus Mozart “ Çobanın şarkısı”	120
Görsel 106: Sergey Vasilyeviç Rachmaninov “ Vokaliz”	121
Görsel 107: Pablo Sarasate “ Andalus Romansı”	122
Görsel 108: Antonio Vivaldi “Konçerto No: 3“	123
Görsel 109: Almaz Kerimova “Yabancı Ülke Bestecilerinin Eserleri”	124
Görsel 110: Natalya Baklanova “ Konsertino”	125
Görsel 111: Şefige Ayvazova ve Mehri Asadullayeva “Azerbaycan ve Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri	126
Görsel 112: Chopin “Vals”	127
Görsel 113: Strauss “Mavi Tuna”	128
Görsel 114: Çaykovski “Sentimental Vals”	129
Görsel 115: Şefige Ayvazova “ Kamança İçin Duetler”	130

Görsel 116: O. Panseron “ Gam”	131
Görsel 117: İ. Sposobin “ Konsonans Duet”	132
Görsel 118: Gürcü Halk Şarkısı (Düzenleyen; V. Çokyeli)	133
Görsel 119: F. Emirov “ Marşsayacı”	134
Görsel 120: Arif Esedullayev “ Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ile Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri “	135
Görsel 121: Johann Sebastian Bach “ La Minör Konçerto”	135
Görsel 122: Wolfgang Amadeus Mozart “Küçük Konçerto”	136
Görsel 123: J. Akkolayı “ La Minör Konçerto No: 1”	136
Görsel 124: Mirnazim Esedullayev ve Tuğrul Esedullayev “Yabancı Bestecilerin Eserleri”	137
Görsel 125: Wolfgang Amadeus Mozart “Konçerto No: 3”	138
Görsel 126: Giuseppe Verdi “Rigoletto” Operası’ndan “Fantazi”	139
Görsel 127: P. İ. Çaykovski “ Barkorola”	140
Görsel 128: Aliye Şükürova “Pyesler Mecmuesi” Azerbaycan ve Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri	140
Görsel 129: Wolfgang Amadeus Mozart “ Figaro ’nun Düğünü” Opera’sından “Giriş”	141
Görsel 130: K. İ. Andersen “ Tarantella”	141
Görsel 131: Asef Zeynallı “Ülkem”	142
Görsel 132: Habil Aliyev (1927-2015).....	143
Görsel 133: Adalet Vezirov (1951- 2002)	144
Görsel 134: Elman Bedelov (1929-1991).....	145
Görsel 135: Fahrettin Dadaşov (1950)	147
Görsel 136: Arif Esedullayev (1949).....	148
Görsel 137: Şefige Ayvazova (1950)	149
Görsel 138: Ağacebrail Abasaliyev (1955)	150
Görsel 139: Munis Şerifov (1962).....	151
Görsel 140: Munis Şerifov Çeğane Çalgı Aletinde İcra Ederken	152
Görsel 141: Munis Şerifov ve Eski Çalgı Aletlerinden Oluşan Müzik Grubu	153
Görsel 142: Elnur Ahmedov (1977)	154
Görsel 143: Elşen Mansurov (1962).....	155
Görsel 144: Mirnazim Esedullayev (1951).....	156

Görsel 145: Tuğrul Esedullayev (1982)	158
Görsel 146: Kamançadaki Notalar Pesten Tize Doğru (La, Mi, La, Mi)	160
Görsel 147: Keman Notaları (Mi, La, Re Sol).....	160
Görsel 148: Schradieck “ Keman İçin Alıştırmalar”	161
Görsel 149: Schradieck “1. Bölüm, 7 Pozisyonda Çalabilmek İçin Parmak Alıştırmaları”	161
Görsel 150: Kayser “36 Alıştırma”.....	162
Görsel 151: Kayser Alıştırmalarından Bir Örnek	163
Görsel 152: Staccatoların İcrasına Dair Etüt	164
Görsel 153: Staccatoların İcrasına Dair Etüt	164
Görsel 154: Legatoların icrasına dair etüt	164
Görsel 155: Staccato ve Legatoların Beraber İcrasına Dair Etüt.....	165
Görsel 156: Legato ve Kromatizm İçin Etüt.....	165
Görsel 157: Kromatik Dizinin Legato ve Staccatolarla İcra Edilmesine Dair Etüt.....	165
Görsel 158: Onaltılık Notalardan Oluşan Alıştırma	166
Görsel 159: Onaltılık Notalarla Legato ve Staccato İcrasına Dair Etüt.....	166
Görsel 160: 2 Sesin Beraber Çalınmasına Dair Etüt	166
Görsel 161: 2 Sesin Legato ve Staccato Olarak Beraber Şekilde İcrasına Dair Etüt ..	167
Görsel 162: 6/8 Ölçüde Staccato Ve Legatolarla İcraya Dair Etüt.....	167
Görsel 163: 6/8 Ölçüde Staccato ve Legatolarla İcraya Dair Etüt.....	167
Görsel 164: Trilin Kullanımına Dair Etüt.....	167
Görsel 165: 6/8 Ölçüde Legato Ve Staccatoların İcrasına Dair Etüt.....	168

ÖZET	
Başlık: Azerbaycan Halk Çalgısı Kamançanın Pedagojik ve Organolojik Açidan İncelenmesi	
Yazar: Leyla BAYRAMZADE	
Danışman: Doç. Dr. M. Nevra KÜPANA	
Kabul Tarihi: 09/08/2024	Sayfa Sayısı: xi (ön kısım) + 173 (ana kısım) + 21 (ek)
Kamança çalgı aleti Azerbaycan müzik medeniyetinin ayrılmaz parçasıdır. Birçok ülkede farklı adlarla tanınan bu çalgı aleti Azerbaycan'da Kamança olarak bilinmekte ve sevilmektedir. Kamança çalgı aleti hakkında bilgiye birçok yazıda, eserde rastlanmış, minyatür resimlerde bu çalgı aleti betimlenmiştir. Zengin bir geçmişi olan bu çalgı aleti farklı zamanlarda birçok halkın müzik medeniyetinde kullanılmıştır. Ortaya çıktığı günden müşayet (eşlik) çalgısı olarak kullanılan kamança, bugün Azerbaycan'da farklı bir şekilde de kullanılmaktadır. Eski zamanlarda birçok meclislerde tar, hanende (mugam ustası) ile birlikte kullanılan ve kulaktan icra edilen bu çalgı aleti dahi besteci Üzeyir Hacıbeyov tarafından notalı halk çalgı aletleri orkestrasının oluşturulmasıyla, diğer çalgı aletleri gibi yeni bir soluk kazanmıştır. Diğer çalgı aletleriyle beraber kamança çalgı aleti için de nota sisteminin oluşturulması, bu çalgı aleti için birçok bestecinin eserler yazmasına vesile olmuştur. Bugün bu çalgı aletine Azerbaycan'da büyük ilgi ve sevgi görülmektedir. 5 ve 11 senelik okullarda eğitime başlanılan bu çalgı aletinin sonraki aşamalarda konservatuvarlarda eğitime devam edilmektedir. Kamança için nota sisteminin oluşturularak bestecilerin eserler yazmasıyla ve ayrıca birçok kamança eğitimcisinin ve icracıların da eğitim alanında sundukları katkılar ile kamança literatürü zenginlik kazanmıştır. Besteciler, icracılar, eğitimciler tarafından kamança çalgı aleti için pedagojik alanda büyük katkılar sunulmuş, kamança icracılığına dair bilgilerin toplandığı kitaplar, etütler, gamlar, kamança eğitimi için metotlar, Azerbaycanlı ve yabancı bestecilerin eserlerinin kamança icracılığı için düzenlenerek kitap haline getirilmesi gibi çalışmalarla kamança icracılığı gelişmiş ve bu çalgı aletinin teknik imkanları artmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Yaylı Çalgılar, Kamança, Kamançanın Yapısı, Kamança İcracılığı, Kamança Eğitimi	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Pedagogical and Organological Examination of the Azerbaijani Folk Instrument Kamancha	
Author of Thesis: Leyla BAYRAMZADE	
Supervisor: Assoc. Prof. M. Nevra KÜPANA	
Accepted Date: 09/08/2024	Number of Pages: xi (pre text) + 173 (main body) + 21 (add)
Kamancha instrument is an integral part of Azerbaijani musical civilization. This instrument, known by different names in many countries, is known and loved as Kamancha in Azerbaijan. It has been found in many articles and works about the Kamancha instrument, and this instrument has been depicted in miniature paintings. This musical instrument, which has a rich history, has been used in the musical civilizations of many peoples at different times. This instrument, which has been used as an accompaniment instrument since its emergence, is also used in a different way in Azerbaijan today. This musical instrument, which was used together with the tar and hanande (mugam master) in many assemblies in ancient times and performed by ear, was created by the genius composer Üzeyir Hacıbəyov of the Orchestra of Folk Musical Instruments with Notes, which brought a new breath to the kamancha instrument as well as other musical instruments. The creation of a notation system for the kamancha instrument, along with other musical instruments, has caused many composers to write works for this instrument. Today, there is great interest and love for this musical instrument in Azerbaijan. The education of this instrument begins in 5 and 11-year schools, and education continues in conservatories in the later stages. The creation of the notation system for Kamancha was not limited to composers writing works; many faculty members and performers made great contributions to the field of education. Composers, performers, faculty members. made great contributions in the pedagogical field for the kamancha instrument, books collecting information on kamancha performance, etudes, scales, methodical materials for teaching kamancha, arranging the works of Azerbaijani and Foreign composers into books for kamancha performance, creating numerous books such as kamancha performance and this instrument has further increased and continues to increase the technical possibilities of the instrument.	
Keywords: String Instruments, Kamancha, Structure of Kamancha, Performing of Kamancha, Education of Kamancha	

GİRİŞ

Azerbaycan müzik medeniyetinin oldukça zengin bir tarihi vardır. Eski zamanlardan beri birçok müzikolog, araştırmacı ve şairlerin eserlerinde, yazılarında, resimli kaynaklarda Azerbaycan müziği ve kullanılan çalgı aletleriyle ilgili bilgilere rastlanmıştır.17.yüzyılda yaşamış müzikolog Mirze Bey'in Azerbaycan müzik medeniyetinin gelişiminde büyük rolü olmuştur. Mirze Bey'in Azerbaycan müzik medeniyeti, icracılık sanatı ve gelişiminde emeği büyük olmuştur ve kendisi "Risaleyi-Musiki" adlı bilimsel eseri yazmıştır. Azerbaycan müzik medeniyeti, Azerbaycan müziğinin ayrılmaz parçası olan mugam ve mugam destgahları hakkında bilgi veren en önemli kişilerden biri Mir Muhsin Nevvab'dır. Ortaya koyulan fikirler Azerbaycan müziğinin sonraki aşamalarda gelişiminde büyük rol oynamıştır. 18. ve 19. yüzyıllarda Azerbaycan'ın birçok bölgesinde müzik meclisleri mevcut olmuştur. Bu müzik meclislerinde tar, hanende, enstrümantal icracılar eşliğinde şarkılar, tesnifler, mugamlar, sanatçılar tarafından doğru bir şekilde icra edilirdi. Bakü'de Abdurrahim Bey Hakverdiyev'in organize ettiği hanende lkleri ve aşık destelerinin Doğu Konserleri'nde yer alması ilk enstrümantal müzik grupları ve aşık destelerinin oluşmasına sebebiyet verdi. Azerbaycan profesyonel müzik medeniyeti ve Azerbaycan müziğinin dünya çapında tanınmasında kıymetli katkıları olan, Azerbaycan müziğini ileriye taşıyan, besteci Üzeyir Hacıbeyov'un Azerbaycan müziğine sunduğu katkılar inkr edilemezdir. Bu besteci yazdığı ve 1908 senesinde sahneleştirilen "Leyli ve Mecnun" operasıyla Doğu aleminde opera sanatının temelini atmıştır. Bugün Azerbaycan'da bulunan müzik okulları, kolejler, konservatuvar, güzel sanatlar merkezi ve eğitim kurumlarının oluşturulmasında onun rolü büyüktür. Uzun bir süre Sovyetler Birliği etkisinde kalan Azerbaycan müzik medeniyetinin unutulmaması ve kaybolmaması adına Üzeyir Hacıbeyov kapsamlı işler yürütmüş ve Azerbaycan müziğini ön plana çekmeyi başarmıştır. Bunlara rnek olarak Hacıbeyov tarafından 1921 senesinde açılan Azerbaycan Devlet Konservatuvarı (şimdiki Bakü Müzik Akademisi) aynı yılda Azerbaycanlı ğrenciler için ilk müzik okulu "Azerbaycan Devlet Türk Musikisi Okulu" açmıştır. Onun yazdığı "Azerbaycan Halk Müziğinin Esasları" eseri Azerbaycan müziğinin teorik açıdan daha da derinden öğrenilmesi yolunda atılan önemli adımlardan biriydi. Birçok topluluğun oluşturulması Üzeyir Hacıbeyov'un sayesinde. Besteci 1926 senesinde "Azerbaycan Koro Topluluğu " oluşturmuştur. Azerbaycan müziği ve geleneksel çalgı aletlerinin icracılık açısından

gelişmesi için atılan en önemli adım Notalı Halk Çalgı aletleri orkestrasının oluşturulması olmuştur. 1932 senesinde Notalı Halk Çalgı aletlerinin oluşturulması Azerbaycan Halk Çalgı aletlerine yeni bir soluk getirmiştir. Bu yenilik o devirde yetişmekte olan birçok bestecinin farklı eserler yazmasına sebep olmuştur. Notalı halk çalgı aletlerinin oluşturulması diğer çalgı aletleri gibi kamançanın da gelişmesine sebep olmuştur. Günümüzde Azerbaycan'da kamança eğitimi oldukça gelişmiştir. Müzik okulları, kolejler ve konservatuvarlarda verilen eğitimde kamança icracılığı sadece halk mahnı (şarkı), mugam, tesnif, renk, geleneksel şarkılar icra edilerek sınırlanmamıştır. Kamança için yazılan metot kitapları, Azerbaycanlı besteciler tarafından bestelenen eserler, kamança icracıları ve kamança eğitimi alanında görev yapanlar tarafından yabancı bestecilerin eserlerinin kamança icrası için düzenlenmesi gibi hususlar kamançanın geleneksel çalgı aleti olarak sınırlanmamasını sağlamıştır.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırma, kamançanın tarihi, geçmişten günümüze kamançanın yapısı, Azerbaycan'da kamança eğitimi, müzik okulları ve konservatuvarlarda verilen kamança eğitimi, Azerbaycanlı bestecilerin kamança için bestelediği eserler hakkında bilgileri içermektedir.

Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Bu araştırmanın problemini Azerbaycan halk çalgısı kamançanın organolojik ve pedagojik açıdan incelenmesi oluşturmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi “organolojik ve pedagojik açılardan Azerbaycan halk çalgısı kamançanın özellikleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın alt problemleri aşağıda sıralanmaktadır:

- Kamançanın organolojik özellikleri nelerdir?
- Kamançanın tarihi gelişimi nasıldır?
- Kamançanın yapısı nasıldır?
- Kamançanın pedagojik özellikleri nelerdir?
- Kamançanın icrasının gelişimi nasıldır?
- Azerbaycan'da kamança eğitimine yönelik müfredat örnekleri nasıldır?
- Azerbaycan'da kamança eğitiminde kullanılan kitaplar ve bunların içerik örnekleri nelerdir?

- Azerbaycanlı kamança icracıları ve sahip oldukları özellikler nelerdir?
- Azerbaycan'da kamança literatüründe kullanılan keman eserlerine ilişkin etütler nasıl oluşturulabilir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Azerbaycan geleneksel enstrümanı olan kamançanın tarihinin araştırılması, Azerbaycan'da yaygın kullanılan bu çalgı aletinin geçmişte ve günümüzde kullanımı arasındaki farklılık, benzerlikler, yapıma şekli, kamança için yazılan metot kitapları, eğitimci ve icracıların kamança icracılığına sunduğu katkılar, geçmişten günümüze kadar Azerbaycan müziğinde kamança icracıları, Azerbaycan'daki kamança eğitimi ve kamançanın Azerbaycan müziğinde yerinin araştırılmasıdır.

Araştırmanın Önemi

Azerbaycan halk çalgısı kamançayı gerek çalgısal gerek eğitim-öğretim açısından inceleyen bilimsel çalışmaların az oluşu araştırmacıyı bu konuya yöneltmiştir. Kamançanın geçmişi, Azerbaycan'da kullanımı ve eğitimine dair yapılan bu araştırmanın, bu çalgı aletiyle ilgili yapılacak olan sonraki araştırmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama, kişisel görüşme, doküman inceleme yöntemleriyle gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın evreni Azerbaycan halk çalgılarından kamançanın yapısı, icracılığı, eğitim ve öğretimi, örnekleme ise Azerbaycan'daki var olan durum olarak belirlenmiştir.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yaylı Çalgıların Gelişimi

Yaylı çalgıların kökeni Orta Asya olarak kabul edilmektedir. Çünkü tarihte ilk yaylı çalgı bulgusu, bu bölgeden elde edilmiştir (Gündoğdu, 2016, 31). Yaylı çalgıların ilk örneklerinin Asya'ya dayandırıldığı konusunda genel olarak fikir birliği söz konusudur. M. Ö. Çin Müziği ve çalgıları hakkında varılan bazı görüşlere göre; Çin'in geleneksel müziğinde kullanılan çalgılar, eski Çin çalgılarının prototipleridir ki; bunlardan erhu, yay ile çalınmaktadır (Akdoğu, 1999; akt. Sarı, 2014, 37). Mahmut Ragıp Gazimihal (1900-1961) “Anadolu ve Asya Kaynaklarında İkliğ” adlı kitabında araştırmacı Curt Sachs'ın yaptığı araştırmalardan yola çıkarak yaylı çalgı aletlerinin ilk izlerinin 8. ve 9. yüzyıla ait olduğunu, fakat bazı araştırmacıların yaylı çalgıların ilk izlerinin 6. yüzyıla ait olduğunu düşündüklerini belirtmiştir (Gazimihal, 1958; akt. Yıldız, 2019, 4). Alman müzik bilimcisi ve organolog Sachs (1881- 1959) yaylı çalgıların en eskilerinin 9. yüzyılda İran'da, 9. ve 10.yüzyıllarda Çinliler ve Moğollar'da görülebileceğini, Avrupa'da yaylı çalgıların 10.yüzyılda resmedildiğini belirtmiştir. Ayrıca Sachs 9. yüzyılda Hinduist Java tapınak kabartmalarında da yayın resmedilmediğini, 9. ve 10. yüzyıllara ait örneklerle ulaşmanın ancak mümkün olduğunu ifade etmiştir. Ona göre en eski Avrupa yaylı çalgıları modern Türkistan ve Hindistan yaylılarıyla yakından ilişkilidir. Bu nedenle yaylı çalgıların anayurdu ile ilgili tüm kanıtlar İç Asya'yı göstermektedir (Sachs, 1992; akt. Sarı, 2014, 37).

1.1.1. Kamanlı (Yaylı) Rebab

H. C. Farmer'in “İslam” kitabında Beyrut kütüphanesinde korunan Muristus'un elyazmasına istinaden Ebu Nasr Ferabi'nin “Kitap El-Musiki El-Kebir” ve Safiyeddin Urmevi'nin “Kitap El-Edvar” eserlerine, bunun yanısıra “Kenz-El-Tühaf'ın” 3. bölümüne dayanarak orta yüzyıllarda kullanılan müzik aletleri hakkında bilgiler verilmiştir (Abdullayeva, 2002, 18). Rebab, Türkçe bir söz değildir. Aynı zamanda Arap ve eski İran kültüründe de rebab adlı bir saz vardır. Yapısı ile gelişmesi, çok iyi bilinmektedir. Rebab, daha çok bir kemençedir. Rebab sözünü Türkler, kendi telli çalgılarına da ad olarak vermişlerdir (Ögel, 1991, 197). Horasan'da yaşayan Harezmi (780-850) ve hem Horasan, hem de Irak halk çalgı aletlerini izah eden Farabi (807-950) “rebab” hakkında yazmıştır. Ancak her ikisi de kaman (yay) kullanımından

bahsetmemişlerdir. Gazimihal bunun kafi bir yaklaşım olmadığını belirtmiştir (Verim, 2015, 26). O devirde Uygurlar'da yaylı çalgı aleti olmasına rağmen ikisinin de bundan bahsetmemesi, Horasan'da kullanılan rebabın yaylı olmamasının nedeni olarak değerlendirilmektedir (Gazimihal, 1958; akt. Verim, 2015, 26). Rebab Türkler'de mesleki ve edebi metinlerde epey kullanılmakla beraber, yüksek tabaka arasında kopuz ile zaman zaman anlamdaşlık kurmuş, nihayet geçen yüzyıl sonlarında ıklığın kemençe adına da epey yıllar tercih olunduktan sonra ıklığ gibi tarihe karışmıştır (Gazimihal, 2001, 135).

Azerbaycan Milli Konservatuarı'nın profesörü Abbasgulu Necefzade (1957) rebab hakkında aşağıdaki bilgileri vermektedir:

“Kamançanın ecdatlarından olan iki telden oluşan rebab çalgı aletinin ortaya çıkış tarihi M. Ö. 4. ve 3. yüzyıllar olduğu düşünülüyor. Bu çalgı aletinin daha sonra Yakın ve Orta Doğu'ya yayıldığı söylenmektedir. Tarihi eskiye dayanan, Arap ülkelerinde görülen, yaygın kullanılan bu ve buna benzer kamanlı (yaylı) çalgı aletlerinin Avrupa' ya gelmesi M. Ö. 8. yüzyıla aittir. Her bir çalgı aletinin kendine has sesi vardır. Benzersiz sese malik olan çalgı aletlerinden biri de kamançadır. İlk zamanlarda kamançanın Azerbaycan'da rebab olarak kullanıldığı söylenebilir. 1989 senesinde Mısır'da düzenlenen festivale katılan, çalgı aletleriyle ilgilenen Abbasgulu Necefzade'nin evinde seksenden çok çalgı aletinden ibaret koleksiyonuna Mısır'dan getirdiği rebab aleti de dahildir. Azerbaycan'a döndükten sonra uzun zaman Azerbaycan müzik medeniyetiyle ilgili Azerbaycan Kanalı'nda programlar sunan Abbasgulu Necefzade sunduğu programda rebab çalgı aletinden de bahsetmiştir. Bu çalgı aletinin ilk icracılarından biriye kamança denince akla gelen ilk isimlerden olan, Azerbaycan müziğini ve kamançayı birçok ülkelerde tanıtan usta kamança icracısı Adalet Vezirov olmuştur. Günümüzde onun icra ettiği müzik numunelerinin ses kaydı Azerbaycan Devlet Televizyonu arşivinde korunmaktadır.” A. Necefzade (kişisel iletişim, Nisan 18, 2024).

Görsel 1: Yaylı Rebab

Kaynak: Abbasgulu Necefzade'nin çalgı aletleri koleksiyonu

Yaylı rebab çalgı aleti Görsel 2’de verilmiştir. Rebabın gövdesi kayısı veya mor erik ağacından hazırlanır. Ağacın rahat bir şekilde imal edilmesi için onu önceden ıslatmak ve sütle haşlamak, daha iyi tınlaması için ağaca ovulmuş cam ve yapıştırıcı karışımı sürmek gerekir. Gövdenin aşağı yarısı deri, yukarı yarısı ahşap güverte ile kapatılır. Aletin 6 ipek, yani 3 çift hedd, zir, mesna telleri vardır (Abdullayeva, 2002, 18).

Görsel 2: Yaylı Rebab

Kaynak: Nerval, 1986; akt. Abdullayeva, 2002, 19

Azerbaycanlı algı aletleri yapımıcısı Memmedali Memmedov’un hazırladığı iki telli rebab çalgı aleti rneği Görsel 3’te verilmiştir.

Görsel 3: Rebab Çalgı Aleti

Kaynak: M. Memmedov (kişisel görüşme, Temmuz 8, 2024)

Bugün tellerinin yapımında bakır kullanılan rebab çalgı aletinin eski zamanlarda telleri bağırsaktan hazırlanıyordu. Abbasgulu Necefzade'nin evindeki koleksiyonunda yer alan rebab çalgı aletinin telleri at kuyruğundan hazırlanmış ve ikitellidir. Telleri at kuyruğundan hazırlanan rebab çalgı aletinin akort edilmesinde zorluklar olsa da seslenmesi oldukça güzeldir. Telleri bakırdan hazırlanan rebab çalgı aletinin akort

edilmesi daha kolaydır. Rebab çalgı aleti ilk zamanlarda 1 telden oluşuyordu. Bu çalgı aletinin adıysa mızrapla icra edilen çalgı aleti olan rübabdan gelmektedir, anlamı boynuzlu ağaç demektir. Azerbaycan’da rübab olarak bilinen çalgı aletinin birçok türü mevcut olmuştur, ancak en çok kullanılan türü Goşgar Rebabı (Rübab) olmuştur. Kâse kısmında boynuz işareti olan Goşgar rübabındaki “goşgar” kelimesi Azerbaycan arazisinde yaşamış olan Uygurlar arasında “Goşgar”, “Kaşgar” olarak kullanılmıştır A. Necefzade (kişisel iletişim, Nisan 18, 2024).

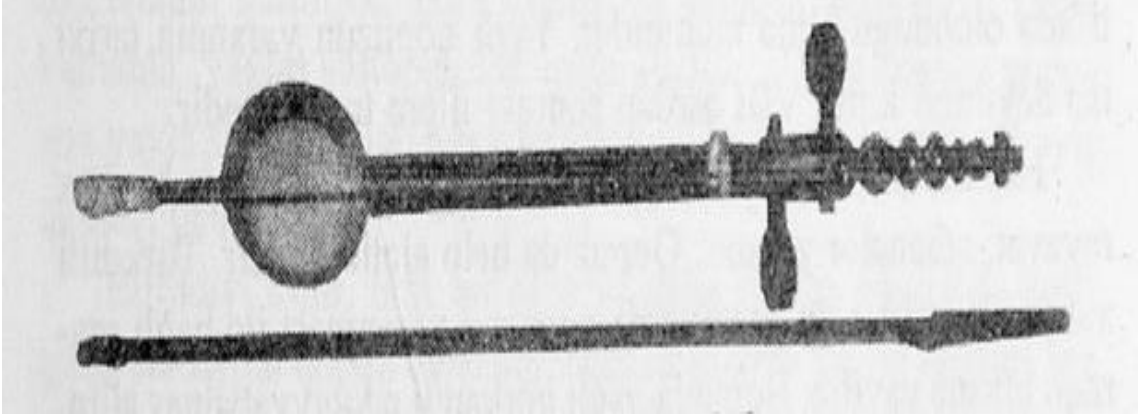
Azerbaycan Avrupa ve Asya kıtaları arasında bir nevi köprü rolü oynadığından Azerbaycan’a kamanlı (yaylı) çalgı aletlerinin (kamanlı rebabın) 7 ve 8.yüzyıllarda getirildiği tahmin edilmektedir (Necefzade, 2004, 101). Ögel (1923-1989), Kaşgar rebabının Orta Asya Türk Kavimlerinde, en ünlü ve en yaygın saz olduğunu belirtmiştir. Kaşgar rebabları, hemen teknesinin üzerinde, aşağıya doğru kıvrılmış iki koç boynuzu ile belirlenir. Tek veya çift olmak üzere iki teli vardır. 7 perdeden oluşur. Diatoniktir. Kaşgar’a komşu olan Özbek ve Tacik kültür çevrelerine de yayılmıştır (Ögel, 1991, 198).

Abdülkadir Meragi’nin rebab çalgı aletinin İsfahanlılar arasında ve Fars’ta rağbet gördüğüne, üç, dört, bazen beş çift tel takıldığına ve ud gibi akort edildiğine dair fikirleri vardır (Gökçen, 2017, 2018). Hagani Şirvani (1121-1199) kendi şiirlerinde birçok çalgı aletinin yanısıra rebabdan da bahsetmiştir (Abdullayeva, 2002, 14):

“Ağla rübab hey zerbden, çömçe başı kase neden,
Tahta ulag, zerden resen, el boyda meydan onda gör

Mey aşığı nalan rübab, salmış gola dar golbağı
Golbag sıkan goldan, odur çıkmış üze çoklu damar”.

Farabi (807-950) ve Hagani’nin (1121-1199) eserlerine istinaden Azerbaycan’da 9. ve 12. yüzyıllarda kamanlı (yaylı) rebabın kullanıldığı belirtilmektedir (Memmedov, 2011; akt. Necefzade, 2004, 59).

Görsel 4: Kamanlı (Yaylı) Rebab

Kaynak: Necefzade, 2004, 59

1.1.2. Yaylı Kopuz

Kopuz, her gün iç içe olduğumuz, Anadolu sazlarının, ünlü ve şanlı bir atasıdır. Anadolu'daki sazların, bütün İç Asya'da ve Türkçe konuşan kuzeydeki tundralarda eşlerini bulabiliriz. Hem de aynı ad ve aynı biçimle. (Ögel, 991, 240). Kopuz kelimesi Türk diyeleklerinde ufak söyleniş ve yazılış farklarına uğramış, Moğolca, Çince gibi Asya'dan komşu dillerde daha da çetrefilleşmiştir. Buna rağmen türlü alfabelerde imlası yine de yüzde doksan sarıh kalmıştır (Gazimihal, 2001, 15). Kopuz adının kökeni Türkçedir. Çinlilerin Hyu-pu (veya Türkçe kökenli K'ung-hou K'ang-heau) saz manasında dedikleri kopuz, bozkır Türk folklorunda çok önemli yeri olan bir çalgıdır. Uygur edebiyatında da bu müzik aletinin adı geçer (Vural, 2016, 232). En eski Türk telli çalgısı olan kopuz'un kökü ilkçağ Hunları'na dayanır. Eski Türkler kopuza “kobuz” demişlerdir (Vural, 2016, 82). Türk dünyasında dombra, gıçek, tambur gibi pek çok çalgı kopuzdan çeşitlenerek türemiştir. Bu anlamda kopuzun pek çok Türk telli ve yaylı çalgısının atası olma gibi bir özelliği mevcuttur (Vural, 2016, 83). 20.yüzyıl başlarına doğru Turfan, Yenisey, Koça ve Hoten gibi Uygur şehirlerindeki araştırma ve kazılar Uygur çalgıları hakkında bilgi vermektedir. Çoğu Budist ve Maniheizt dua ve öğüt kitabı niteliği taşıyan bu yazıtlardan Uygur Türkleri'nin 8. ve 9. Yüzyılda “surnay”, “burga”, “davul”, “kovuz (ağız çengi, ağız tamburası)”, “def” “kopuz”, “pipa” ve bazı çalgıları kullandıklarını öğrenmekteyiz (Arslan ve Öger, 2008, 10).

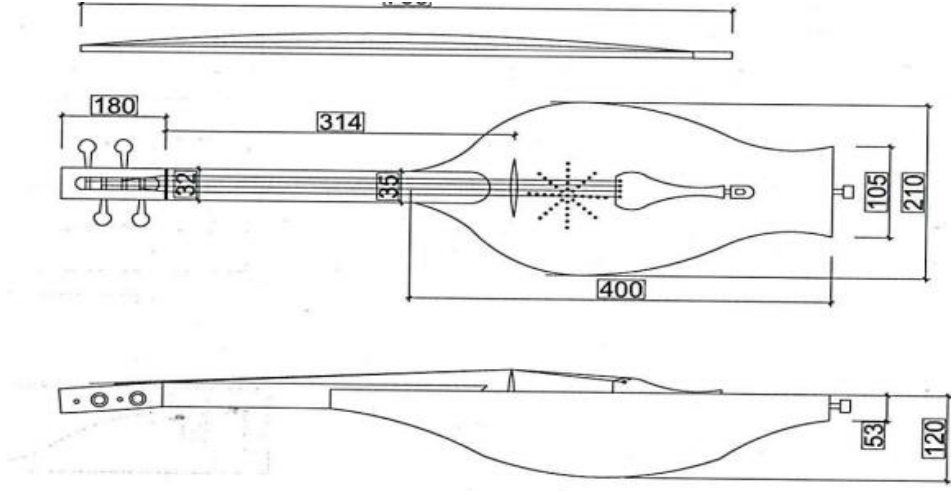
Azerbaycan Halkının en eski çalgı aletlerinden biri kolça kopuz çalgı aleti olmuştur (Memmedov, 2016, 79). Azerbaycan tarihi incelendiğinde kopuz çalgı aletinin adına destanlarda ve bazı şiirlerde rastlandığına dair bilgiler vardır. Azerbaycan Milli

Konservatuvar'ının "Milli Müzik Aletlerinin Geliştirilmesi" adlı laboratuvarın başkanı Memmedali Memmedov'un (1951) "Kolça kopuz ve yaylı kopuz" adlı makalesinden alınan bilgilere göre bu çalgı aleti 1999 senesinde Mecnun Kerimov (1945-2013) tarafından onarılmıştır. Daha sonra başka müzik aletleri hazırlayan ustalar kopuz çalgı aletini geliştirmeye başlamışlardır (Memmedov, 2016, 79). Memmedali Memmedov tarafından 2011-2012 yıllarında kolça kopuz ve yaylı kopuz çalgı aletleri hazırlanmıştır

Görsel 5: Memmedali Memmedov Tarafından Hazırlanan Yaylı Kopuz

Kaynak: Memmedov, 2016, 79

Görsel 6: Memmedali Memmedov Tarafından Hazırlanan Yaylı Kopuz Çalgı Aletinin Şeması

Kaynak: Memmedov, 2016, 80

Görsel 7: Yaylı Kopuz

Kaynak: Abbasgulu Necefzade'nin çalgı aletleri koleksiyonu

17. yüzyıl sonlarında Azerbaycan'a seyahat eden Alman seyyah E. Kaempfer (1651-1716) kamanla icra edilen, kamançadan farklı olan bir çalgı aleti hakkında bilgi vermiştir. Dört tele, kısa kola ve iki gövdeden ibaret olan bu çalgının kasesinin yukarı kısmı geniş ve uzun, aşağı kısmı ise geniş olmayan küre şeklindedir. Bu çalgı aleti şu an Kazakistan'da gelişim süreci geçen kamanlı kopuzu andırmaktadır. Kopuz çalgı aletinin

kamanla (yayla) icra edilen türü olup görünüşçe mızrapla çalınan kopuza benzememektedir (Necefzade, 2004, 101). Kamanla çalınan kobız ve kobuz Kazakistan, Karakalpak ve Özbekistan'ın esasen Harezmi, Surhanderya arazilerinde yayılmıştır. Bu kelime “komız” olarak kırıgızların ve “homıs” olarak ise hakasların parmakla icra edilen üçtelli çalgı aletidir. Bir zamanlar Ukrayna, Moldova, Romanya, Bosna'da ve Batı Avrupa ülkelerinde yayılan kobza aletinin adı da “gopuz” sözünden alınmıştır (Abdullayeva, 2010, 67). Vertkov (1905-1972), Atlas'ında Kazak kopuzlarını, kobız adı altında ve yaylı sazlar içinde toplamıştır. Ona göre kobız, yaylı kemençelerdi (Vertkov, 1963; akt. Ögel, 1991, 242).

Görsel 8: Kamanlı Kobız veya Kobuz Aleti

Kaynak: Abdullayeva, 2010, 67

10. yüzyıl filozoflarından Ebu Nesr El-Ferabi (870-950) kıl kopuz aleti hakkında bilgi vermiş ve bu çalgı aletinin dövüş aleti olan yaydan esinlenerek meydana geldiğini söylemiştir (Memmedov, 2011, 11). Çalgı aletinin hem gövdesi hem de kaman (yay) kısmı dövüş aleti olan yayı hatırlatmaktadır. Farklı halklar arasında kullanılan kamanlı

(yaylı) algı aletlerinin kaman (yay) kısmı at kuyruğundan hazırlanmıştır. Bu algı aletlerinin telleri de at kuyruğundan hazırlanmıştır. Çalgı yapımında, hem çalgı aletinin hem de kamanın yani yay kısmının at kuyruğundan hazırlanmasının, atçılık ve göçmen hayatıyla meşgul olan halkların yaşam tarzından ileri geldiğı düşünölmektedir. O zamandan beri Türkler'in ekonomisini atçılığın yanı sıra hayvan beslemek teşkil etmektedir (Verner, 1987; akt. Memmedov, 2011, 13).

Görsel 9: Yaylı algı Aletlerinde Kullanılan Yay Kısmı

Kaynak: Memmedov, 2011, 13

Türk ellerinin göçü zamanı kıl kopuz çalgı aleti de bir sıra farklı arazilere göç edebildiğinden, zamanla çalgı aletleri aynı kaynaktan oluşmalarına rağmen farklı bir şekilde bilinmeye başlamışlardır. Yeni arazilere göç etmiş Türk tayfaları yeni halklarla medeni iletişim kuruyorlardı ve bunun sonucunda Türkler'in göç ettikleri bölgelerde yeni halklarla beraber kullandıkları çalgı aletleriyle göç etmeden önce kullandıkları çalgı aletleri arasında farklar vardı. Bu yüzden de Türk halkları ana yurtlarından ayrıldıktan sonra onların kullandıkları çalgı aletleri başka yerlere göç etmiş ve isim değişimine maruz kalmışlardır. Bu değişime örnek olarak dış görünüşçe aynı olan çalgı aletinin Kazaklar'da kobız, kıl kopuz, Özbekler'de kobuz, Kırgızlar'da kıyak gibi bilindiğı ifade edilmektedir Tetkikatçı B. Ş. Sarıbayev (1927-1984), kopuz çalgı aletini 4 türe ayırmaktadır; 1. Dilli, 2. Mızraplı, 3. Nefes, 4. Kamanlı (Memmedov, 2011, 16).

1.1.3. Çağane

Farsça çeğane sözü, daha çok ıklığ ve kemençe karşılığında söylenirdi. Evliya Çelebi'ye göre çagana Şir'i Huda adlı pehlivana aittir (Ögel, 1991, 76). Müzikolog Radlof'a (1837-1918) göre çağane kelimesi çanag (kase) kelimesinden meydana gelmiştir (Necefzade, 2004, 22-23). Azerbaycan'da kullanılan yaylı çalgı aletleri arasında çağane çalgı aleti de bulunmaktadır. Azerbaycan'da ilk yaylı çalgı aletleri 7. ve 8. yüzyıllardan itibaren kullanılmaya başlamıştır (İslam dininin ortaya çıkması ve bu dini tebliğ etmesi). Çağane çalgı aleti 11. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlamış ve bu çalgı aleti hakkında Getran Tebrizi (11. yüzyıl), İmadeddin Nesimi (14. yüzyıl), S. E. Şirvani (19. yüzyıl), Muhemmed Emmani (1538-1617), Seyid Ebülqasım Nebati(1800-1873), Mirze İsmail Gasir (1805-1900), Mevlana Celaleddin Rumi (1207-1273) Hesên Ali Han Garadağı (1848-1929) kendi şiirlerinde çeğane aletinden bahsetmişlerdir.Yazılı kaynaklardan alınan bilgilere göre çağane çalgı aleti sanatçılar tarafından 11., 19. yüzyıllarda kullanılmış, 19. yüzyılın sonlarına doğru unutulmuştur. 19. yüzyılın 1. yarısında Rus ressam G. G. Gagarin (1810-1893), Azerbaycan'ın Şamahı şehrinde olduğu zaman “Şamahı rekkaseleri” adlı tablosunda diğer Azerbaycan müzik aletleriyle birlikte çağane çalgı aletini de betimlemiştir (Necefzade, 2004, 22-23).

Görsel 10: G.G. Gagarin “Şamahı Reggaseleri”(Şamahı Rakkasları)

Kaynak: Abdullayeva, 2002, 56

Görsel 11: Azerbaycan Musiki Medeniyeti Devlet Müzesi'nde Yer Alan Çeğane

Kaynak: Azerbaycan Musiki Medeniyeti Devlet Müzesi, 2024

Görsel 12: Azerbaycanlı Kamança Sanatçısı Munis Şerifov Çagane İcra Ederken

Kaynak: <https://www.azernews.az/culture/103277.html> Erişim tarihi: 08.01.2024

Çagane çalgı aletinin diyapozonu akort edilme şekline bağlıdır. Çagane hem kamança hem de keman gibi akort edilebilmektedir. Kamança ve kemandan bir oktav pes seslenen çagane çalgı aletinin diyapozonu büyük oktavın fa# sesinden ikinci oktavın fa# sesine kadardır.

1.1.4. Çeğanag

Çeğanag çalgı aletinin uzun sapı ve dairevi gövdesi vardır (Abdullayeva, 2002, 41). Necefzade bu çalgı aletinin adına araştırmacı Alihüseyn Dağlı'nın (1898-1981) "Ozan Garavelli" adlı elyazmasında rastladığını belirtmektedir (Necefzade, 2004, 25). Bu çalgı aleti hali hazırda Cefer Capparlı adına Devlet Tiyatro Müzesi'nin Müzik Koleksiyonu bölümünde korunmaktadır. Abbasgulu Necefzade daha sonra çeğan kelimesinin sağanak kelimesine istinaden meydana geldiğini, sağanağın gavala eleye geçirilen çember olduğunu, çeğanagın kasesinin def ve gavalın sağanağını hatırlattığını ve belki de bu çalgı aletinin ilk adının sağanak olduğunun ve çeğanag olarak kullandığını belirtmiştir. Çeğanag çalgı aletine Tebriz Minyatür Ressamlar Okulu'nun üyesi Nizameddin Sultan Muhammed'in (1470-1555) "Şahın Ovu" eserinde

rastlanmıştır. eğanagla kamançanın sesi birbirinden farklıdır ama geliştirerek profesyonel çalgı aletine dönüştürülebilir (Necefzade, 2004, 26).

Görsel 13: Haydar Aliyev Merkez Müzesi’nde Yer Alan eğanag algı Aleti

Kaynak: Haydar Aliyev Merkez Müzesi

Görsel 14’te İcracı Sadıgov Nicat’la yapılan kişisel iletişimde Çeğanag algı aletinin icrası esnasında ulaşılan fotoğraf yer almıştır. N. Sadıgov (kişisel iletişim, Temmuz 12, 2024).

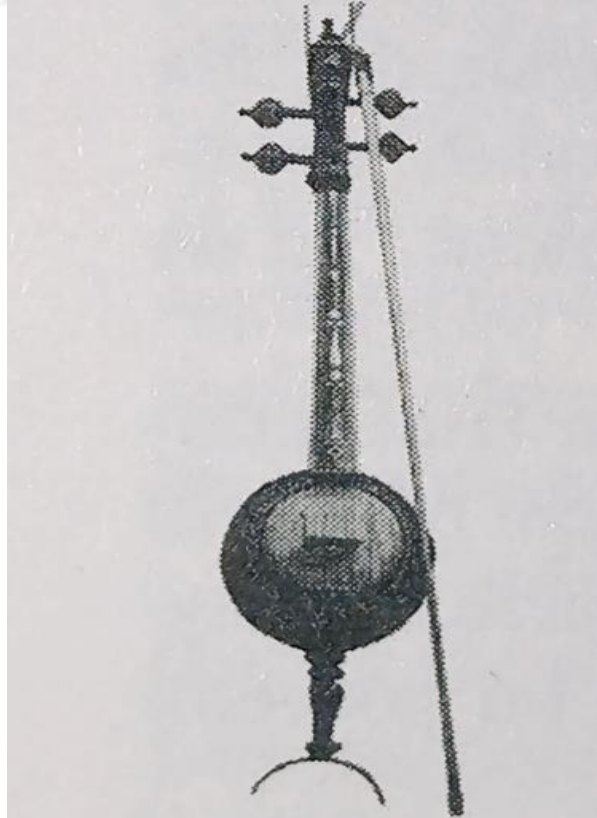
Görsel 14: Büyük Çeğanag Aleti

Kaynak: N. Sadıgov (kişisel görüşme, 12.07.2024)

1.1.5. Ğijek (Ğıçek, Gıcak)

Gıcak ve gıçak sözü Türkçedir. Bazı Türk lehçelerinde, ciçak, çiçak şeklinde de görülür. Batı Sibiryâ'daki bazı Türk kesimlerinde ise, bu küçük Türk kemençelerine, kızak denilir. "Kızak tartmak" ise bu kemençeleri çalmak demektir (Ögel, 1991, 281).Gıcak kelimesi Türkler'den Farslar'a girmiş ve keman, kemençe manasında kullanılan bir sözdür. Farmer'in (1882-1965) dediğı gibi, keman Farsça; gıçek ise bunun karşılığı olan, Türkçe bir deyimdi. Farmer bunu " ghizak" diye okuyor ve yorumluyordu. Ancak Fars keman veya kemençesi ile Türk kemençesi gıcak'ın yapı bakımından bir ayrılığı olduğunu da sözlerine katıyordu. Farmer'e (1882-1965) göre "ghischak", " gıjak " sözü musiki üzerine yazılmış olan kitaplarda, 14.yüzyılda görülüyordu. İbn Gaibi'ye göre ise

kemançe ile gıcak ayrı tipteki küçük kemanlardı (Farmer, 1937; akt. Ögel, 1991, 281). Fars kitaplarındaki gıçek sözü, iglig, yani ıklık deyimi ile karşılanıyordu. Bu Türk kemençeleri, Mısır Türk Sultanlığı'nda da çok yaygındı (Farmer, 1931; akt. Ögel, 1991, 281). Mütercim Asım Efendi (1755-1820) ise, Bürhanı Katı tercümesinde sözü gıjek yazılışı ile alıyor ve “kamançe ve kemani tabir olunan saza denir” diyordu (Ögel, 1991, 281).Ğıjek çalgı aletinin ortaya çıkma tarihi Sultan Mahmut Geznevi'nin hakimiyeti (998-1030) yıllarına denk geldiği ve filozof, şair Nasir Hosrov (1004-1088) ve ansiklopedist-filozof Ebu Ali İbn Sinan'ın (980-1037) isimleriyle bağlantılı olduğu belirtilmektedir (Abdullayeva, 2002, 43-44).).Bu çalgı aleti hakkında 14. yüzyıl alimlerinden olan A. Meragi de (1360-1435) bilgi vermiştir. Ğıjek çalgı aletine 15. ve 16. yüzyıllarda Tebriz minyatür eserlerinde de rastlanmıştır. Gıcek/ Gıçek Uygurların yayla çaldıkları bir çalgıdır. Daha çok dut ve kavak ağacından yapılan yaylı bir çalgı olan gıcek'in teknesi silindir şeklindedir. Göğsü yılan ve keçi derisi ile kaplanır (Vural, 2016, 236). Modern çağda ğıjek çalgı aleti Özbekistan'da kullanılmakta ve tedris edilmektedir. Özbekistan'da bu çalgı aletinin alt, bas ve kontrabas gibi türleri de oluşturulmuştur. Kamançanın giderek yaygınlaşması ğıjek çalgı aletinin unutulmasına sebep olmuştur.

Görsel 15: Ğıjek Çalgı Aleti

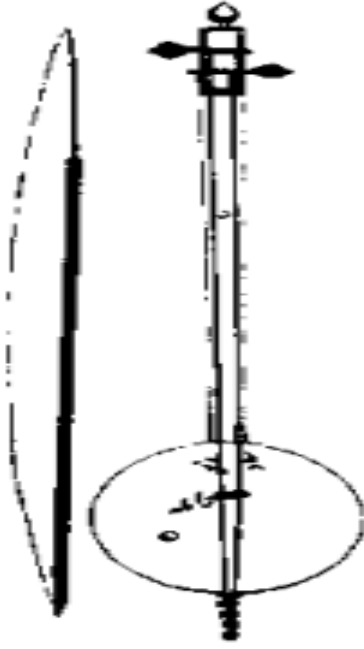
Kaynak: Vural, 2016, 82

Görsel 16: Gıcek İcra Eden Halk Sanatçısı

Kaynak: Vural, 2016, 237

İkitelli Ğıjekin (E. Şükrullah'ın tasvirine göre) yarımküre şeklinde gövdesi bronzdan hazırlanır ve üzerine deri çekilirdi (Abdullayeva, 2002, 18).

Görsel 17: Ğıjek Çalgı Aleti

Kaynak: Farmer, 1966; akt. Abdullayeva, 2002, 22

Görsel 18: Haydar Aliyev Merkez Müze’sinde Yer Alan, Uygurlar’da Kullanılan Gıcek Çalgı Aleti

Kaynak: Haydar Aliyev Merkez Müze

1.1.6. Kamança

Kamança çalgı aleti Azerbaycan müzik medeniyetinin ayrılmaz parçasıdır. Farklı zamanlarda farklı halkların müzik medeniyetinde yer alan bu çalgı aleti Azerbaycan’da da farklı zamanlarda farklı adlarla bilinse de, bugün kamança olarak bilinmekte ve tanınmaktadır. Kamança çalgı aletinin geçmişi hakkında birçok tarihi bilgiler ve fikirler mevcuttur. Kamança, Azerbaycan müzik medeniyetinin en yaygın kullanılan en eski tarihe sahip olan telli, yaylı çalgı aletlerindendir. E. Neuman (1868-1959) kamança hakkında bilgilerinde kamançanın küçük kase, uzun kol, kol kadar uçluktan ibaret olduğunu ifade etmiştir. Dede Korkut destanında “kaman” çalgı aletinin adının geçmesi, o devirde eski Türkler’de kamanlı (yaylı) çalgı aletleri kullanıldığını göstermektedir (Memmedov, 2011, 11). Azerbaycan müzik medeniyeti tarihi incelendiğinde, müzik medeniyetinin gelişiminde çok önemli katkılarda bulunan iki müzikolog alim Abdülkadir Meragi (1360-1435) ve Sefiyuddin Urmevi’yi (1216-1294) unutmamak gerekir. Onların yapımcısı olduğu çalgı aletleri zaman geçtikçe değişikliğe maruz

kalmıştır. 1683-1684 senelerinde Azerbaycan’a seyahat eden Alman seyyah E. Kempfer (1651-1716) Azerbaycan’da dört ve beş telli kamanlı yaylı çalgı aletlerinin mevcudluğuna dair kendi yazılarında ifadelerde bulunmuştur. Kamança kelimesi iki farklı halkın dilinden oluşan kelime olarak kabul edilmektedir. Kaman Fars kelimesi olup, ça (çal) ise Türkler’in çal fiilinden oluşmaktadır. Böylece kamançal, daha sonra kamança olarak tanınmaya başlamıştır. A. Necefzade, (kişisel iletişim, Nisan 18, 2024).

Görsel 19: Kamança Çalgı Aleti

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 20: Kamançanın Sağ ve Sol Açıdan Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 21: Azerbaycan Musiki Medeniyeti Devlet Müzesi’nde Yer Alan Kamança

Kaynak: Azerbaycan Musiki Medeniyeti Devlet Müzesi, 2024.

Edebi birçok kaynakta kamançanın adına rastlanmıştır. Bunlara örnek olarak Nizami Gencevi (1141-1209), Afzalattin Hagani (1120-1190), Fedai Tebrizi (16.yüzyıl), Ruknaddin Mesut Mesahi (17.yüzyıl) isimleri örnek olarak verilebilir. Kamança hakkında çeşitli zamanlarda şairler, yazarlar, müzikologlar eserlerinde bahsetmiş, birçok kaynakta kamança çalgı aletinin adına rastlanmıştır;

Fedai Tebrizi;

“Guruldu Meclisi-ney, bade geldi,

Müğenniler o dem amade geldi
Ucaldı asimane “Şürü Şehnaz”
Sedayi-ud etdi erşe pervaz
Kemanın tellerinden gopdu nale, Dili “Üşşag”e açdı yolu şelale” (Tebrizi, 1957;
akt. Necefzade, 2011, 23)

Ruknnettın Mesut Mesihı;

“Ol gövsi-kamançanın sehamı,
Ol berbatü teblü ney nizami
Hegga gemu jehlidür jelafer,
Sazendeye deviyi – şücaet
Ten burevü udü cengu mizmar,
Govğa günü udedür sezavur
Ta sınımaya saxla elde sazın,
Sındurma tehareti –nemazun
Dur bir dexi cenge urgilen çeng
Evvelki megama düzgıl aheng
Yoxsa verem eyle guşimalın
Bağrın dele çeng görse halın
Yüze dağıdıb kemañçe saçın,

Göstermiye xelge şekli- xaçın” (Mesihı, 1977; akt. Necefzade, 2011, 23).

Azerbaycan şıfahi halk edebiyatının kollarından olan bilmecelerde de kemañçanın adı geçmiştir. Aşağıda kemañça için yazılan bilmecelere örneklere yer verilmiştir;

“Üzük aldım, qaşı yox (Yüzük aldım, kaşı yok)
Tepe gördüm, daşı yox (Tepe gördüm, taşı yok)
O nedir hey ağlayır (O nedir hep ağlıyor)
Gözlerinin yaşı yox. (Gözlerinin yaşı yok.)
Ele alsan ağlayır, yere qoysan kırıyır. (Ele alsan ağlıyor, yere bıraksan susuyor.)
Başka bir örnekteyse kemañçanın yapısından bahsedilmektedir;
Qoz ağacın oyarlar (Ceviz ağacını ovarlar)
Üstüne tel qoyarlar (Üzerine tel koyarlar)
Eger düzgün dinmesen, (Eğer doğru seslenmezsen,)
Qulağını burarlar. (Kulağını çekerler.)” (Necefzade, 2011, 22).

Burada “Qoz ağacın oyarlar”, “ Üstüne tel koyarlar” mısralarında kemañça çalgı aletinin kase ve sap kısmının ceviz ağacından hazırlandığı, “Qulağını burarlar” cümlesindeyse kemañçanın burğu kısmından bahsedildiği söylenebilir.

Minyatür resimlerinde de rebab çalgı aletinin yanısıra kamança da gösterilmiştir. Ünlü şair Mesîhi'nin şiirlerinde birçok çalgı aletinin yanısıra kamançanın adı yer almaktadır. Mesîhi şiirlerinde kamançayı sırf kamança olarak betimlemiştir. 16. yüzyılda yaşamış Necmettin Soltan Muhammed (1470-1556) kendine has minyatür resimlerle kendinden önceki minyatür sanatçılarından farklılık göstermiştir. 13. ve 14. yüzyıllarda yaşamış ressamlar Çin, Uygur geleneğini devam ettirmiş, Necmettin Soltan Muhemmed ise Azerbaycan minyatür ressamlık ekolünün temelini atmıştır. Soltan Muhemmed'in (1470-1556) temelini attığı ekolde ondan sonra gelen, Mir Seyit Ali (1510-1572) ve diğerleri eserlerinde kamançayı tasvir etmişlerdir. Orta yüzyıl Tebriz ressamlık ekolünün tanınmış üyeleri Kemalettin Behzat (1455-1536), Ağa Mirek Mirze Ali İbn Necefali (16.yüzyıl), Muhemmet Zaman (17.yüzyıl) gibi sanatçılar minyatür eserlerinde kamança ile beraber başka çalgı aletlerinin adına da yer vermişlerdir. Sözü geçen çalgı aletleri arasında def, ganun, ney, berbet, tar, tenbur, çenk, santur, rud yer almıştır. Görsel 23'te Sefeviler devri ressamı olan Kemalettin Behzat'ın (1455-1536) kadın meclisi, çalgıcılar, çalgı aletleri, dansı ele alan eserinde kamançanın da yer aldığı görülmektedir.

Görsel 22: Kemalettin Behzat'ın (1455-1536) “Heşt Behişt” Adlı Minyatüründe Kamançanın Kullanımı

Kaynak: Mesihî, 2005, 85.

Görsel 24'te Abdurrahman Cami'nin (1414-1492) “Yedi Taht” adlı eserinde farklı aletlerde icra eden çalgıcılar yer almaktadır. Bu resimde bazı icracıların yanısıra kamança icracısı da yer almaktadır.

Görsel 23: Abdurrahman Cami'nin (1414-1492) "Yedi Taht" Eserinden "Züleyha ve Aziz"ın Düğününden Tantanalı Nümayiş" Minyatüründe Kamañçanın Kullanımı

Kaynak: Hesenzade, 1963, 98

2. BÖLÜM: KAMANÇANIN ORGANOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

2.1. Kamançanın Yapısı

Azerbaycanlı Kamança yapımcısı Musa Yagubov’la 21 Nisan 2024’de gerçekleştirilen kişisel görüşmede yapımcıya kamança yapımına dair sorular sorulmuş, kamança yapımına dair bilgilere ulaşılmıştır. Yapılandırılmış görüşmeye göre gerçekleştirilen görüşmede edinilen bilgiler aşağıda sunulmaktadır M. Yagubov (kişisel iletişim, Nisan 21, 2024).

Araştırmacı (LB): Adınız, Soyadınız?

Kamança Yapımcısı (MY): Musa Yagubov

LB: Kaç yaşındasınız?

MY: 60 yaşındayım.

LB: Ailenizde bu işle uğraşan kamança veya başka çalgı aletinin yapımıyla ilgilenen var mı?

MY: Aslında ben yalnız kamança çalgı aleti değil, tüm çalgı aletlerinin yapımcısıyım. Bu meslek bana babamdan, babama da dedemden kaldı. Oğlum tar icra ediyor ve tar eğitimine dair dersler veriyor. Bu gün yalnız kamança değil, diğer çalgı aletlerinin yapımında oğlum hem bana yardım ediyor, hem de benden öğreniyor.

LB: Kaç senedir bu işle uğraşıyorsunuz?

MY: Çocuk yaşlarımdan beri bu işle uğraşıyorum.

LB: Ortalama ayda kaç kamança hazırlıyorsunuz? Bir kamançanın hazırlanması ne kadar zaman alıyor?

MY: Kamançanın ilk önce kase kısmının hazırlanır, onun üzerine kaseğin yapıldığı tarih yazılır. Yonulan kase kısmının kurumması için en az 2-3 sene beklemek lazım, tam kuruduktan sonra ise kamançanın diğer parçalarının kaseye birleştirilmesi ve çalgı aletinin tamamen hazırlanıp bitirilmesi ustaya göre değişiyor.

LB: Çalgı aletinin kaliteli olması için önemli olan nelerdir?

MY: Kamançanın kaliteli olması için kase kısmının kuruması yapım işinde en önemli kısımlardan biridir. Ağaçtan hazırlanan kase kısmı hazırlandığı aşamada ağacın içeriğinde olan yağ ve acı maddelerin ağaçtan tamamen çıkması için bir süre beklemek önemlidir. Elimde 10, 15, 20 seneye ait kaseler vardır. Elimde olan bu kaseler tamamen kurumuş ve bu kaselerin çok kaliteli olduğunu söyleyebilirim. Kamança çalgı aletinin kase kısmı ceviz ağacından hazırlanmalıdır. Kamançanın akort kısmı armut ağacından da yapılıyor. Kamança yapımında en kaliteli ağaç ceviz ağacıdır, ama bu çalgı aleti başka ağaçlardan da hazırlanıyor.

LB: Kamançanın yapımında kullanılan malzemeler nelerdir?

MY: Kamançanın kasesi ceviz ağacından hazırlanmaktadır. Kamançanın kasesinin ön tarafına çekilen deri, balığın göğüs hissesinden kullanılarak yapılmaktadır. Bazen dana yüreğinin perdesi kullanılsa da, kamança yapımında kase üzerine çekilen en iyi deri balık derisi olarak kabul edilmektedir. Son zamanlarda Penah Kurbanov adlı çalgı aletleri ustası kamançanın kasesine sentetik deri çekmiş, lakin bu birçok kişi tarafından kabul edilmemiştir. Sentetik deri rutubet ve neme dayanıklı olsa da, balık derisi daha kalitelidir. Kamançanın derisinin üzerinde bulunan köprücük, kamançanın burguluk ve sap kısımlarının birleştiği yerde de bulunmaktadır. Kase kısmındaki köprücük ağaçtan, diğerleri ise plastikten hazırlanmaktadır. Kamança çalgı aletinin seslenmesinde kamanın (yayın), diğer adıyla gemçilin rolü büyüktür. Yay, kaman, gemçil olarak bilinen kamançanın yay kısmı (kaman, gemçil) zoğal (kızılıcık) ağacından hazırlanmaktadır. Yapımcıların kamançanın yay kısmının yapımında kızılıcık ağacını tercih etmesi kızılıcık ağacının budaklarının yamuk değil, düz olmasından dolayıdır. Günümüzde Azerbaycan'da yay için kullanılan, müzisyenler arasında kanifol adıyla bilinen maddenin asıl adı reçinedir.

LB: Sizce çalgı yapımcısı olmak için çalgı aletini icra etmeyi bilmek önemli midir?

MY: Kamança yapımcıları ve diğer çalgı aleti yapan ustalar vardır ki, onlar çalgı aletinde icra etmeyi bilmiyorlar. Çalgı aleti yapımcılarının çalgı aletinde icra edebilmesi önemlidir. Yapımcının en azından çalgı aletinin akort edilme şeklini ve çalgı aletindeki notaların yerini bilmesi önemlidir.

Görsel 25den 36a kadar Kamañça yapımcısı Memmedalı Memmedov’la yapılan kişisel iletişimde kamañça yapımı esnasında ulaşılan fotoğraflar yer almıştır. M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024)

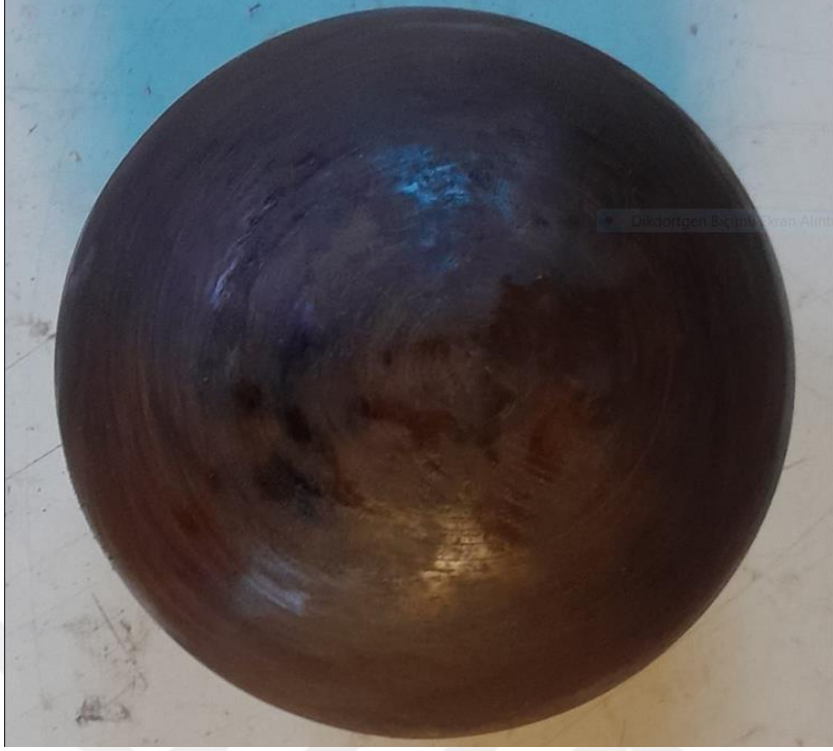
Görsel 24: Kamañçanın Kase Kısımlı

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 25: Kamañçanın Kase Kısımlının Sağdan Görüntüsü

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 26: Kamañanın Kase Kısmının Arkadan Görüntüsü

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 27: Kamañanın Kasesinin Alt Kısmının Görüntüsü

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 28: Kamaça Kasesinin Ön Kısmına ekilen Balık Derisi

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

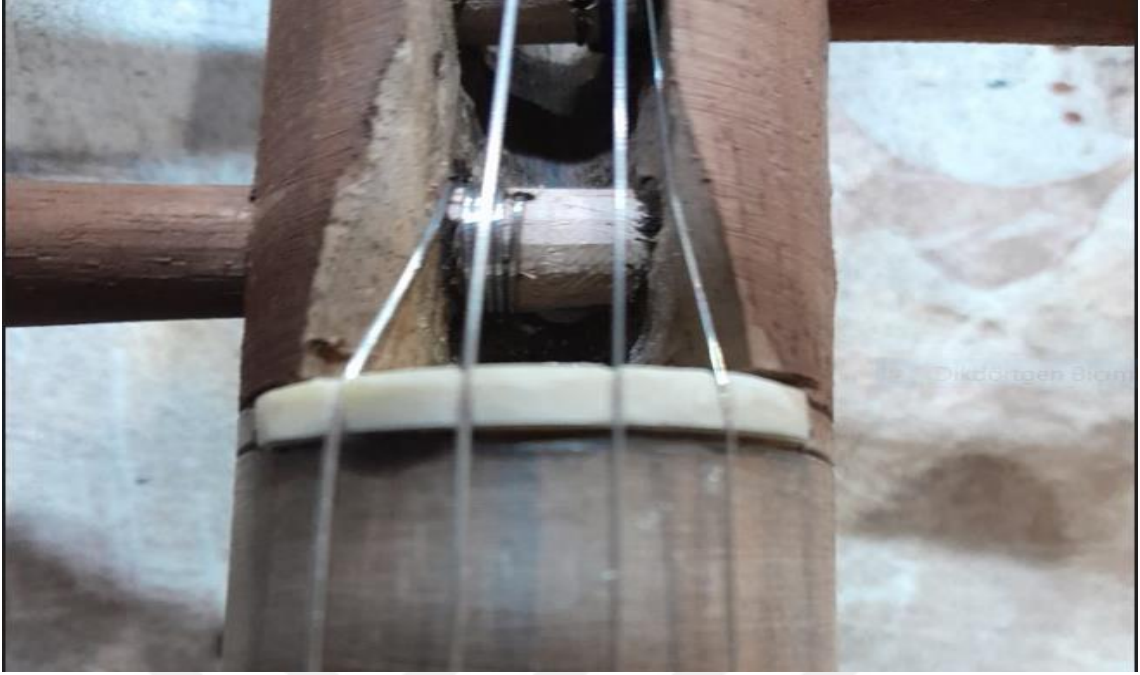
Görsel 29: Kamançanın Sap Kısmı

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 30: Kamançanın Burguları

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

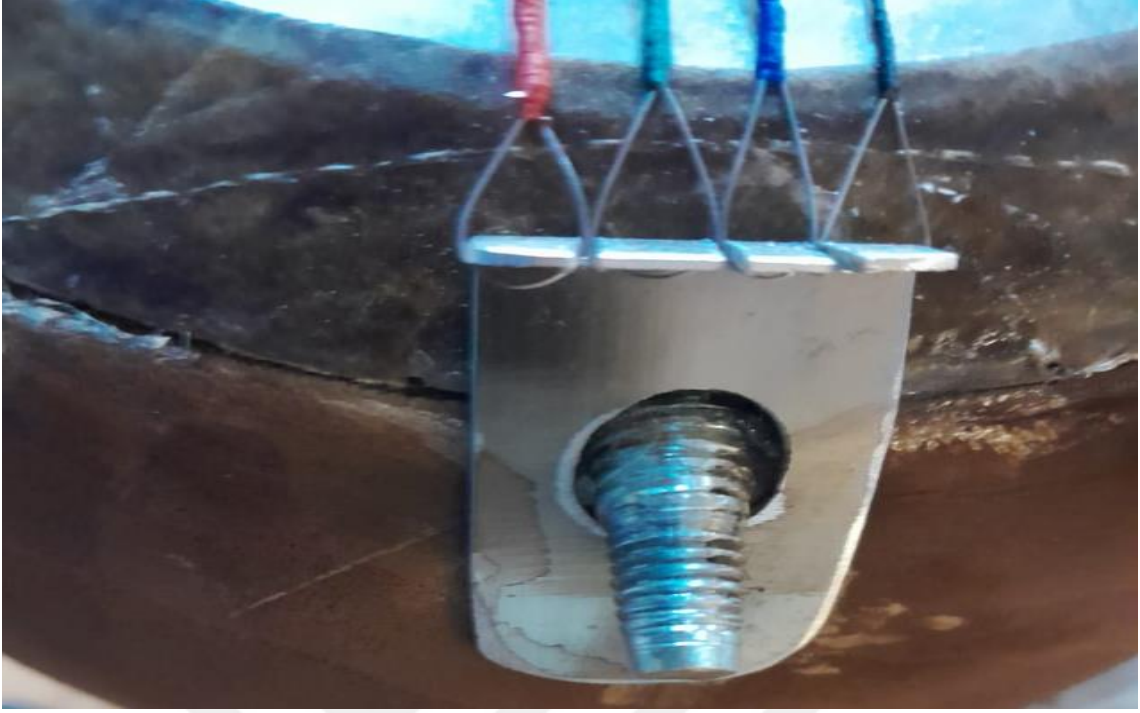
Görsel 31: Kamañanın Sap Kısına Yerleştirilen Metal Köprücük

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 32: Kamañanın Ahşaptan Hazırlanan Köprücük Kısmı

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 33: Kamañanın Kasesinin Alt Kısmına Yerleştirilen Metal Köprücük

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 34: Kamañanın Apart Kısmı

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Görsel 35: Memmedali Memmedo Ait Kamança Örneği

Kaynak: M. Memmedov (kişisel iletişim, 08.07.2024).

Kamança çalgı aletinin uzunluğu 700-800 mm'dir. Kamançanın kase kısmının diyametri 100-110 mm, yuvarlak kısmın diyametri 180-220 mm, derinliği 175 mm'dir. Esasen ceviz ağacından hazırlanan kamançanın sap (kol) kısmına yakın 50-60 mm uzunlukta ve 10-14 mm yükseklikte ceviz ağacından hazırlanan köprücük (Azerbaycan Türkçesi'nde xerek olarak bilinir) yerleştirilmektedir (Abdullayeva, 2016, 40).

Görsel 36: Kamançanın Kase Kısmı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 37: Kamançanın Sap Kısmı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 38: Kamançanın Burgu Kısı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 39: Kamançanın Dize Dayanan Apart Kısmı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kamança diz üstünde, sol ayak üzerine koyularak icra edilir. İcra ederken sol ayağın sağ ayaktan önde olması önemli detaylardan biridir. Kamança sol elde tutulur, baş parmakla kamançanın kolu sıkılır, fakat kamançada diğer tellere geçildiği zaman kolun döndürülmesi için kolun fazla sıkılmaması gerekir. Kamançanın elde tutulması sırasında dirseğin düzgün tutulması görüntü açısından önem teşkil eder. Kamança icrasında oturuş şekli kurallarını gereği, icracının icra ederken dirseğini indirmesi hoş karşılanmamaktadır. Kamança icracılığına ilişkin düzenlenen yarışmalarda sahne performansı ne kadar başarılı olursa olsun oturma ve kamançayı tutma şeklinden dolayı jüri üyeleri tarafından eleştiriler gelebilmektedir. Bunlar kamançanın kaman (yay) kısmı için de geçerlidir.

Görsel 40: Kamança İcrası Sırasında Oturma Şekli

Kaynak: Mirişli, 2009, 4.

Görsel 41: Kamançanın Sol Elde Tutulma Şekli

Kaynak: Mirişli, 2009, 4.

Kamançanın yay kısmı sağ elde tutulur, orta ve yüzük parmaklar kamanın tüyle birleşik olan kayışının içine geçirilir, işaret parmağıyla kamanın tahtası, baş parmak kayışı sıkar, serçe parmak dışarıda tutulur. Kamançanın diyapozonundan bahsedecek olursak, küçük oktavın la sesinden 3. oktavın mi sesine kadar işlek seslerdir. İşlek sesler 3.oktavın mi sesine kadar olsa da, birçok icracılar sol, do sesine kadar da icra edebiliyorlar. Lakin burada icracının yeteneğinin yanısıra kamançanın yapısının da bu seslerin icra

edilmesine uygun olması önemlidir. İcracı her ne kadar yetenekli olsa da çalgı aletinin yapısı bu sesleri icra etmeye izin vermeyebilir. Kamança için notalar sol anahtarında yazılır ve yazıldığı yerden bir ton yukarıda seslenir. Mi, la, mi, la olarak akort edilen kamança çalgı aleti fa# si fa# si olarak seslenir. Lakin, icra edilen makamlar ve besteci eserlerinde akort değiştirilebilir. Senfonik orkestralarda icra edilirken sol, do, sol, do akordu kullanılmaktadır T. Esedullayev (kişisel iletişim, Temmuz 11, 2024).

Görsel 42: Kamançanın Yay Kısmı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 43: Kamançanın Yay Kısmı ve Sağ Elde Tutulma Şekli

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kamança orta yüzyıllarda birçok hastalıkların tedavisinde kullanılmıştır. Kamançanın sesiyle sinir hastalıkları, uykusuzluk gibi rahatsızlıklar giderilmiştir. Kamançanın görüntü olarak daha güzel görünmesi için birçok süslemeler yapılmaktadır. Sade ve süslemesi olmayan kamança, “Saya kamança” olarak da bilinmektedir. Kamançanın güzel görünmesi için kol ve kase kısmına sedef, kemikten, farklı figürlerden süslemeler yapılmaktadır. Kamançaya yapılan süslemeler sabır ve dikkat ister çünkü kamançanın sesi ve tınısı etkilenebilir. Süslemelerin adları: Güneşbenzer, Pullu Kalıp, Çobanyastığı (papatya), Çiyelek (Çilek), İspidek, Haşiye, Şah, Buta, Medahil, Xetai vs.

Dört telli kamança ve kamançaya 4.telin takılması 20. yüzyıl başlarında Saşa Organezaşvili tarafından gerçekleştirildiğine dair söylentiler vardır. Fakat Alman seyyahı E. Kempfer'in (1651 -1716) Azerbaycan'da bulunduğu senelerde (1683-1684) burada dört hatta beş telli kamançanın mevcudluğuna dair yol yazılarına rastlanması, 17. yüzyılın sonunda Azerbaycan'da beş telli kamançanın mevcut olup, sonralar dört telli olarak kullanılması, 20. yüzyılda kamançaya Saşa Organezaşvili tarafından 4. telin takılması bilgisinin yanlış olduğunu göstermektedir (A. Necefzade, Kişisel iletişim, Nisan 18, 2024).

3. BÖLÜM: KAMANÇANIN PEDAGOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

3.1. Kamança İcrasının Gelişimi

Zengin bir tarihe sahip olan Azerbaycan, kültürünün zenginliğiyle de her zaman dikkat çekmiştir. Azerbaycan müziği denildiğinde akla gelen ilk isimlerden biri besteci, Azerbaycan profesyonel müziğinin banisi Üzeyir Hacıbeyov'dur. Azerbaycan müziğinin gelişimi, dünya çapında tanınması Üzeyir Hacıbeyov'un sayesinde.

Eski zamanlarda müzik grupları şeklinde faaliyetini sürdüren halk çalgı aletleri müzik topluluklarının orta yüzyıllarda yüksek gelişiminde doğu intibahının etkisi olmuştur. Bu devirde müzik aletlerinden ibaret toplulukların sayısı giderek çoğalmış ve çalgı aletlerinden oluşan heyetler meydana gelmiştir. Azerbaycan milli müziğinin gitgide gelişmesi Azerbaycan halk çalgı aletlerinin birleşmelerinde de etkisi olmuştur. Eskiden çalgı aleti sayısı daha az olan müzik gruplarına yeni çalgı aletleri eklenerek gruplar zenginleşmeye başlamıştır. Halk çalgı aletleri topluluklarında sazende ve aşık destesi olarak iki grup mevcuttu. Her iki grup 19. yüzyıldan itibaren daha da gelişmeye başlamıştır. O devrin meşhur simaları Meşedi Cemil Emirov (1875-1928), Mensur Mensurov (1887-1967), Gurban Primov(1880-1965) ve başkalarının Azerbaycan müziğine katkısı büyük olmuştur. Halk çalgı aletleri topluluğunun en iyi şekilde gelişimi 19. yüzyılın sonlarında başladı. 1900 senesinde organize edilen ve 12 icracıdan ibaret olan topluluğun ilk performansı Azerbaycan'da geçirilen Doğu konserlerinin adıyla bağlıdır. 12 icracıdan ibaret olan bu topluluk Azerbaycan müziğine layık bir şekilde sunumunu engelliyor, yeni ve daha büyük bir orkestra oluşturulması fikirlerini ortaya koyuyordu.

1920 senesinde Azerbaycan Devlet Filarmonisi nezdinde ilk Azerbaycan Halk Çalgı Aletleri orkestrası oluşturulmuştur. Repertuarı Azerbaycan halk mahnıları (şarkıları) renk, tesnif ve oyun havalarından ibaret olan tar, kamança, balaban, def, nağara gibi çalgı aletlerinin yer aldığı bu orkestranın özelliklerinden biri notasız icra etme tekniğiydi. Nota sisteminin olmaması orkestrada icra edilen müzik numunelerinin hafızada tutularak icra edilmesini gerektiriyordu. İlk notalı halk çalgı aletleri orkestrasının yaratılması görkemli bestekar, Azerbaycan müziğinin banisi Üzeyir Hacıbeyli'nin (1885-1948) sayesinde. Bu orkestrada yer alan çalgı aletlerine kamança, tar, balaban, def, nağaranın yanısıra Avrupa çalgı aleti olan piyano da eklendi

ve oluşturulan yıl konser veren bu orkestranın icra ettiği ilk eser Üzeyir Hacıbeyli'nin orkestra için bestelediği "1. Fantazi" olmuştur.

Azerbaycan Müzik Kültürü tarihinde en önemli günlerden biri 1932 senesinde Üzeyir Hacıbeyli'nin rehberliği ve görkemli bestekar Müslüm Mogamayev'in (1885-1942) teşebbüsü ile Azerbaycan Radyo Programları Komitesi nezdinde ilk notalı halk çalgı aletleri orkestrasının kurulması olmuştur. Orkestranın şefi Üzeyir Hacıbeyov, konzertmeister (baş tar icracısı) ise Sait Rüstemov (1907-1983) olmuştur. Sait Rüstemov tarda, kamançada, balabanda notayla icra etme tekniğini test etmiş, 1930 senesinden Halk Çalgı Aletlerinde notayla icra sistemini müzik okulları tedris programına dahil etmiştir. İlk zamanlarda kamança ve tarda nota ile icra etme derslerini vermiştir. Üzeyir Hacıbeyli'nin rehberlik ettiği müzik koleji sonradan Azerbaycan Devlet Konservatuarı'na dönüştürülerek usta müzisyenler yetiştiren bir kültür merkezi haline gelmiştir (Umudov, 2015, 19). Üzeyir Hacıbeyli tarafından 1935 senesinde 38 solistten oluşturulan Halk çalgı aletleri orkestrası organize edilmiştir. Bu orkestra tar, kamança, def, balaban, nağaradan oluşturulmuş ve 1. ve 2. tar, 1. ve 2. kamança, 1. ve 2. balaban, def, nağara halinde gruplara ayrılmıştır. Azerbaycan bestekarlarının bestelediği eserlerin yanısıra senfonik orkestra için yazılmış eserler de bu orkestrada icra edilmek için test edilmiştir. Müslüm Magomayev "Radyo Marşı", Sait Rüstemov "Bayatı Kürd" Fantazisi bu orkestranın repertuvarında yer almaktaydı. Senfonik orkestra için yazılan eserler arasında A. Borodin'nin "Orta Asya", F. Schubert'in "Askeri Marş" eserleri, S. Cui'nin "Oryantal" eseri gibi batı müziği eserleri Halk çalgı aletleri orkestrası icrasında seslendirildi. Büyük Vatan Savaşı yıllarında orkestranın faaliyeti artmaya başladı, Azerbaycan bestekarlarının bestelediği eserler arasında "Döyüşçüler Marşı", "Cengi" (Ü. Hacıbeyli), "Gehremani" (S. Rüstemov), "Kızıl Ordu" (E. Abbasov), "416. Diviziya" (S. Hacıbeyov), "Cengi" (A. Geray) gibi müzik eserleri bestelendi.

Azerbaycan müzik kültürünün giderek gelişmesi halk çalgı aletleri orkestrasının daha da gelişmesine sebep olmuştur. Repertuvarın giderek zenginleşmesi orkestra içeriğini de zenginleştirmiştir. 1965 senesinde pes registeri temin etmek için mızrapla çalınan çalgı aletleri grubuna Özbekistan'da yaygın kullanılan dütar müzik aletinin bas dütar türü ilave edilmiştir (Umudov, 2015, 20)

3.1.1. Azerbaycanlı Bestecilerin Kamança için Besteledikleri Eserler

Kamança için eserler 1970-1980 senelerinde bestelenmeye başlamıştır. Kamança için yazılan eserler arasında ilk sıralarda görkemli bestekar, halk sanatçısı, profesör Süleyman Elesgerov'un "Tarantella", "Skertso," kamança için bestelenen ilk konçertolar arasında bestekar Zakir Bağirov'un Kamança ve Senfonik orkestra için konçertosu yer almaktadır. 1970-1980 senelerinde bestelenen eserler arasında bestekar Polad Bülbüloğlu'nun kamança için bestelediği "Poema" eseri, 1991 senesinde görkemli bestekar Hacı Hanmemmedov'un Kamança ve senfonik orkestra için yazdığı üç bölümden oluşan Kamança konçertosu, kamança icracıları arasında en çok icra edilen eserlerdendir. Bu bestekarların kamança için bestelediği eserler olmasına rağmen o devirde tar çalgı aleti için bestelenen eserler kamança için bestelenen eserlerin sayından daha çoktu. Yalnız kamança değil, balaban, saz, ganun, zurna çalgı aletleri için de bestelenmiş orijinal eserler mevcut değildi. Bu boşlukları doldurmaya çalışan tek besteci Süleyman Elesgerov idi.

Kamança çalgı aletinin teknik imkanlarını göz önünde bulundurarak kamança için Azerbaycanlı besteciler tarafından bestelenen birçok eser mevcuttur. Kamança çalgı aleti için yazılan eserlere örnek olarak şunlar verilmektedir (Abdullayeva, 2016, 43):

Ramiz Mirişli, Zakir Bağirov, Hacı Hanmemmedov, Tofiq Bakıhanov ve Vügar Camalzade'nin kamança ve senfonik orkestra için konçertoları, Edviyye Rehmetova'nın kamança ve kamera orkestrası için iki konçertosu, kamança ve halk çalgı aletleri orkestrası için Süleyman Alesgerov'un " Skertso", Tarantella, Raks Süitası ve Sait Rüstemov'un Melodik Etütleri, Memmed Cavadov'un Konsertino, Nazim Guliyev'in Pyes ve Vasif Allahverdiyev'in kamança ve oda orkestrası için kompozisyonları, Dadaş Dadaşov'un kamança ve piyano için yazdığı "Elvan Nahışlar" Kapriçyosu, Serdar Ferecov'un kamança için "Pyesler"'i, Oktay Recebov, İlham Abdullayev'in kamança ve piyano için Pyesleri, Edviyye Rehmetova'nın kamança, ganun ve senfonik orkestra için "İkili Konçerto'su, Nazim Guliyev'in "Adaletsiz Kaman", poemi, Ramiz Zöhrabov'un kamança ve piyano için "Monolog'u, Elnare Dadaşova'nın "Pyes'i.

3.2. Azerbaycan'da Kamança Eğitimi

Azerbaycan'da 3 aşamadan oluşan eğitim sistemine ibtidai müzik okulları, orta ihtisas müzik okulları (kolej) ve konservatuvar aittir. Konservatuvar eğitimi ise iki aşamadan oluşmaktadır: Lisans ve Yüksek Lisans. Kamança tedrisine ait yazılan ilk kitap Cevahir

Hesenova' ya aittir. Cevahir Hesenova “Kamança Mektebi” adlı kitabını 1940 senesinde dahi besteci Üzeyir Hacıbeyli'nin önerisiyle yazmıştır (Hesenova, 1940; akt. Necefzade, 2020, 2). Cevahir Hesenova'nın yazdığı “Kamança Mektebi” adlı kitap uzun bir süre Azerbaycan'da çocuk müzik okullarında yaygın olarak kullanılmıştır. Bu kitapta alıştırma yükselen dizeler üzerine, yani kolaydan zora doğru prensibi ile geliştirmekle oluşturulmuştur. Bu kitap sayesinde öğrenciler o dönemin en sade eserlerinden başlayarak giderek zorlaşan eserlerini rahatlıkla benimsemişlerdir. Fakat 1960 senesinin sonlarında bu kitap modern çağın taleplerine uygun olmadığı için önemini yitirmeye başlamıştır. Bu sebepten dolayı yeni ders kitaplarının hazırlanması gerekmiştir. Bu işi halk sanatçısı Profesör Ramiz Mirişli üstlenmiştir (Necefzade, 2020, 3).

Görsel 44: Cevahir Hesenova

Kaynak: Necefzade, 2020, 1.

O devirde müzik eğitimi kurumlarında Avrupa çalgı aletlerinin yanı sıra halk çalgı aletlerinin de tedrisi yer almıştır. Üzeyir Hacıbeyli'nin rehberliği ve kapsamlı faaliyeti ile halk çalgı aletlerinin nota sistemi oluşturulmuş, tar, kamança, balaban aletlerinin tedrisi için ders kitapları ve eserler yazılmıştır. 1931 senesinde müzik koleji öğrencilerinden ibaret ilk notalı halk çalgı aletleri orkestrası oluşturulmuştur (Aliyev, 2014, 10).

Azerbaycan’da müzik eēitiminin ilk temeli olan müzik okullarında  ērencilere ve sınıflara göre hazırlanmış genel müzik programı kullanılmaktadır. Bu programda her  ērencinin sınıfına göre,  ērencilerin yetiştirilmesi ve gelişmesi için kullanılan etüd, gam, eser  nerileri verilmektedir. Dersler ayrı ayrı her  ērenci için ayrılmış 45 dakika içerisinde verilir. Müzik okuluna başlayan  ērencilerin okula kaydından önce birkaç aşamadan geçmesi önemlidir. Bu aşamalar sonucunda  ērencilerin müzik duyumu ve yeteneklerinin olup olmadıēı tespit edilir. Müzik okuluna başlamak isteyen  ērencilerin müzik yeteneklerinin olup olmadıēını  ērenmek amaçlı yapılan aşamalara müzik duyumu, müzik hafızası ve ritim dahildir.  ērencilerin müzik duyumunun tespit edilmesi için  ēretmenler piyano karşısına geçer, ayrı ayrı notalar çalar ve  ērenciden bunları entonasyonla tekrar etmesini ister. Müzik hafızasının hangi seviyede olduēunu ölçmek için kullanılan yöntemler arasında  ēretmenlerin icra ettiēi küçük melodik parçanın  ērenci tarafından olduēu gibi tekrar edilmesi ve  ocuk şarkıları söylenmesi talep edilir. Müzik yeteneēinin ölçülmesinde en önemli detaylardan biri  ērencinin ritim duyusuna sahip olmasıdır.  ērencinin ritim duyusuna sahip olup olmadıēının anlaşılması için kullanılan yöntemler arasında en basiti elleri birbirine vurarak, farklı ritimler gösterip,  ērenciden de bu ritimleri aynı şekilde tekrarlamasını istemektir. Müzik okullarında ilk sınıfa başlayan  ērenciler için önemli olan hususlardan biri de yaş ve fiziksel durumu göz önünde bulundurarak doēru seçilen çalgı aletidir. Araştırmanın konusu gereēi kamança özelinden örnek verilecek olursa,  ērencilerin fiziksel durumuna ve yaşına göre seçilen kaman alar arasında farklılıklar vardır. Hazırlanan kaman alar iki türdür;  ērenci kaman aları ve profesyonel kaman alar.  ērenciler için hazırlanan kaman alardan bahsedecek olursak, bu kaman alar 1. ve 4. sınıf kamança  ērencileri için hazırlanmış profesyonel kamançaya göre kase kısmı daha küçük, kol kısmı ise daha incedir. 1. ve 4. sınıf  ērencisi olmasına raēmen fiziksel durumu ve gücüne göre profesyonel kamança kullanan  ērenciler de olabilmektedir.  ēretmenlerin 1. sınıfa başlayan  ērenciler için  ērencinin se tiēi çalgı aleti hakkında, çalgı aletinin hisseleri ve bu çalgı aletinin ayrı ayrılıkta hangi fonksiyonu yerine getirdiēi hakkında bilgiler vermesi gerekir. İlk derslerde genel olarak çalgı aletinin elde doēru tutulma şekli, doēru oturma şekli, saē, sol ayak ve kolların nasıl kullanılması gerektiēi  ērenciye izah edilir. Çalgı aleti hakkında  ērencilere aktarılan bilgilerden sonra, ilk derslerde çalgı aletinde boş tellerde icra edilmesi, daha doērusu çalgı aletinden düzgün ses çıkarılması ve bir telden diēer tellere doēru bir şekilde geçiş

yapmak gösterilir. Kamança ve kemanda telden telden geçmek yöntemi farklıdır. Kemanda bir telden diğerine geçerken yay çevriliyorsa, kamançada telden tele geçerken sap kısım çevrilerek diğer tellere geçiş sağlanıyor. Kamança çalgı aleti hakkındaki bilgilere nota sistemi, diyapozon, ses vs bilgiler de dahildir. Kamança eğitimi için kullanılan metot kitabından yeni başlayan öğrenciler için tüm ya da ayrı ayrı teller için oluşturulmuş alıştırmalar kullanılır. Öğrencinin çalgısını geliştirmesi için evde yapılan pratik ve öğretmenin önerdiği alıştırmayı icra etmesi ve tekrarlaması oldukça önemlidir. Öğrencilerin gelişmesi ve daha da usta icracı olarak yetişmesi için gam ve etüt çalışmalarının de rolü büyüktür. Müzik okullarında en basit gamlardan başlayarak giderek daha zor olan gam ve etütlerin tedrisi öğrencilerin ileride daha zor eserleri icra etmesini kolaylaştırır. Kamança icracılığında kullanılan etütlerden bahsedecek olursak, müzik okullarında yaygın olarak kullanılan etüt kitapları arasında bestekar Sait Rüstemov'un Kamança İçin Melodik Etütler kitabını örnek verebiliriz. Lakin etütler bununla sınırlı değildir. Kamança tedrisinde kullanılan etütler arasında mugam etütleri de vardır. Diğer etütlerle kıyasta daha uzun ve her mugamın kendi hisselerini kendinde birleştiren bu etütlerin icrası zamanı mugam icrası zamanı yapılan süslemeler kullanılabilir. Uzun yıllar Rus etkisinde kalmış Azerbaycan'ın müzik kültürüne Ruslar'ın büyük katkısı ve etkisi olmuştur. Eşlik çalgı aleti olarak kullanılan kamançanın, giderek teknik imkanlarının farkına varılmış ve birçok bestekarlar kamança için eserler yazmışlar. Günümüzde kamança çalgı aleti batı müziğindeki keman aletine yaklaştırılarak ve keman akort sistemine uyarlanarak icra edilmektedir. Bu tarz icra edilirken keman tınısı açık bir şekilde sezilen kamança çalgı aletinde keman için yazılan eserler icra edilebilmektedir. Bunlara örnek olarak Mozart, Vivaldi, Çaykovski, Paganini gibi bestekarların da eserlerini örnek verebiliriz. Kamançada icra edilen keman alıştırmaları arasında Kayser, Mazas, Schradieck gibi isimlerin alıştırmaları vardır (araştırmacı kişisel deneyim).

3.2.1. Azerbaycan'da Kamança Eğitimi Müfredatları

Azerbaycan'da Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak halk müziği ve batı müziği eğitim sistemleri mevcuttur. İlkokul düzeyinde batı müziği sisteminde öğrenciler 6 ve 7 yaşlarında eğitime başladığı için eğitim programı 7 yılı kapsar; halk müziği sisteminde öğrenciler 9 ve 11 yaşlarında eğitime başladığı için eğitim programı 5 yılı kapsar Halk müziği eğitim sisteminde ulusal enstrümanlar üzerine eğitim verilir. Bununla birlikte

hem batı müziği hem halk müziği eğitim sistemlerinde ilk, orta, lise düzeyini kapsayan 11 yıllık eğitim programı da mevcuttur. 11 yıllık müzik eğitim programları (ilk, orta, lise), devlet kurumu olarak konservatuvarların bünyesinde kurulmuş olan, zorunlu müzik okullarıdır. Ayrıca orta ihtisas müzik mektepleri/kolejleri (müzik meslek okulları) bulunmaktadır. Buna Asef Zeynalli adına Müzik Koleji'ni örnek olarak verebiliriz. Bu okullara ortaokuldan sonra gidenler 4 yıl, liseyi bitirdikten sonra gidenler 2 yıl eğitim almaktadır. 11 yıllık (ilk, orta, lise) eğitimi gören öğrenciler bu okullara gitmeyip direkt konservatuvarda (lisans) eğitimlerine devam edebilirler. Konservatuvar eğitiminin süresi 4 yıldır (Öztürk, 2016, 20, 21, 28, 35, 55). Araştırmanın bu bölümünde Azerbaycan'ın önemli ulusal enstrümanlarından biri olan kamançanın eğitimine yönelik müfredat örneklerini sunmak amacıyla; 5 yıllık (ilkokul) halk müziği sisteminde kamança eğitimi için kullanılan müfredat ve ardından konservatuvar eğitiminde (lisans) kamança icracılığı için kullanılan müfredat sunulmaktadır.

3.2.1.1. Azerbaycan'da Müzik Okullarında Beş Senelik Kamança Eğitimi

Müfredatı

Bu bölümde Azerbaycan'da müzik okullarında beş senelik kamança eğitimi için kullanılan yıllık ders programı örneği, her bir yıl için yıllık plan, repertuar, mugam planı ve repertuar önerisi şeklinde açıklanmıştır (İmanov, Guliyev ve Tahirgızı, 2014; bkz. Ek-1).

1. Sınıf Yıllık Plan

Kamança ile tanışma. Kamança ve yayın elde tutulma şekli, genel durum. Nota işaretleri, nota dizikleri, notaların adları ve dizikte yerleşim şekilleri. 1. Pozisyona ait notaların öğretilmesi

R. Mirişli'nin, O. İmanova ve R. Recebova'nın "Kamança mektebi" kitaplarından 1.sınıfa uygun alıştırma ve etütlerin öğretilmesi

Do majör, La minör gamlarının 1 oktav hacminde ikilik ve dörtlük notayla çalınması

Fa majör, re minör gamlarının 1 oktav hacminde ikilik ve dörtlük notayla çalınması

Sol majör mi minör gamları 1 oktav hacminde ikilik ve dörtlük notalarla çalınması

La majör gamı 2 oktav hacminde ikilik ve dörtlük notalarla çalınması

Minör gamların natürel halde çalınması

Kamançaya yeni başlayanlar için, kamançada parmakların teller üzerinde rahat bir şekilde yerleştirilmesi ve bunun daha da geliştirilmesi için, bunun yanı sıra kamança

tekniklerinin öğrenilmesi için “Kamança mektebi” adlı kitapta olan alıştırmalar yetersiz gelirse, kamança öğretmenleri tar, keman ve başka çalgı aletleri için kullanılan alıştırmalardan kamança için uygun olanları seçip öğrencilere öğretebilirler.

1. Sınıf için Önerilen Repertuvar

- Ü. Hacıbeyli “Yaxşı yol”, (İyi yolculuklar) “Pyesler mecmuesi” (Kamança ile piyano için düzenlemeler H. Kerimov ve N. Bayramov’undur), Bakü: İşık Yayınları, 1989 “Pilotlar” (Aynı adlı eser, No:1)
- Müslüm Magomayev “Qemgin mahnı” (Hüzünlü şarkı) (“Kamança mektebi” ders kitabından No: 3)
- Fikret Amirov “Mektepliler nağmesi”, (Aynı adlı eser, No: 1), “Guşlar”, (Kuşlar) “Pyesler mecmuesi”, Bakü: İşık Yayınları. “Gatar”(Tren) T. Atakişiyev ve Y.Barşlak “Kemanda icra etmek için ibtidai tedris” kitabından No: 35 Bakü: Azərneşr 1962
- S. Rüstəmov “Alagöz”, (Elagöz) “Pyesler mecmuesi” kamança ve piyano için düzenlemeler, Bakü: İşık Yayınları, 1989
- S. Elesgerov “Sözsüz mahnı” (Sözsüz Şarkı) “Kamança dersliyinden” No: 2
- Eşref Abbasov “Nağme” “Keman kitabından” No: 14
- M.Ehmedov “Melodi” (Aynı adlı eser, No: 27)
- M. Nesirbeyov “Yağış” (Yağmur) (Aynı adlı eser, No: 12)
- M. Glinka “Bülbül”, (Kamança mektebi kitabından No: 17)
- İ. Lisenko “Tilki” “Keman için müfredat” No: 16, 1., 2. Sınıflar “Muzıka” yayınları, Moskova 1976
- A. Filippenko “Cücəlerim” (Aynı adlı eser)
- Rus Halk Şarkısı “Bahçede tavşan geziyor” (Aynı adlı eser, No: 2)
- M Krasev “Top-top” (Aynı adlı eser, No: 6)
- T. Zaharina “Layla” (Ninni) (Aynı adlı eser, No: 9)
- N. Metlov “Layla” (Ninni) (Aynı adlı eser, No: 13)
- Rus Halk Şarkısı “Yeşil çimende” (Aynı adlı eser, No: 12)
- A. Komarovski “Mahnı” (Şarkı), (Aynı adlı eser, No: 5)
- V. Rebikov “Şehercik” (Aynı adlı eser, No: 18)
- Rus halk mahnısı (şarkısı) “Uçma Bülbül” (Aynı adlı eser, No: 20)
- N.Baklanov “Mahnı” (Şarkı), (Aynı adlı eser, No: 27)
- Ukrayna halk mahnısı “Oy, cikune-cikune” (Aynı adlı eser, No: 28)
- “Tavşan” (Aynı adlı eser, No: 31)

- Rus halk mahnısı “Şen kızlar” (Neşeli Kızlar)
- W. A. Mozart “Allegretto” Müfredat, 1., 2.sınıflar için No:17, “Muzıka”yayınları, Moskova, 1976
- J. Haydn “Mahnı” (Şarkı), (Aynı adlı eser, No: 26)
- J. Lully “Mahnı” (Şarkı), (Aynı adlı eser, No: 25)
- F. Mendelssohn “Moderato”, “Keman için pedagojik repertuvar” No: 9, “Muzıka” yayınları, Moskova , 1939
- Mahnı (Şarkı), (Aynı adlı eser, No: 10)
- F. Schubert “Landler” (Aynı adlı eser, No: 17)
- Weber “Arya” (Aynı adlı eser, No: 14)
- F. Gyue “Layla” (Ninni) (Aynı adlı eser, No: 13)
- M. Oginskiy “Polonez” Azərneşr, Bakü: 1959
- Genç keman icracılarının kütüphanesinden pyesler 1.defter. Bakü: “Azərneşr”, 1963

1.Sınıf (Mugam) Yıllık Plan

Açık teller üzerinde alıştırmalar (yayın teller üzerinde gezdirilmesi).

Parmakların teller üzerinde düzgün tutulması (normal aplikatür ile) 4-6 küçük hacimli Azərbaycan Halk mahnıları (şarkıları) dansları, deramet ve rengler kolay bir yolla öğrenciyə öğretilmeli

1. Sınıf için Önerilen Azərbaycan Halk Mahnıları (Şarkıları) Repertuarı

Laylay (Ninni)

Aman Ovçu (Aman Avcı)

Gara Gözler (Kara Gözler)

Evleri var hane-hane (Evleri var hane hane)

Küçelere su sepmişəm (küçe- sokak)

Laçın (Laçın)

Gözelim sensen (Güzelim sensin)

Aman Nene (Aman Nine)

Guba'nın Ağ Alması (Guba'nın ağ elması)

Goyunlar (Koyunlar)

Sudan Gelen Sürmeli Gız (Sudan Gelen Sürmeli kız)

Ay gözel gözel xanım (Ay güzel güzel hanım)

Sona hanım çıx eyvana (Sona hanım balkona çık)

Beri Bax (Beri bak)

Azerbaycan Halk Dansları

Esgerani

Gülgez

Yüzbir

İnnabı

Yaylıq

Azerbaycan

Mirzeyi

Nelbeki

Deramet ve renkler

Mahur- Hindi derameti

Çahargah rengi

Rast Rengi

Bayatı-Gacar Rengi

Gatar Rengi

Bayatı-Kürd Rengi

Şüşter Rengi

Eğitim senesinde geçirilen dinlemenin talebi

1. dönem (aralıkta) –sorgu, müzik eğitimi, çalgı aletinin elde düzgün tutulma şekli, notanın deşifre edilmesi

2. dönem (mayıs-haziranda) 1 gam, 1 alıştırma, 2 parça, 2 mahnı (şarkı)

Geçilen alıştırmalara ilişkin sorgu

Azerbaycan halk şarkılarından, dans, deramet ve renklerden ikisini icra etmek

2. Sınıf Yıllık Plan

Ramiz Mirişli'nin, O. İmanova ve R. Recebova'nın "Kamança mektebi" ders kitaplarından 2. sınıfa uygun olan alıştırma ve etütler öğretilmelidir.

H. Kerimov'un "Gam ve etütlerin tedrisi" adlı ders kitabından alıştırmalar geçilmelidir.

Re majör ve si minör gamlar, 2 oktav hacminde dörtlük ve sekizlik notalarla çalınması

Si bemol Majör gamı 2 oktav, sol minör gamı 1 oktav hacminde dörtlük ve sekizlik notalarla çalınması

La majör gamı ve 2 oktav hacminde dörtlük ve sekizlik notalarla çalınması

Eğitim senesinde 4-6 farklı karakterde müzik parçası geçilmeli

2. Sınıf için Önerilen Repertuvar

- Ü. Hacıbeyli “Şefget bacısı” (Hemşire), Azərneşr, Bakü, 1942 ”Kızlar Korosu”, “Köroğlu Operası’nın 6. Bölümünden”
 - “Akşam oldu” “Keman mektebi” ders kitabından No: 75
 - “Ey Seba Yeli” “Kamança mektebi” ders kitabından No:16
 - A. Zeynallı “Beşik mahnısı” (Beşik şarkısı) “Pyesler mecmuesi” , “Azərneşr”, Bakü, 1945
 - F. Emirov “Bip-bipin nağmesi” “Azərneşr” Bakü, 1962
 - Guzum (Aynı adlı eser)
 - S. Rüstəmov “Ana mektep” (Ana okul) “Çocuk şarkıları” , Azərneşr, Bakü, 1962
 - E. Abbasov “Aşıgsayağı” “Pyesler mecmuesi” , Işıq yayınları, Bakü, 1989
 - A. Rzayeva “Kukla”, (Oyuncak bebek), (Aynı adlı eser)
 - Sabahın ustaları” “Azərneşr”, Bakü, 1951
 - M. Əhmədov “Marş” Keman dersliğindən, No: 60
 - Ü. Hacıbeyli “Akşam oldu” “Pyesler mecmuesi”, (kamança ve piyano için düzenlemeler), Bakü,1989
 - F. Emirov “Gatar” (Tren) (Aynı adlı eser)
 - D. Shostakovich “Yaxşı yol” (İyi yolculuklar)
 - M. İ. Glinka “Polka” “Pyesler mecmuesi” (Kamança ve Piyano için düzenlemeler) “Işıq yayınları”, Bakü, 1989
 - N. Rimski-Korsakov “Gışın yola salınması” (Kışın yolcu edilmesi), “Müfredat” , 1.2.sınıflar için No: 36, Muzıka Yayınları, Moskova, 1976
 - V. Kalinikov “Durna” (Aynı adlı eser, No: 32)
 - N. Baklanov “Beşik nağmesi” (Aynı adlı eser, No: 5)
 - V. Solovyov- Sedoy “Moskova akşamları” “Seçilmiş Şarkılar” , “Muzıka Yayınları” Kiev, 1976
 - S. Zateplinski “Melodi 5 sade parça”, “Muzıka Yayınları”, Moskova, 1937
 - A. Jıgov “Etüt-Marş” Etüt ve Pyesler “Genc Keman İcracıları Kütüphanesi”, 2 ve 3. Sınıflar için “Sovet Bestecisi” yayınları, Moskova, 1960
 - W.A. Mozart “Vals” Kemanda icra etmek için ilk dersler kitabı”, No: 55 Muzıka Yayınları, Moskova,1971
 - G. F. Handel “Gavot varyasyon ile” (Aynı adlı eser)
 - L. V. Beethoven “Surok” müfredat No: 50”

- F. Schubert “Vals” (Aynı adlı eser, No: 47)
- R. Schumann “Melodi” (Aynı adlı eser, No: 41)
- A. Corelli “Gavot” Muzika Yayınları, Moskova,1937
- K. Saint-Saens “Gu Guşu” (Kuğu), Muzika yayınları, Moskova,1961

“Genc kemancıların kütüphanesi”nden pyesler (parçalar) 2.defter Bakü: Azernaşr, 1963

2. Sınıf (Mugam) Yıllık Plan

Mahur Hindi ve Bayatı Kürt mugamlarını aşağıdaki şubeleriyle;

- Bayatı Kürt: Bayatı-Kürt, Bayatı Ecem, Ayak
- Mahur Hindi; Berdaşt, Mahur- Hindi mayesi, Uşşak, Hüseyini, Vilayeti

Eğitim senesinde geçirilen dinleme planı

1. Dönem (kasımda) 1 majör ve 1 minör gamı, 1 etüt ve sorgu (aralıkta) iki farklı karakterde parça, Bayatı Kürt mugamı, geçilen alıştırılmalardan sorgu.

2. Dönem (martta) 1 majör ve 1 minör gamı, etüt ve sorgu.

Mayıs ve Haziran’da iki farklı karakterde eser, Mahur-Hindi mugamı, geçilen alıştırılmalara dair sorgu

3. Sınıf Yıllık Plan

Kamançanın akort edilmesinin eğitim yılı boyunca öğretilmesi. Pozisyon hakkında bilgi 2 ve 3. Pozisyonlarla tanışma. Bu pozisyonları daha iyi benimsemek için alıştırılmaların çalınması

Ramiz Mirişli’nin, O. İmanova ve R. Recebova’nın “Kamança mektebi” adlı kitaptan

3. Sınıfa uygun olan alıştırılmalar ve etütlerin öğretilmesi

H. Kerimov’ un” Gam ve etütlerin tedrisi” kitabından dersler geçilmeli

F. Wolfart’ ın “Kemanda çalmak için ilk dersler” kitabından geçilmeli

Sol majör ve mi minör gamları 2 oktav hacminde dörtlük ve sekizlik notalarla çalınmalı

Fa majör gamı 2 oktav hacminde dörtlük ve sekizlik notalarla çalınmalı

Re minör gamı 2 oktav hacminde dörtlük, sekizlik ve onaltılık notalarla çalınmalı

Re majör, si minör gamları 2 oktav hacminde dörtlük, sekizlik ve onaltılık notalarla çalınması

La majör gamı tekniklerle, fa# gamı 2 oktav hacminde dörtlük ve sekizlik notalarla çalınması

Tedris yılında farklı karakterde olan 4 ya da 6 eser geçilmesi

3. Sınıf için Önerilen Repertuar

- Üzeyir Hacıbeyli
- “Esgerin Şadlığı” (Asger’in sevinci), “Esgerin ariyası” (Asger’in Ariyası) (“Arşın Mal Alan” Müzikal Komedi’sinden) Azernaşr, Bakü, 1958
- “Döyüşçüler marşı” (Savaşçılar marşı) “Pyesler Mecmuesi”, Işık Yayınları, Bakü, 1976
- “Gızlar Xoru” (Kızlar Korosu), (“Leyli ve Mecnun” Operası’ndan)
- Müslüm Magomayev “Nergiz mahnısı” (Nergiz Şarkısı), “Etüt ve Parçalar Mecmuesi” Işık yayınları, Bakü, 1979
- Asef Zeynallı “Araz” düeti (Aynı adlı eser)
- Gara Garayev “Deniz neftçilerinin mahnısı” (Deniz neftçilerinin şarkısı), “Kamança mektebi” kitabından, “Küçük vals”, “Altı çocuk parçaları mecmuesinden” (keman ve piyano için düzenleme), Sovetskiy Kompozitor yayınları, Moskova, 1974
- Fırfıra (Aynı adlı eser)
- Düşünce (Aynı adlı eser)
- Niyazi “Layla” (Ninni), “Keman için müfredat” , 1. 2.sınıflar için, No: 7, “Muzıka Yayınları” , Moskova, 1974
- S. Rüstemov “Serhetçiler marşı” , Azernaşr, Bakü, 1958. Sumgayıt, “Azernaşr”, Bakü, 1950
- “Mahnı(Şarkı) Ve Raks”, “Pyesler Mecmuesi’nden(kamança ve piyano için düzenlemeler)
- “Düşergemiz” (Kampımız), “Kamança mektebi” ders kitabından
- T. Guliyev “Neftçiler marşı” “Balaban mektebi dersliyinden” No: 4
- E. Bedelbeyli “Marş” “Kız Kalesi balesi’nden”, “Genç kemancının kütüphanesinden” 2. Defter, Azernaşr, Bakü, 1961
- S. Elesgerov “Balaca Çoban” (Küçük Çoban), “ Pyesler mecmuesi”(kamança ve piyano için düzenlemeler), Bakü, 1989
- E. Abbasov “Aşıqsayağı” , “Pyesler mecmuesi” (kamança ve piyano için düzenlemeler),Bakü, 1989
- Adil Geray “Kurucular şarkısı” , “Kamança mektebi” ders kitabından No: 10
- M. Glinka “Torağay” , “Kamança mektebi” ders kitabından No: 7
- P. Çaykovski “Payız” (Güz), “Etüt ve pyesler” mecmuesi, “Işık Yayınları”, Bakü, 1979

- D. Şostakoviç “Yaxşı yol, (İyi yolculuklar), Müfredat No: 57
- “Vals” “Kamança mektebi “ders kitabından No: 8
- M. Lisenko “Layla” (Ninni), Müfredat No: 54
- N. Baklanova “Yallı”, “Pyesler mecmuesi” (kamança ve piyano için düzenlemeler)
- S. Gulak-Artemovski “Oksana’nın romansı”, “Kamança mektebi” ders kitabından No: 5
- A.Greçaninov “Layla” (Ninni), Müfredat No: 79
- Ukrayna halk mahnısı “Durna” (Aynı adlı eser, No: 55)
- N. Baklanova “Regs” (Dans), “Etüt ve pyesler mecmuesi”, “Sovetskiy kompozitor” yayınları, Moskova, 1990
- J. S. Bach “Gavot”, Müfredat No: 63
- W. A. Mozart “Çoban mahnısı” (Çoban şarkısı), (Aynı adlı eser, No: 72)
- F. Schubert “Vals” (Aynı adlı eser, No: 77)
- “Lendler” (Aynı adlı eser No: 73)
- X. Glyuk “Şen yallı” (Neşeli yallı), (Aynı adlı eser, No: 59)
- “Şen Raks” (Neşeli Dans), (Aynı adlı eser, No: 61)
- O. Persel “Ariya” (Aynı adlı eser, No: 58)
- C. Weber “Vivaçe” (Aynı adlı eser, No: 69)
- O. Riding “ Si minör konçerto 1. Bölüm”, (Aynı adlı eser, No: 91)
- “Si minör konçerto 3. Bölüm”, Müfredat 2 ve 3.sınıflar için , No: 41
- Corelli “Adajio”, “Muzgız Yayınları”, Moskova, 1837
- Mendelssohn “Sözsüz mahnı” (Sözsüz Şarkı), “Muzgız Yayınları”, Moskova, 1939
- G. Kekkert “Kayıkta” (Aynı adlı eser)
- Genç Keman İcracılar Kütüphanesi’den Parçalar 3. Defter, Azernaşr, Bakü, 1963

3. Sınıf (Mugam) Yıllık Plan

Kamançanın akort edilme şekli

Bayatı Gacar ve Şuşter Mugamları (aşağıdaki bölümlerle);

- Bayatı Gacar
- 1) Berdaşt
- 2) Maye
- 3) Hüseyini
- 4) Şikesteyi Fars

- Şüşter

1) Berdaşt (Emiri)

2) Şüşter

3) Terkip

Eğitim yılında geçirilen dinleme ve sınavdaki plan

1. Dönem (kasım) bir majör ve bir minör gamı, 1 etüd ve sorgu

(aralıkta) iki farklı karakterde parça

Şüşter mugamı

Geçilen alıştırmalara dair sorgu

2. Dönem (mart) bir majör ve bir minör gamı, bir etüt ve terminlerden sorgu;

(mayıs ve haziranda) iki farklı karakterli eser

Bayatı Gacar Mugamı; geçilen alıştırmalara dair sorgu

4. Sınıf Yıllık Plan

Kamançanın akort edilme şekli; 4 ve 5. Pozisyonlarla tanışma, o pozisyonlarda serbest bir şekilde icra için alıştırmaların öğretilmesi, süsleme hakkında bilgi, kısa ve uzun çarpmaların anlatımı ve icra şekli

R. Mirişli, O İmanov ve R. Recebov'un "Kamança mektebi" ders kitabından 4.sınıfa uygun olan alıştırmalar ve etütlerin geçilmesi

H. Kerimov'un "Gam ve etütlerin tedrisi" kitabından geçilmeli

F. Wolfart Keman için etütler" kitabından bir defter geçilmesi

"Azerbaycan halk renkleri" mecmuesinden geçilmeli

Re majör ve si minör gamları 2 oktav hacminde tekniklerle, La majör ve fa diyez minör gamları 2 oktav hacminde tekniklerle, fa majör, re minör gamları 2 oktav hacminde tekniklerle icra edilmeli

Eğitim yılı boyunca farklı karakterli eserler 4-6 parça geçilmeli

4.Sınıf için Önerilen Repertuvar

- Ü. Hacıbeyli " Sensiz", Azernaşr, Bakü, 1945 "Sevgili Canan", "Kamança mektebi" kitabından No: 2

- "Gülçöhrenin Ariyası", ("Arşın Mal Alan" Müzikal Komedi'sinden)

- "Nigarın Ariyası" , ("Köroğlu" Operası'ndan) Azernaşr, Bakü, 1961

- M. Magomayev "Yallı" ("Nergis" operasından)

- G. Garayev “Nağıl”, “Klasik Pyesler “mecmuesi, Moskova, 1974 “ Oyun” (Aynı adlı eser) “Şen Hadise” (Güzel olay) (Aynı adlı eser) “ Marş “ “Pyesler Mecmuesi” (kamança ve piyano için), Işık Yayınları, Bakü, 1989
- F. Emirov “Baharımsan” “Gözün Aydın” Müzikal Komedi’sinden, “Azernaşr”, Bakü, 1951 “ Lirik regs”,(Lirik dans) “ Pyesler mecmuesi”(Kamança ve piyano için), “Işık Yayınları”, Bakü, 1989“ Ovda” (Avda), (Aynı adlı eser) “Kor erebin mahnısı” (Kor Arab’ın Şarkısı), (“Şeyh Sinan” eserine yazılmış müzik)
- Niyazi “Marş”, “Kamança mektebi” kitabından No: 13
- Cövdet Hacıyev “Layla”(Ninni), “Pyesler”(Parçalar), (tar ve piyano için düzenleme), Azernaşr, Bakü, 1964
- Adil Geray “Tarantella”, Azernaşr, Bakü, 1970 “ Şahnazsayağı” (Aynı adlı eser) “ Bağçakürd” (Bahçekürt), (Aynı adlı eser)
- M. Glinka “Vals”, “İvan Susanin” Operası’ndan (Genc kemancılar kütüphanesi 2. Defter) Azernaşr, Bakü, 1961 “Elegiya” “Etüt ve pyesler” mecmuesi, Işık yayınları, Bakü,1979 P. İ. Tchaikovsky “ Vals”, “Çocuk albümü” pyesler mecmuesinden “Neapolitan şarkısı”, Pyesler mecmuesi (kamança ve piyano için), Işık yayınları, Bakü, 1979 “Barkarola”, Azernaşr,Bakü, 1940 “ Şirin Arzular”, “Balaban mektebi’den” No: 3 D. Shostakovich “Gemgin Mahnı”, Müfredat 3 ve 4. sınıflar için, No: 7, Muzıka yayınları, Moskova 1970 “ Halk şarkısı” (Aynı adlı eser) M. Blanter ”Layla” (Ninni), Etüt ve Pyesler Mecmuesi, Işık yayınları, Bakü, 1979 L.V. Beethoven “İki halk dansı”, Müfredat 2 ve 3. sınıflar için, No: 8 Muzıka yayınları, Moskova, 1974 “Sonatina” (Aynı adlı eser)
- J. Haydn “Andante”, Müfredat, 1. ve 2. sınıflar için
- H. Handel “Variasyonlar” (Aynı adlı eser)
- C. Weber “Vals” (Aynı adlı eser)
- Ş. Guno. Vals (“Romeo ve Julyet” Operası’ndan)
- Ş. Dankla “Polka” (“Kamança mektebi” kitabından)
- F. Goseyk “Gavot”, “ Pyesler mecmuesi”nden (kamança ve piyano için düzenleme), “Işık Yayınları”, Bakü, 1979
- H. Persel “Konsonetta” (Aynı adlı eser)
- O. Riding “Konçerto” (2.bölüm)
- Vivaldi “La Minör Konçerto” (1.bölüm), “Muzıka Yayınları”, Moskova, 1976

- N. Baklanova “Konçertino”, “Pyesler mecmuesi”, (kamança ile piyano için düzenleme), “Işık Yayınları”, Bakü, 1989

4. Sınıf Mugam Yıllık Plan

Kamançanın akort edilme şekli

Bayatı Şiraz ve Rast (aşağıdaki bölümleriyle);

- Bayatı Şiraz

- 1) Berdaşt
- 2) Bayatı Şiraz Mayesi
- 3) Nişibu Feraz
- 4) Bayatı İsfahan
- 5) Ayak

- Rast

- 1) Berdaşt
- 2) Maye
- 3) Üşşag
- 4) Hüseyini
- 5) Vilayeti
- 6) Ayak

Eğitim yılında geçirilen dinlemelerin talebi

1. Dönem (kasımda) 1 majör ve 1 bir minör gamı

1 etüt ve terminlerden sorgu

(aralıkta) iki farklı karakterde parça

Bayatı Şiraz Mugamı, öğretilen alıştırımlara dair sorgu

2. Dönem (martta) 1majör, 1 minör gamı, 1 etüt ve ritmik mugam

(Mayıs ve Haziranda) iki farklı karakterde parça

Rast Mugamı

Geçilen alıştırımlara dair sorgu

5. Sınıf Yıllık Plan

Kamançanın akort edilmesi 5 ve 6.pozisyonlarla tanışma, bu pozisyonlarda serbest çalmak için alıştırımlar öğretilmeli, öğretmenler tarafından öğrencilere trıl ve gruppettonun ne olduğu anlatılmalı yazıda ve icrada gösterilmeli

Süslemelerin icrası için farklı alıştırılardan (“Kamança mektebi”) kitabından, Azərbaycan halk dansları veya halk dansları mecmuesinden yararlanmalı, kamança mektebi kitapları, H. Kerimov’un “Gam ve etütler mecmuesi “

F. Wolfart 1-2 defter etütleri, Kayzer “36 etüt mecmuesi” S. Rüstemov “Melodik Etütler” mecmuelerinde gam ve etütler icra edilmeli, “Kamança mektebi” kitabından 5.sınfa ait olan etüt ve alıştırılarda geçilmeli

Üç işareli majör ve minör gamları dörtlük, sekizlik ve onaltılık notalarla gösterilen tempo ve tekniklerle çalışılmalı

Sol majör, mi minör gamları 2 oktav hacminde tekniklerle icrası

Mi bemol majör, do minör, fa diyez minör gamları 2 oktav hacminde tekniklerle icrası

. Gam ve Etütler, Hafız Kerimov’un “Gam ve etütler” kitabında geçildiği gibi geçilmeli

Eğitim yılında 1 büyük hacimli eser, 2 farklı karakterde parça geçilmeli

5. Sınıf Önerilen Repertuar

- Üzeyir Hacıbeyli “Asya’nın Regsi” (Asya’nın dansı), (“Arşın Mal Alan” müzikal Komedi’sinden), Azərnaşr, Bakü, 1953

“Regs” (Dans), (“Köroğlu” Operası’nın 5.bölümünden), “Pyesler mecmuesi”, (Kamança ve piyano için), “Işık Yayınları”, Bakü, 1989

“ Aşıgsayağı” (“Balaban mektebi” kitabından No: 5)

“ 1. Fantezi “, “ Azərnaşr, Bakü, 1956

“ Firuze’nin Ariyası” (Firuze Operası’ndan), Azərnaşr, Bakü, 1956

“Cengi”, Azərnaşr, Bakü, 1956

- M. Magomayev “Regs” (Dans), (“Şah İsmail” Operası’ndan), “Azərnaşr”, Bakü, 1956

“ Radio Marşı”, “Pyesler mecmuesi” (kamança ve piyano için düzenlemeler), “Işık Yayınları”, Bakü, 1991

- G. Garayev “Ayşe’nin Regsi (dansı), Çocuk müzik okulu, 2. Defter, Azərnaşr, Bakü, 1963

- C. Hacıyev “Variasyonlar”, “Kamança mektebi” kitabından

- S. Elesgerov “Cengi” , “Işık Yayınları”, Bakü, 1985

- A. Melikov “ Nöktürn” (“Mehebbet Efsanesi” Balesi’nden)

- S. Rüstemov “Şadlıq Raksı” (Sevinç Dansı), Azərnaşr, Bakü, 1950

- “Gaytağı” (3. Süit’den),(kamança ve piyano için düzenlemeler) , “Pyesler Mecmuesi”, “Işık Yayınları”, Bakü, 1991

- T. Guliyev “Vals”, “Pyesler (Parçalar)”, (Tar ile piyano için düzenleyen Adil Geray’dır) , Azernaşr, Bakü, 1964
- C. Cahangirov “Çahargah” (“Azad” Operası’ndan), Kamança ve piyano için düzenleme, “Işık Yayınları” , Bakü, 1991
- R. Mirişli “Dalğalar”, “Pyesler Mecmuesi”, “Işık Yayınları”, Bakü, 1991
- V. Adıgözelov “Gerenfil” (Karanfil), “Pyesler Mecmuesi”, “Işık Yayınları”, Bakü, 1989
- P. Çaykovski “Raks” (Dans), (“ Kuğu Gölü” balesi’nden)
- “Vals”, “Yevgeniy Onegin” Operası’ndan
- N. Rimskiy-Korsakov “Hint gonağının mahnısı” (Hint Misafirinin şarkısı), (“Satko” Operası’ndan), “Azernaşr”, Bakü, 1953
- S. Rachmaninov “Polka”, “Azernaşr”, Bakü, 1953
- “Vokalis” (Aynı adlı eser)
- M. Mussorgsky “Köhne Gala” (Eski Kale), “Sergiden Şekiller” (“Fuardan Resimler” eserinden)
- S. Küi “Şerg Melodiyası” (Doğu Melodisi), Azernaşr, Bakü, 1953
- Z. Palişvili “Lekuri” , “Pyesler mecmuesi” , (kamança ve piyano için düzenleme), “Işık Yayınları”, Bakü, 1989
- W. A. Mozart “Menuet”, “Kamança Mektebi”Dersliyinden No: 14
- L. V. Beethoven “Menuet”, “Yabancı Bestecilerin Parçaları 6. 7. Sınıflar için” , “Muzıka Yayınları”, Moskova, 1963
- F. Schubert “Serenat”, “Pyesler Mecmuesi” ,” Işık Yayınları” , Bakü, 1989
- F. Chopin “Mazurka”, “Muzıka Yayınları”, Moskova, 1938
- L. Boccherini “Menuet”, “Klasik Parçalar”, No: 4, “Muzıka Yayınları”, Moskova, 1974
- J. Brahms “Macar Regsi” (Macar Dansı), “Parçalar”, “Azernaşr”, Bakü, 1966
- E. G. Bize “Blue Uvertüra” (Blue Uvertür), (“Karmen” Operası’ndan), “Azernaşr”, Bakü, 1951
- A. Dvorak “İki Slavyan Raksı” (İki Slavyan dansı), “Azernaşr”, Bakü, 1953
- Vivaldi “ Sol Majör Konçerto”, müfredat (3.ve 4.sınıflar için No: 29), “Muzıka” Yayınları, Moskova, 1972
- “Vergoni “Rondo ve Largo”, “Muzıka Yayınları”, Moskova, 1938

- F. Zeyts “ Çocuk Konçertosu” (1. 2. 3. Bölümler), “Muzika Yayınları”, Moskova, 1939

5. Sınıf (Mugam) Yıllık Plan

Kamançanın akort edilme şekli

Çahargah ve Humayun (aşağıdaki bölümleriyle);

Çahargah; Berdaşt

Çahargah’ın Mayesi

Bestenigar

Ayak

Humayun; Berdaşt

Humayun

Fili

Meshevi

Ayak

Garabağ Şikestesı ritmik mugamı

Tedris yılında geçirilen dinlemenin talebi

1. Dönem (kasımda) 1 majör ve 1 minör gamı,

1 etüt ve ritmik mugam

(aralıkta) son sınavda icra edilecek olan 2 farklı karakterde olan eserlerin dinlenmesi

Humayun Mugamı

2. Dönem (Mart’ta) büyük hacimli eserlerin dinlenmesi

(mayıs-haziran’da) iki farklı karakterde olan parça

Nisanda tam programın dinlenmesi

Bitirme sınavında (mayıs ve haziranda) 1 etüt, 1 iri hacimli eser, 2 farklı karakterde olan eser ve bir mugam (tedris yılı boyunca geçilen mugamlardan biri)

Not: Öğretim üyeleri eğitim yılı çerçevesinde Deyanet Guliyev, Rauf İmanov, Ofeliya İmanova, Rena Recebova’nın “Kamança Mektebi” kitabından (Bakü: Mütercim, 2013) yararlanabilirler.

3.2.1.2. Azerbaycan’da Konservatuvar Eğitiminde Kamança Müfredatı

Bu bölümde ilk olarak Azerbaycan’da konservatuvar eğitiminde kamança icracılığı için kullanılan dört yıllık repertuar listesi ve çalınacak mugamların listesi açıklanmıştır bkz. Ek-2).

3.2.1.2.1. Azerbaycan’da Konservatuvar Eğitiminde Kamança İcracılığı için Repertuar Listesi

Azerbaycan’da konservatuvar eğitiminde kamança icracılığı için kullanılan dört yıllık repertuar listesi aşağıda sunulmaktadır (ř. Ayvazova, A. Abbasaliyev, M. Esedullayeva, 2022).

Konservatuvar 1. Sınıf Kamança Öğrencileri için İcra Edilecek Eser Repertuarı

Büyük Hacimli Eserler

- Ü. Hacıbeyli “ 1. Fantazi”
- Ü. Hacıbeyli “ 2. Fantazi”
- S. Rüstemov “Azerbaycan Süitası”
- S. Aleskerov “Sonatina”
- ř. Kerimov “ Klarnet ve halk çalgı aletleri orkestrası için Konçerto” (Kamança ve piyano için düzenlenmiş)
- H. Kerimov “ Keman ve senfonik orkestra için konçerto” (Kamança ve piyano için düzenlenmiş)
- W. A. Mozart “Küçük konçerto (si bemol majör) ”
- W.A. Mozart “Keman ve orkestra için Sol majör konçerto”
- J . S. Bach “Keman ve orkestra için la minör konçerto”
- J. S. Bach “ Keman ve orkestra için re minör konçerto”
- A.Vivaldi “ Keman ve orkestra için la minör konçerto”
- A. Vivaldi “ Keman ve orkestra için Sol majör konçerto”
- J. Akkolai “ Keman ve orkestra için la minör konçerto”
- G. F. Handel “ 3. Sonat”
- C. Tartini “ Keman ve orkestra için la minör konçerto”
- F. M. Verasini “ Mi minör sonatı”
- A.Komarovski “ Keman ve orkestra için mi minör konçerto”

Küçük Hacimli Eserler

- Üzeyir Hacıbeyli “ Cengi”
- Üzeyir Hacıbeyli “ Köroğlu” Operası’ndan “Kızların Dansı” (2. Bölüm)
- Ü. Hacıbeyli “Köroğlu” Operası’ndan Dans (5. Bölüm)
- M. Magomayev “ şah İsmail Operası’ndan Dans”
- M. Magomayev “ Nergis Operası’ndan Dans”

- M. Magomayev “Radio Marşı”
- G. Garayev “ Yedi Güzel balesi’nden Ayşe’nin dansı”
- G. Garayev “Don Kişot senfonik Gravür’ünden Seyahat”
- Gara Garayev “ Andante” düzenleme
- F. Amirov “Sevil”Operası’ndan “Balaş’ın Ariyası”
- F. Amirov “ Azerbaycan” kamança ile piyano için düzenleme”
- S. Hacıbeyov “ Gülşen Balesi’nden Dans”
- S. Hacıbeyov “ Marş 416”
- S. Rüstəmov “ Şadlık Dansı”
- T. Guliyev “ Görüş” filminden vals
- S. Aleskerov “ Vatanımdır”
- S. Aleskerov “ Xeyala dalarken” (Hayale kapılırken)
- S. Aleskerov “ Skertso fa majör”
- A. Melikov “ İki kalbin destanı” Balesi’nden “Komde’nin göz yaşları”
- T . Bakıhanov “ Vals” kamança ve piyano için düzenleme
- G. Hüseyinli “ Lirik dans” kamança ve piyano için düzenleme
- M. Adil Geray “ Gülüstan”
- M . Adil Geray “ Tarantella”
- M. Adil Geray “ Bağça Kürt”
- M. Adil Geray “ Şahnaz Savaş”
- S. Aleskerov “ Regs tokkata” (raks tokkata)
- N . Eliverdibeyov “ Elegiya”
- N. Eliverdibeyov “ Gaytağı”
- Y. İmanov “ Lirik Vals”
- Y. İmanov “ Konser Valsı”
- P. İ. Tchaikovsky “ Sentimental Vals”
- P. İ. Tchaikovsky “ Yevgeniy Onegin Operası’ndan Vals”
- P. İ. Tchaikovsky “ 4 Mevsim silsilesinden “Son Bahar”nağmesi”
- S. Rachmaninov “ Polka”
- Z. Poliaşvili “ Daisy” Operası’ndan “Lekuri”
- F. Schubert “ Serenat”
- Jorj Bize “ Karmen Operası’ndan “Uvertür”
- A. Dvorak “ Garaçı Dansı” (Çingene dansı)

- A. Dvorak “ 8. Slavyan Dansı”
- E. Grieg “Per Günt Süt’inden “Anitra’nın dansı”
- S. Küi “Doğu Romansı”
- İ. Brahms “ 5. Macar Dansı”
- P. Oginskiy “Polonez”
- Ş. Dankla “ 4. Varyasyon
- Ş. Dankla “ 6. Varyasyon”
- S. S. Prokofyev “ Rus Dansı”
- O. Recebov “ Ehval Ruhiyye” (Mod)
- L. Baklanova “ Konsertino”
- Duke Ellington “ Karavan”

Konservatuvar 2. Sınıf Kamança Öğrencileri için İcra Edilecek Eser Repertuarı
Büyük Hacimli Eserler

- S.Rüstemov “ Halk çalgı aletleri için 3. Süt”
- S. Rüstemov “ Tar ile halk çalgı aletleri orkestrası için konçerto” (düzenleme)
- S. Aleskerov “ Tar ile halk çalgı aletleri orkestrası 1. konçerto” düzenleme
- C. Cahangirov “ Keman ile piyano için sonatina” (1., 2., 3. bölümler)
- T. Bakıhanov “ Tar ile senfonik orkestra için 3. konçerto”
- Z. Bağirov “ Kamança ile senfonik orkestra için konçerto”
- A. Bebirov “ Konçerto pyes” düzenleme
- H. Hanmemmedov “ Tar ile senfonik orkestra için 3. konçerto” (düzenleme)
- J. Haydn “ Keman ile senfonik orkestra için 2. konçerto” (düzenleme
- W. A. Mozart “Keman ile senfonik orkestra için La Majör konçerto (düzenleme)
- W. A. Mozart “Keman İle senfonk orkestra için Re Majör konçerto
- G. Verdi “ Rigoletto” Operası’ndan “Fantezi” (Düzenleme)
- M. Budaşkin “Domra ile orkestra için konçerto”
- M. Glinka “ Ruslan ve Lyudmila” Operası’ndan “Uvertür” (düzenleme)

Küçük hacimli eserler

- Ü. Hacıbeyli “Koroğlu” Operası’ndan “Giriş”, (3. Bölüm)
- Ü. Hacıbeyli “Aşıgsayağı”
- A. Zeynalı “Ülkem”
- G. Garayev “ Yıldırımli yollarla”Balesi’nden “Kızların dansı”
- S. Aleskerov “Raks Tokkata”

- S. Aleskerov “1. Tarantella”
- E. Abbasov “Genclik Dansı”
- Melikov “ Mehebbet Efsenesi” Balesi’nden “Noktürn”
- Melikov “Mehebbet Efsanesi”Balesi’nden “Monolok”
- V. Adıgüzelov “ Karanfil”
- V. Adıgüzelov “ Skertso”
- T. Bakıhanov “ Elegiya”
- T. Bakıhanov “ Raks” (düzenleme)
- M. Adil Geray “Sefi Kürt”
- A.Rzayev “ Düşünce”
- M . Mussorgski “ Hovanşına” Operası’ndan “Kızların dansı”
- P. İ. Tchaikovsky “ Skertso” keman ile orkestra için
- P. İ. Tchaikovsky “ 4 Mevsim” silsilesinden “Aralık”
- Ş. Guno “ Faust” Operası’ndan “ Vals fantezi”
- R. Korsakov “ Satko” Operası’ndan “Hint misafirinin şarkısı”
- Dvorak “ 2. Slavyan dansı” Düzenleme
- Ş. Danklya “ 1. Variasyonlar”
- F. Kreysler “ Güzel Rozmarin”
- T. Albinoni “ Adajio”
- D. Şostakoviç “ Romans”

Konservatuvar 3. Sınıf Kamança Öğrencileri için İcra Edilecek Eser Repertuarı

Büyük Hacimli Eserler

- S. Aleskerov “Tar ile halk çalgı aletleri orkestrası için 3. konçerto”
- H. Hanmemmedov “ Tar ile senfonik orkestra için 2. konçerto
- H. Hanmemmedov “ Kamança ile senfonik orkestra için konçerto
- H. Hanmemmedov “ Arfa ve orkestra için konçerto”
- A.Melikov “ 1.Süit”
- Z. Bağırov “ Tar ile senfonik orkestra için konçerto (düzenleme)

Küçük Hacimli Eserler

- Ü. Hacıbeyli “Koroğlu” Operası’ndan “Fragmanlar”
- Ü. Hacıbeyli “ Leyli ve Mecnun “ Operası’ndan “Mecnu’nun babasının ariyası”
- G. Garayev “ Yedi güzel” Balesi’nden “ Vals”
- S. Hacıbeyov “ Gülşen” Balesi’nden “Adajio”

- S. Rüstemov “ Oku tar” (Söyle Tar)
- S. Aleskerov “ Daimi Hareket”
- S. Aleskerov “İntermesso”
- S. Aleskerov “ 2. Tarantella”
- S. Aleskerov “ Skertso” (Do majör)
- T. Guliyev “Bahtiyar” filminden “Vals”
- C. Cahangirov “Aylı geceler”
- C. Cahangirov “ Azad” Operası’ndan “Çahargah”
- C. Cahangirov “ Ana”
- A. Melikov “ Mehebbet Efsanesi” balesi’nden “Türk kızlarının dansı”
- A. Melikov “ İki Kalbin Destanı” balesi’nden “Saray kızlarının dansı”
- A.Rzayev “Düşünce”
- M. Glinka “ İvan Susanin Operası’ndan “Vals”
- P.İ. Çaykovski “ Yatmış Gözel” (Uyuyan Güzel) Balesi’nden “Vals”
- N. Rimski-Korsakov “ Çar Soltan” hakkında hikaye
- Rubinstein “ Demon” Operası’ndan “Endelis kızı”
- W. A. Mozart “ Akşam serenadı”

Konservatuvar 4. Sınıf Kamança Öğrencileri için İcra Edilecek Eser Repertuarı

- F. Emirov Keman ve piyano için “ Mugam Poema”
- C. Cahangirov “Tar ile halk çalgı aletleri orkestrası için konçerto”
- C. Cahangirov “ Keman ve senfonik orkestra için konçerto”
- H. Hanmemmedov “ Tar ile senfonik orkestra için 1. konçerto”
- Rzayev “ Keman ve senfonik orkestra için 1. konçerto”
- Rzayev “ Keman ve senfonik orkestra için 2. konçerto”
- T. Bakıhanov “ Tar ile senfonik orkestra için 2. konçerto”
- E. Rehmetova “ Kamança ve senfonik orkestra için konçerto”
- E. Rehmetova “ Kamança, kanun ve senfonik orkestra için konçerto”
- F. Mendelssohn “ Keman ve senfonik orkestra için mi minör konçerto”
- F. Liszt “ 2. Macar rapsodisi”
- C. Saint- Sains “ İntroduksiyo ve rondo kapriççozo”
- P. Sarasate “ Jorj Bize’nin “Karmen” operasının konusu esasında “Konçerto fantezi”
eseri (düzenleme)
- P. Sarasate “ Garaçı teraneleri” (Çingene havaları)

- Vivaldi “Konçerto” (4 mevsim silsilesinden “Yaz” Sol minör)
- Rossini “ Vilhelm Tel” Operası’ndan “Uvertür”

3.2.1.2.2. Azerbaycan’da Konservatuvar Eğitiminde Kamança İcracılığı Mugam Listesi

Mugam sanatı Azerbaycan müzik medeniyetinin ayrılmaz parçasıdır. Azerbaycan’da mugam sanatının gelişmesi, giderek yayılması, Azerbaycan halkının milli ve manevi değerlerinin de gelişmesine sebep olmuştur. Tar, kamança, hanende eşliğinde icra edilen mugam sanatının giderek gelişmesi çalgı aletlerine de etkisini göstermiştir. Mugam sanatının gelişmesinde hanendelerin önemli rolü bulunmaktadır. Konserlerde, meclislerde, şenliklere katılan hanendeler mugam sanatı ve icracılığına yeni soluk getirerek bu sanatı zirveye taşımaktadırlar. Mugam sanatı, şifahi halk edebiyatı ve klasik şiirle sıkı bağlıdır. Mugam sanatı, hanendelik ve enstrümental mugam şifahi bir şekilde geliştirilerek nesilden nesle, üstattan öğrenciye geçen bir sanattır.

Birçok edebi kaynakta Azerbaycan’ın farklı bölgelerinde 18. ve 19. Yüzyıllarda musiki meclislerinin mevcudluğu hakkında bilgiler vardır Bu meclislere Karabağ’da Hurşutbanu Natavan’ın organize ettiği “Meclisi feramuşan”, Mir Muhsin Nevvab’ın (1833-1918) “Hanendeler Meclisi”, Bakü’de Meşedi Melik Mansurov’un (1845-1909)“Meclisi Şuara” musiki meclisleri örnek verilebilir. Bu meclislerde yer alan birçok hanende, enstrümental icracı olan genç müzisyenlere mugam, tesnif ve renklerin doğru bir şekilde icrasını öğretiyorlardı. O devrin meşhur ve üstat hanendeleri arasında Hacı Hüsü (1839-1898), Meşedi İsi (1840-1905), Seyit Şuşinski (1889-1965), Mirtagi Mirbabayev (1867-1953), Bülbül (1897-1961), Cappar Karyağdioğlu (1861-1944), tarzen Meşedi Zeynal (1861-1918), Mirze Sadık Esetoğlu (1846-1902), Mirze Ferec (1847-1927), Mansur Mansurov(1887-1967) gibi sanatçılar bulunmaktadır.

Elnur Ahmedov’un (1977) “Enstrümental Mugam İcracılığında Kamançanın Yeri ve Ehemiyeti” adlı makalesinde bu fikirler yer almıştır: “Son devir Azerbaycan müziğinin en görkemli nümayendelerinden biri merhum halk sanatçısı Habil Aliyev’dir (1927-2015). Onun hakkındaki bilgilerde okuyoruz; Habil, Segah, Bayatı Gacar, Beste Nigar, Bayatı Şiraz, Şur, Rahap, Bayatı Kürd, Çahargah, Rast, Zabul mugamlarına yeni, kamança hayatı vermiştir. Habil Aliyev 50. ve 60. yılların başlarında usta kamança ustası gibi gelişmiş, toplum arasında çok meşhurlaşmıştır. Müzikologlar Habil Aliyev’in

virtuoz algısını sık sık Nikolo Paganini'nin çalgısıyla kıyaslamışlardır”(Ahmedov, 2016, 69).

Azerbaycan'da triolarda tar, hanendeye eşlik eden çalgı aleti olarak kullanılan kamança çalgı aletinde mugamlar solo şekilde de icra edilmektedir. Azerbaycan'da müzik okulları, müzik kolejleri ve konservatuvarlarda halk sanatçıları ve eēitimciler tarafından müşayet (eşlik) derslerinin yanısıra, enstrümental mugam dersleri de verilmektedir. Azerbaycan müzik kültürünün parçası olan kamançada tedris edilen mugam dersleri büyük önem taşımaktadır. İlk müzik eēitimi olarak başlanılan müzik okullarında mugam derslerine 2. sınıftan başlanılır. Eēitimciler ērencilere mugam hakkında bilgiler verir ve tedris edilecek mugamın özelliklerini anlatır. Müzik okullarında daha kısa bölümlerle tedris edilen mugamlar kolej ve konservatuvarlarda daha donanımlı ve tüm ince detaylarına kadar ēretilir. Konservatuvarlarda 2. sınıftan başlayarak Azerbaycan halk danslarının enstrümental şeklinin, mugamlar üstüne olan dansların tedrisi, ērencilerin mugam yönünde daha da ilerlemelerine, ve mugamların birbirinden farklı şubelerini ayırt edebilmelerine yardımcı olmaktadır. Dansların icrasında giriş veya orta kısımda mugamdan bir parça icra edilebilir. Azerbaycan Milli Konservatuvar'ında mugam derslerinin sınavlarında birinci sınıfın ikinci döneminden başlayarak ilk dönem tedris edilen mugamlar hakkında sorular sorulur ve jüri yeleri mugamların farklı bölümlerinin icrasını icracılardan talep ederler. Mugam sınavlarındaki bu gelenek konservatuvar son sınıfa kadar devam eder. Bu geleneēin esas amacı geçen dönemlerde tedris edilen mugamların ērenci tarafından unutulmaması ve tekrarlanarak ērencilerin hafızasında daha iyi bir şekilde kalmasını temin etmektir. Mugamlar genellikle ērencilere şifahi bir şekilde ēretilmektedir. Azerbaycan'da kamança eēitiminde tedris edilen mugam derslerinde ēretim yeleri tarafından icra edilmeye başlayan mugamın bir şubesi veya şubeden birkaç cümle tedrisiyle karşı karşıya oturan ērenci tarafından birebir tekrar edilir; ērencinin yetenek ve kavramasına göre ilerleme de olabilir (araştırmacı kişisel deneyim).

Azerbaycan'da konservatuvar eēitiminde kamança icracılığı için kullanılan dört yıllık mugam listesi aşıēıda sunulmaktadır

Konservatuvar 1. sınıf 1. dönem icra edilmesi gereken mugamlar

- Mahur Hindi

Berdaş, Maye, şşak, Hüseyini, Vilayeti, Şikeste yi-Fars, Mberri ge, Erag, Gerai, Mahur-Hindiye Ayak (Azerbaycan ile)

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Mahur-hindi mugamının başlangıç sesi do#’dır

Bu mugama mertlik, cesurluk simgesi olmanın yanı sıra içeriğindeki zengin gezişmeler hastır

- Bayatı-Kürt

Bayatı Kürt, Kerküki, Bayatı-Ecem, Bayatı-Kürde ayag (Azerbaycan ile)

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Bayatı-Kürt mugamın başlangıç sesi do’dur.

Bayatı Kürt mugamı dinleyicide perişanlık, keder hissi bırakır

- Heyratı Zerbi Mugamı

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır “ fa# si fa# si” olarak duyulur.

Heyratı ritmik mugamının başlangıç sesi la’dır

- Mahur Hindi mugamına istinaden icra edilen heyratı mugamı marş ruhunda ve kahramanlığa, mertliğe çağrı gibi seslenir

Konservatuvar 1. sınıf 2. dönem icra edilmesi gereken mugamlar

- Rahab

Berdaşt (Emiri ile), Rahab, Büyük Mesihî, Şikesteyi-Fars, Müberrige, Erag, Gerai, Küçük Mesihî, Rahaba Ayak

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur

Rahab mugamının başlangıç sesi la’dır

Bu mugam dinleyicide sevgi hissi oluşturur, aynı zamanda insanı cesur olmaya sesler

- Gatar

Gatar, Bem (Pes) Gatar, Zil (tiz) Gatar, Gatar Ayag

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Gatar mugamının başlangıç sesi mi’dır

Bu mugam neşe ve hoş duygular içerir

- Arazbarı Zerbi-Mugamı

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır “ fa# si fa# si “ olarak duyulur.

Arazbarı ritmik mugamının başlangıç sesi fa#’dir

Şur mugamına üstüne uyarlanmıştır

Konservatuvar 2. sınıf öğrencileri için 1. dönem icra edilmesi gereken mugamlar

- Rast

Berdaşt (Novruz- Revende ile), Maye, Üşşag, Hüseyini, Vilayeti, Dilkeş, Kürdü, Şikesteyi Fars, Müberrige, Erag, Pencgah, Rak, Gerai, Rasta Ayak

Kamançanın akort edilme şekli: “re, la, re, la” olarak akort edilir. “ mi, si, mi, si” olarak duyulur.

Rast mugamının başlangıç sesi re’dir

- Kürdü-Şahnaz

Şahnaz, Dilkeş, Kürdü, Zil Şahnaz, Azerbaycan ile ayag

Kamançanın Akort Edilme Şekli: “mi, la, re, la” olarak akort edilir. “fa#, si, mi, si” olarak duyulur.

Kürdü-Şahnaz mugamının başlangıç sesi sol’dur

- Osmani Zerbi-Mugamı

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Bu mugam lirik, enerjiktir ve şur mugamı üstüne uyarlanmıştır

Osmani ritmik mugamının başlangıç sesi la’dır

Konservatuvar 2. sınıf öğrencileri için 2. dönem icra edilmesi gereken mugamlar

- Bayatı Şiraz

Berdaşt, İsfahanek, Maye, Neşibu-Feraz, Bayatı-İsfahan, Zil Bayatı Şiraz, Haveran, Üzzal, Dilruba, Bayatı-Şiraz Ayak

Kamançanın akort edilme şekli: “re, la, re, la” olarak akort edilir. “mi, si, mi, si” olarak duyulur.

Bayatı Şiraz mugamının başlangıç sesi do#’dir

Bu mugam heyecan içerse de, kendinde hüznün ve kederi de birleştirmektedir.

- Mirze Hüseyin Segahı

Manendi- Mühalif, Bem (Pes) Segah, Zil (Tiz) Segah, Şikesteyi-Fars, Müberrige, Ayak

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Mirze-Hüseyn Segahı kederin yanısıra insanlara sevgiyi aşılayan bir mugamdır

Mirze-Hüseyn Segahı başlangıç sesi fa#dır

- Garabağ-Şikestesı

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur

Garabağ Şikestesı mugamının başlangıç sesi la’dır

Konservatuvar 3. sınıf öğrencileri için 1. dönem icra edilmesi gereken mugamlar

- Zabul-Segah

Berdaşt (Zabul veya manendi Hisar-mühalif ile) Maye, Muye, Manendi-Mühalif, Segah, Zil Zabul, Manendi-Hisar, Manendi-mühalif (tizde) Zabul Segaha Ayag

Kamançanın akort edilme şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Zabul Segah mugamın başlangıç sesi re’dir

Dinleyicide sevgi ve derin duygular oluşturan bu mugam kendine has ince süslemeleriyle bilinmektedir

- Şüşter

Emiri, Şüşter, Feli, Mövlevi, Terkıb, Şüştere Ayag

Kamançanın akort edilme şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Şüşter mugamının başlangıç sesi mi’dir

Dinleyicini hayal kurmaya, düşünmeye sevk eden ve dinleyicide keder hissi bırakan bir mugamdır

- Çoban Bayatı

Kamançanın akort edilme şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur

Bu mugama duygusallık ve tantana hastır

Çoban Bayatı mugamının başlangıç sesi mi’dir

- Kesme Şikeste

Kamançanın akort edilme şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

- Bu mugam Segah mugamının duygusal özelliklerini taşıyor.

Kesme şikeste mugamının başlangıç sesi fa#’dır

Konservatuvar 3. sınıf öğrencileri için 2. dönem icra edilmesi gereken mugamlar

- Bayatı Gacar

Berdaşt (Novruzi Revende ile) Maye, Hüseyini, Şikesteyi-Fars, Müberrige, Zil Bayatı-Şiraz, Dügah, Ruhül-Ervah, Zeminhare, Maverennehr, Şah Hetai, Bayatı Gacar’a Ayak Kamañanın akort edilme şekli: “mi, la, re, la” olarak akort edilir. “fa#, si, mi, si” olarak duyulur

Bu mugam dinleyicide keder duygusu bırakmanın yanısıra tantanalı cizgilerden de mahrum kalmamıştır

Bayatı Gacar mugamının başlangıç sesi mi’dir

- Humayun

Berdaşt, Hümayun (Maye), Feli, Büyük Mesnevi, Mövlevi, Şüşter, Terkip, Bidad veya Üzzal, Küçük Mesnevi, Humayuna Ayak

Kamañanın akort edilme şekli: “mi, la, re, la” olarak akort edilir “fa# si, mi, si” olarak duyulur

Humayun mugamının başlangıç sesi sol’dur

Humayun keder ve ızdırıp duygularını kendşnde birleştiren bir mugamdır

- Ovşarı ve Heyderi Zerbi (Ritmik) Mugamları

Kamañanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamañanın standart akort şekli kullanılır . “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Bu ritmik mugamlar Şüşter mugamına göre uyarlanmıştır

Ovşarı ritmik mugamının başlangıç sesi mi’dir

Heyderi ritmik mugamının başlangıç sesi la’dır

Konservatuvar 4. sınıf öğrencileri için 1. dönem icra edilmesi gereken mugamlar

- Şur Mugamı

Berdaşt, Maye, Şur-Şahnaz, Bayatı-türk, Şikesteyi-Fars, Müberrige, Eşiran, Semai Şems, Hicaz, Sarenc, Gemengiz, Neşibu- Feraz, Şura Ayag

Kamañanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la; kamañanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Şur mugamının başlangıç sesi re’dir

Bu mugam dinleyicide hayal kurmak, kederli duyguları uyandıran ve düşünmeye sevk eden bir mugamdır.

- Orta-Mahur

Berdaşt, Hüseyini, Mahur, Üşşag, Hüseyini(tizde), Vilayeti, Şikesteyi-Fars, Müberrige, Eşiran, Mahura Ayak

Kamançanın akort edilme şekli: mi, la, re, la şeklinde akort edilir “fa# si, mi, si” olarak duyulur.

Orta mahur mugamının başlangıç sesi mi’dir

Rast mugamında olduğu gibi bu mugam da insanda mertlik, mücadele hissi uyandırmanın yanısıra, enerjik ruhdadır.

- Çahargah

Berdaşt, Maye, Beste-Nigar, Hisar, Müalif, Gerre, Mühalif, Mensuriyye, Üzzal, Çahargaha Ayag (mağlup ile)

Kamançanın Akort Edilme Şekli: : mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Çahargah mugamının başlangıç sesi fa#’dir

Dinleyicide mücadele hissi uyandıran, doğanın gök gürültüsünü ve savaş sahnesini betimleyen bir mugamdır

- Semai- Şems Zerbi Mugamı

Kamançanın akort edilme şekli: mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Şur mugamına göre uyarlanarak dinleyicini şura getiren, lirik duygular uyandıran ritmik mugamdır

Semai-şems ritmik mugamının başlangıç sesi re’dir

- Mensuriyye Zerbi Mugamı

tek boşluk Çahargah mugamına göre uyarlanmıştır

Kamançanın Akort Edilme Şekli: Çahargah mugamında olduğu gibidir. mi, la, mi, la; kamançanın standart akort şekli kullanılır. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Mensuriye zerbi mugamının başlangıç sesi mi’dir

Konservatuvar 4. sınıf öğrencileri için 2. dönem icra edilmesi gereken mugamlar

- Haric Segah

- Berdaşt, Maye, Tehtigah, Müberrige, Manendi-Hisar, Manendi- Mühalif, Zil Segah (Tizden), Segaha Ayak

Kamançanın Akort Edilme Şekli: mi, la, mi, la şeklinde akort edilir. “fa# si fa# si” olarak duyulur.

Haric Segah mugamının başlangıç sesi mi’dir

Sevgi ve aynı zamanda keder etkisi bırakan bir mugamdır.

3.3. Kamança Eğitiminde Kullanılan Kitaplar ve İçerik Örnekleri

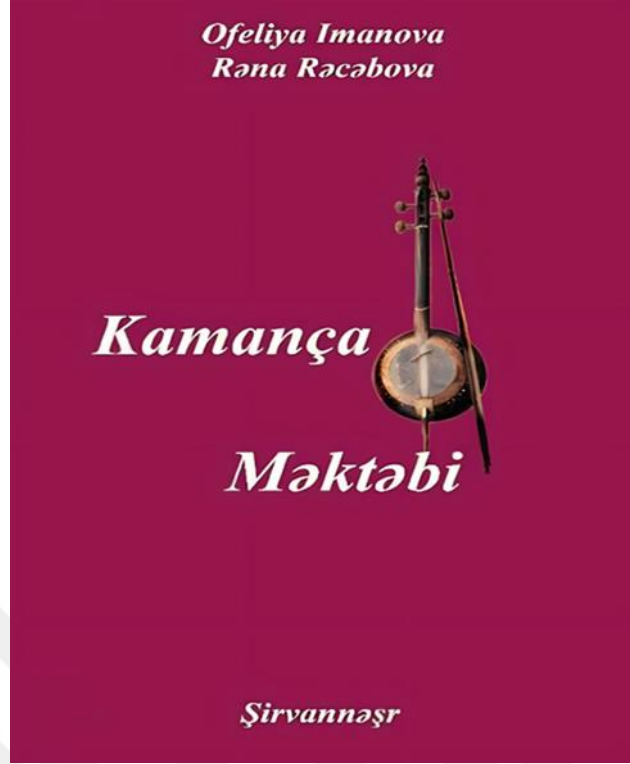
Azerbaycan'daki müzik okullarında kamança eğitiminde “Kamança Mektebi” adlı kitap yaygın kullanılmaktadır. İlk “Kamança mektebi” adlı kitap Cevahir Hesenova'ya aittir. “Kamança mektebi” adlı kitap farklı senelerde farklı insanlar tarafından yeniden yazılsa da, en yaygın kullanılanı Ramiz Mirişli ve Nazim Mirişli'nin beraber yazdığı “Kamança mektebi” olmuştur.

Görsel 45: Ramiz Mirişli ve Nazim Mirişli “Kamança Mektebi”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bir diğer kitap ise 2005 senesinde Ofeliya İmanova ve Rena Recebova tarafından yazılan “Kamança mektebi” adlı kitaptır. Aşağıda Ofeliya İmanova ve Rena Recebova'nın beraber yazdığı “Kamança mektebi” kitabının içeriği örnek olarak sunulmaktadır.

Görsel 46: Ofeliya İmanova ve Rəna Rəcəbova'nın "Kamança Məktəbi" Kitabı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu sayfada dizeler, sol anahtarı, kamançada olan boş tellerin adları, Notaların uzunluğuna göre adları ve kamançadaki notaların adları verilmiştir (bkz, görsel 48)

Kamançada çalmaq üçün ilk məlumat

1. Musiqi səsləri not deyilən işarə ilə göstərilir. Notlar not sistemi adlanan beş paralel xətt üzərində yazılır.

2. Kamançada işlədilən notlar "sol" açarında yazılır. Həmən açar belə yazılır:

Bu açara eyni zamanda skripka açarı deyilir.

Kamançada olan boş simlərin adları

Notların uzunluğuna görə adları

♩ - bütöv not (dörd zərb: 1 və, 2 və, 3 və, 4 və)

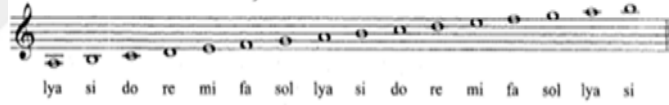
♪ - yarım not (iki zərb: 1 və, 2 və)

♫ - çarək not (bir zərbə: 1 və)

$\text{♩} = \text{♪} + \text{♪} = 2 \text{ ♫}$ (Bütöv not 2 yarım nota bərabərdir)

$\text{♪} = \text{♫} + \text{♫} = 2 \text{ ♫}$ (Yarım not 2 çarək nota bərabərdir)

Kamançadakı notların adları

Görsel 47: Kamançada İcra Etmək İçin Bilgi

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 3.

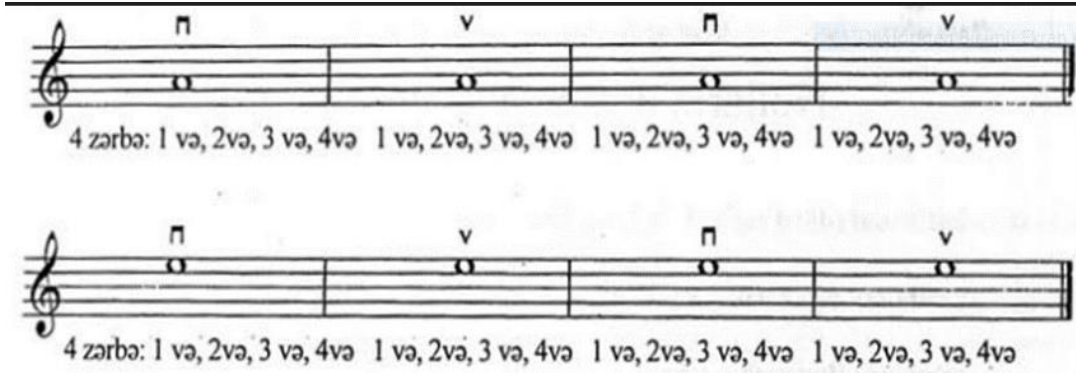
Bu fotoğrafta kamançanın yay kısmının sağa ve sola doğru hareketi gösterilmiştir (bkz, görsel 49).

Görsel 48: Kaman(Yayın) Sağ ve Sola Doğru Hareketi (İmanova ve Recebova, 2005, 4)

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 4.

Burada kamançada birlik notalarla kamançanın yay kısmının sağa ve sola doğru hareketi ettirilmesine ait alıştırmalar gösterilmiştir (bkz, görsel 50).

Görsel 49: Birlik Notalarla Kamançanın Yay Kısımının Sağa ve Sola Doğru Hareketi Ettirilmesine Ait (İmanova ve Recebova, 2005, 4)

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 4.

Dörtlük ve ikilik, nota ve suslarla melodilerin çalınması (bkz, görsel 51)

Görsel 50: Dörtlük Ve İkilik, Nota ve Suslarla Melodilerin Çalınması (İmanova ve Recebova, 2005, 7)

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 7.

Boş tellerde birinci parmak icrasına ilişkin alıştırmalar (bkz, görsel 52)

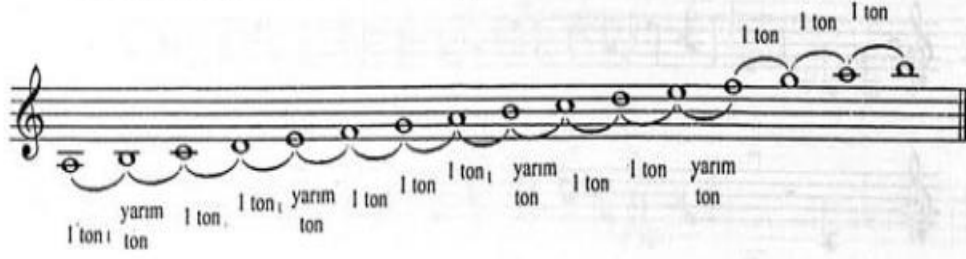

Görsel 51: Boş Tellerde Birinci Parmak İcrasına İlişkin Alıştırma

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 7.

Kamançadaki seslerde yarım ses ve tam sesler (bkz, görsel 53)

Kamançadakı səslərdə yarım tonlar və bir tonlar.

Görsel 52: Kamançadakı Seslerde Yarım Ses ve Tam Sesler

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 8.

Boş tellerde 2. Parmağın kullanıma dair alıştırmalar (bkz, görsel 54)

Boş simlərdə 2-ci barmaq

Görsel 53: Boş Tellerde 2. Parmağın Kullanıma Dair Alıştırma

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 8.

Kamança icrasında 1., 2., 3. parmakların kullanıma dair alıştırmalar (bkz, görsel 55)

Görsel 54: Kamança İcrasında 1., 2., 3. Parmakların Kullanıma Dair Alıştırmalar

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 9

Kamança icrasında 3. parmak için alıştırmalar

Görsel 55: Kamança İcrasında 3. Parmak İçin Alıştırmalar

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 10.

Kamança icrasında 1, 2, 3. ve 4. Parmakların kullanımına dair alıştırmalar (bkz, görsel 57)

Görsel 56: Kamança İcrasında 1., 2., 3. ve 4. Parmakların Kullanımına Dair Alıştırmalar

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 10

Kamança icrasında 4. Parmağın kullanımına dair alıştırmalar (bkz, görsel 58)

Görsel 57: Kamança İcrasında 4.Parmağın Kullanımına Dair Alıştırmalar

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 10.

Kamançada Do majör gamının farklı tekniklerle icrası (bkz, görsel 59)

Görsel 58: Kamançada Do Majör Gamının Farklı Tekniklerle İcrası

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 19.

Kamançada la minör gamının farklı teknik ve natural, armonik, melodik halde icrası (bkz, görsel 60)

Lya minor

1) 2) 3) 4) 3 3

Ştrixlər

Natural

Harmonik

Melodik

Görsel 59: Kamançada La Minör Gaminin Farklı Teknik ve Natural, Armonik, Melodik Halde İcrası

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 21.

Alıştırma (bkz, görsel 61)

Görsel 60: Alıştırma

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 22.

Aynı kitaptan icra edilecek melodiler Üzeyir Hacıbəyli “Şefqət bacısı” (Hemşire) (Bkz, görsel 62)

Görsel 61: Üzeyir Hacıbəyli “ Şefqet Bacısı”

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 39.

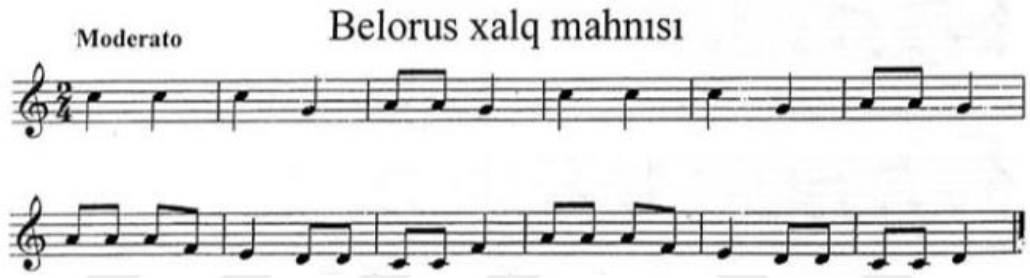
“Kamança Mektebi” kitabından eser örnekleri Üzeyir Hacıbəyli “Yaxşı yol” (İyi yolculuklar) (bkz, görsel 63)

Görsel 62: Üzeyir Hacıbəyli “Yaxşı Yol”

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 39.

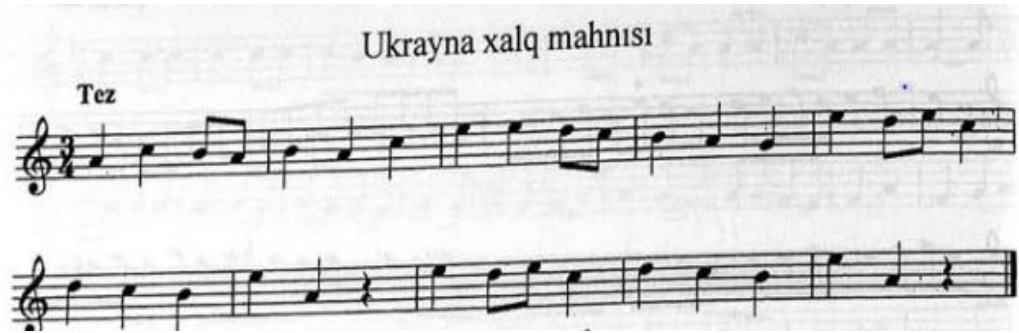
Belarus halk şarkısı (bkz, görsel 64)

Görsel 63: Belarus Halk Şarkısı

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 39.

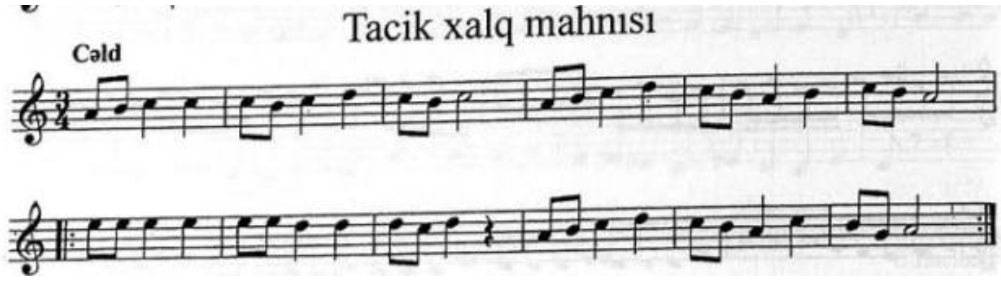
3/4 ölçüde sekizlik ve dörtlük notalarla icra (bkz, görsel 65)

Görsel 64: 3/4 Ölçüde Sekizlik ve Dörtlük Notalarla İcra

Kaynak: İmanova ve Recebova, 200, 41

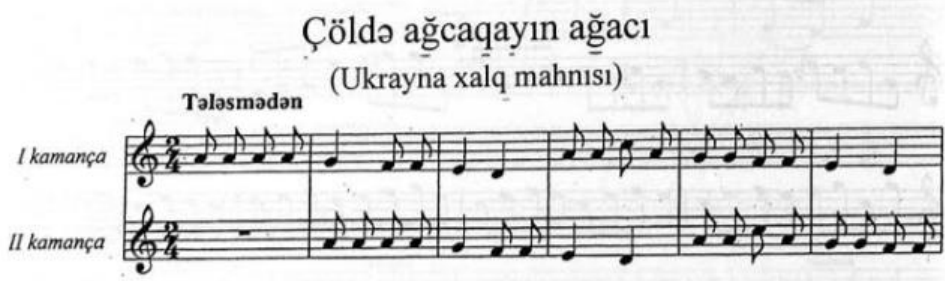
Tacik halk şarkısı (bkz, görsel 66)

Görsel 65: Tacik Halk Şarkısı

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 41.

Çölde ağcağayın ağacı (Ukrayna halk şarkısı, bkz, görsel 67)

Görsel 66: Çölde Ağcağayın Ağacı

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 41.

Rus halk mahnısı (şarkısı) “Dağda kalına” (bkz, görsel 68)

Görsel 67: “Dağda Kalina”

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 51.

Azerbaycan halk mahnısı(şarkısı)“Almanı alma” (bkz, görsel 69)

Görsel 68: Azərbaycan Halk Mahnısı(Şarkısı)“Almanı Alma”

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 54

Tofiq Guliyev “Mehribanım” (bkz, görsel 70)

Görsel 69: Tofiq Guliyev “Mehribanım”

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 54.

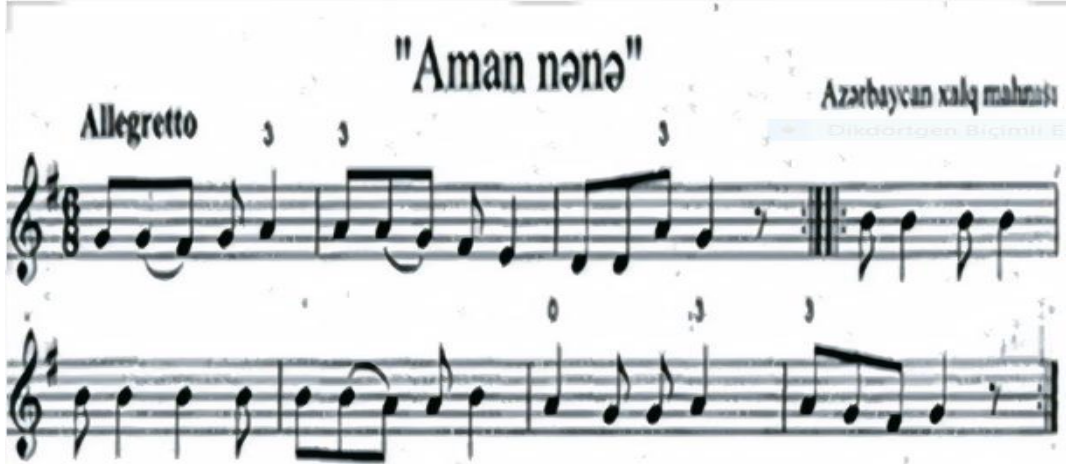
“Çahargah tesnifi” (bkz, görsel 71)

Görsel 70: “Çahargah Tesnifi”

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 55.

Azerbaycan halk mahnısı (şarkısı) “Aman nene” (bkz, görsel 72)

Görsel 71: Azərbaycan Halk Mahnısı (Şarkısı) “Aman Nene”

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 55.

Alıştırımlar

Do majörde etüt (bkz, görsel 73)

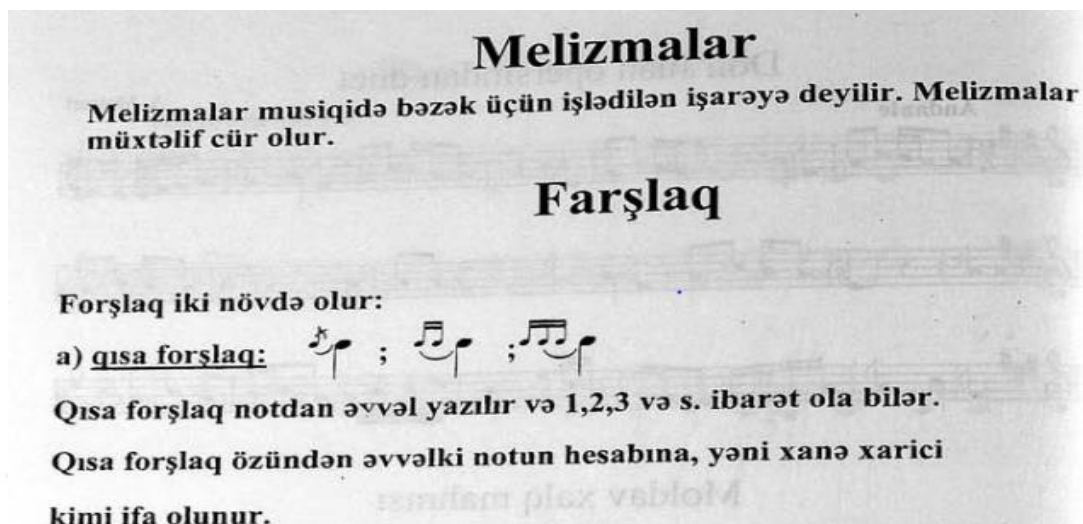

Görsel 72: Do Majörde Etüt

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 57.

Süslemeler (Çarpma)

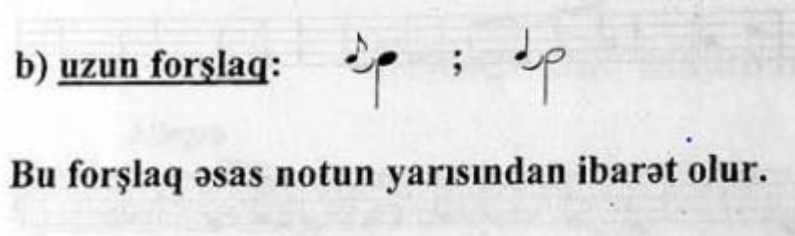
Kısa çarpma (bkz, görsel 74)

Görsel 73: Süslemeler (Kısa Çarpma)

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 74.

Uzun çarpma (bkz, görsel 75)

Görsel 74: Uzun Çarpma

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 74.

Aynı sesten olan çarpma, komşu sesten olan çarpma, üçlüden çarpma (bkz, görsel 76)

Görsel 75: Aynı, Komşu Sesden Ve Üçlüden Çarpma

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 74.

Aşağıdaki görselde süsleme için esas notaların üzerinde yazılan süs işaretleri vardır. Kısa Çarpma, uzun çarpma (bkz, görsel 77)

Bəzək üçün əsas notların
üstündə belə işarələr də yazılır

Qruppetto Trel Mordento

Qısa farşlaq

Yazılır

Çalınır

Yazılır

Çalınır

Uzun farşlaq

Yazılır

Çalınır

The image shows musical notation for two types of 'farşlaq' (ornamentation). The first section, 'Qısa farşlaq' (Short Ornamentation), shows two staves: 'Yazılır' (Written) and 'Çalınır' (Played). The 'Yazılır' staff has a treble clef and a key signature of one flat. The 'Çalınır' staff has a bass clef and a key signature of one flat. The notation shows a sequence of notes with various ornaments. The second section, 'Uzun farşlaq' (Long Ornamentation), also shows two staves: 'Yazılır' and 'Çalınır'. The 'Yazılır' staff has a treble clef and a key signature of one flat. The 'Çalınır' staff has a bass clef and a key signature of one flat. The notation shows a sequence of notes with various ornaments, including a 'Qruppetto' (trill) and a 'Trel' (trill).

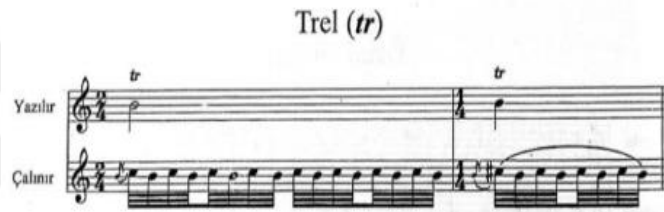
Görsel 76: Kısa Ve Uzun Çarpma

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 75.

Gruppetto ve tril gibi süslemelerin yazı ve icra şekli (bkz, görsel 78)

Diyez (#), yaxud bemol (b) işarələri gruppetto işarəsinin üstündə, ya altında olarsa üstündəki işarə əsas notun üst, altdakı işarə isə alt nota aid olur.

Görsel 77: Gruppetto ve Tril Gibi Süslemelerin Yazı ve İcra Şekli

Kaynak: İmanova, ve Recebova, 2005, 76.

Mordentin yazı ve icrasına dair örnek (bkz, görsel 79)

Görsel 78: Mordentin Yazı ve İcraşına Dair Örnek

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 77

Manendü mühalif (mordent) (bkz, görsel 80)

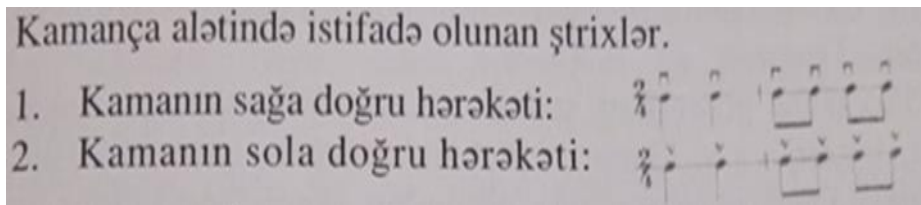

Görsel 79: Manendü Mühalif (Mordent)

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 77.

Her bir çalgı aletinde olduğu gibi kamança icracılığında da aplikatür seçimi oldukça önemlidir. Öğretmenler icra zamanı öğrencilere birçok aplikatür türleri gösterebilirler. Birçok bestekarların eserlerinde aplikatür sistemi gösterilse de, bu bazen öğretmenler tarafından başka aplikatürle de değiştirilebilir. Adıgüzel Aliyev'in kitabında aplikatür seçimi zamanı her hangi bir parmağın yani 1. (işaret) parmağından sonra yine işaret parmak vesaire sıralamanın aslında doğru olmadığı, fakat bazı durumlarda, daha çok yarımtona geçit zamanı kullanabilir olduğu fikirleri vardır (Aliyev, 2014, 15).

1. Yayın sağa doğru hareketi
2. Yayın sola doğru hareketi (bkz, görsel 81)

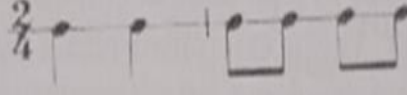

Görsel 80: Yayın Sağ ve Sola Doğru Hareketi

Kaynak: Aliyev, 2014, 17

Detəş; yayı telden ayırmadan baştan sona hareket ettirerek icra etmək (bkz, görsel 82)

3. Detaşe (detashe). Kamanı simin üstündə götürmədən kaman boyu (başlanğıcdan-sona qədər) ardıcıl hərəkət etdirmək.

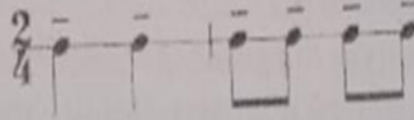

Görsel 81: Detaşenin İcrası

Kaynak: Aliyev, 2014, 17.

Portamento; ritmik açıdan temkinli, aynı zamanda dinamik şekilde uzatarak ayrı ayrı icra etmek (bkz, görsel 83)

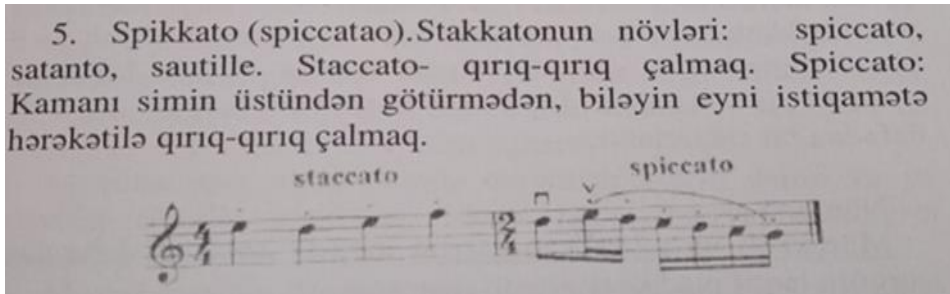
4. Portamento (portamento). Ritmik cəhətdən təmkinlə bərabər dinamik şəkildə uzadaraq ayrı-ayrı çalmaq

Görsel 82: Portamento İcrası

Kaynak: Aliyev, 2014, 17.

Spikkato (Spiccato). Stakkatonun türleri; spiccato, saltanto, sautille, staccato; kırık-kırık icra etmek, spiccato; yayı tel üzerinden ayırmadan, bileğin aynı yönde hareketiyle kırık kırık icra etmek (bkz, görsel 84)

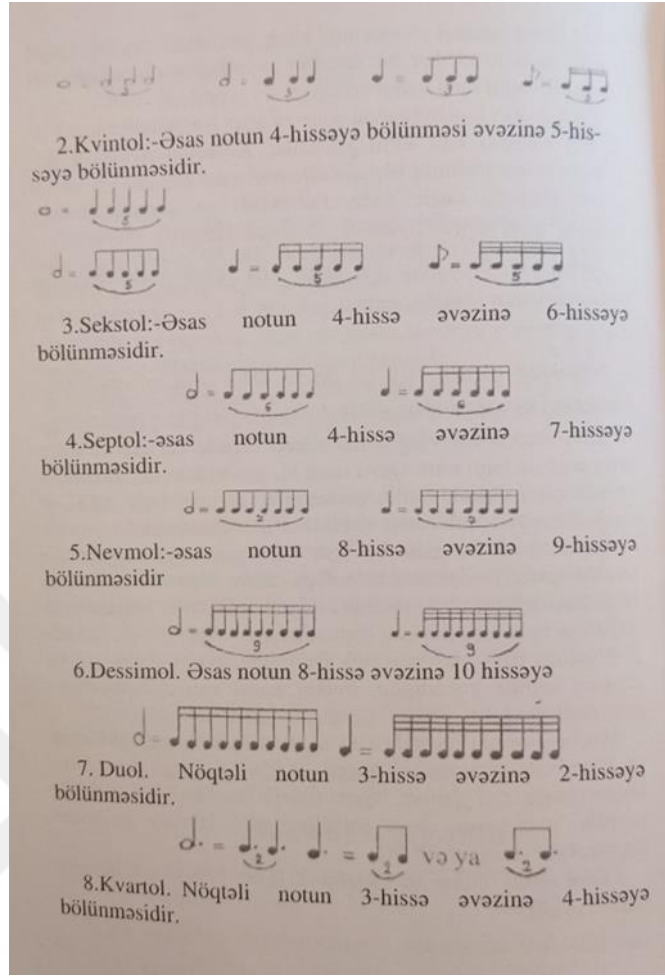

Görsel 83: Spiccato İcrası

Kaynak: Aliyev, 2014, 17.

Çalgı aletlerinin icrası zamanı kullanılan esas ölçülerin yanısıra şerti ölçüler adlanan nota gruplarına da sık sık raslamak mümkündür. Şerti ölçüler gibi bilinen bu ölçülerin öğretiminde öğrencilerin zorlandığı anlar olabilmektedir. Azerbaycan Milli Konservatuvar'ının doçenti Adıgüzel Aliyev “İhtisas fenninin tedrisine dair” adlı kitabında ölçüler hakkında bu bilgilere rastlanmıştır:

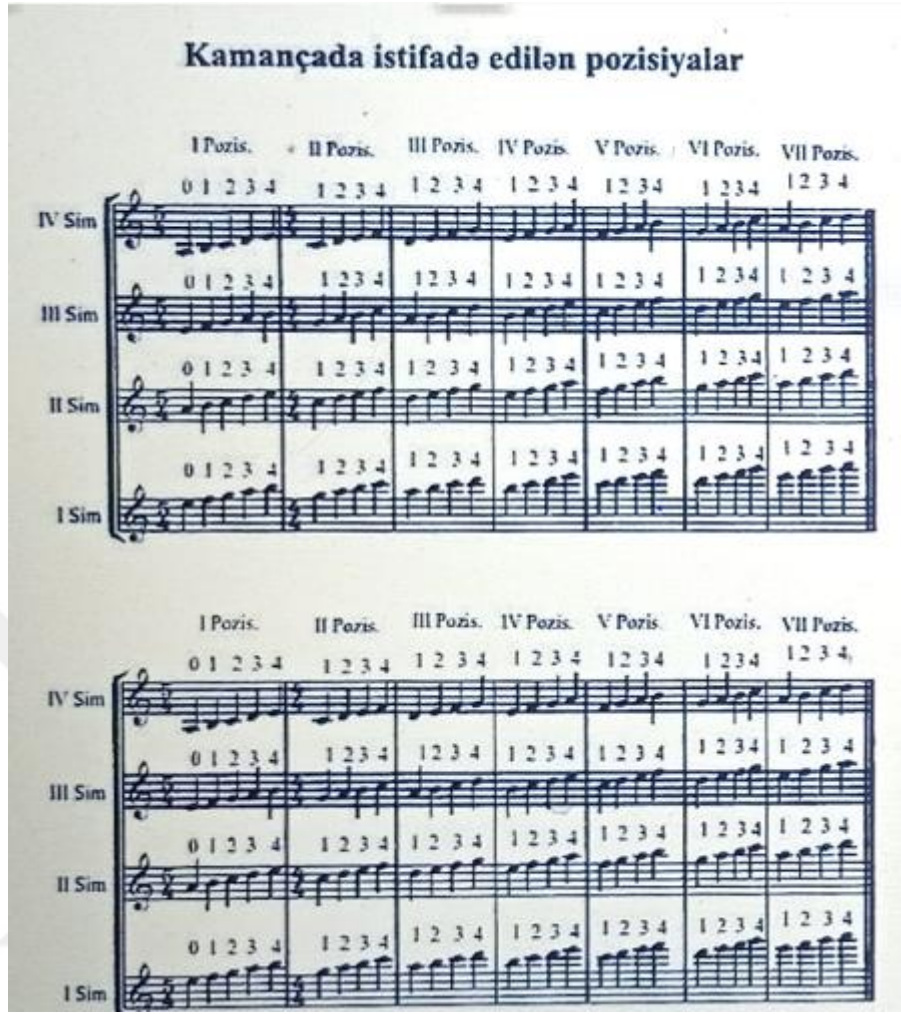
1. Üçleme (triole)- Esas notanın 2 hisse yerine 3 hisseye ayrılması
2. Kvintol (beşleme)- Esas notanın 4 hisse yerine 5 hisseye ayrılması
3. Sekstol (altılama)– Esas notanın 4 hisse yerine 6 hisseye ayrılması
4. Septol (yedileme)Esas notanın 4 hisse yerine 7 hisseye ayrılması
5. Nevmol (dokuzlama)Esas notanın 8 hisse yerine 9 hisseye ayrılması
6. Dessimol (onlama) Esas notanın 8 hisse yerine 10 hisseye ayrılması
7. Duol (ikileme) noktalı notanın 3 hisse yerine 2 hisseye ayrılması
8. Kvartol (dörtleme) noktalı notanın 3 hisse yerine 4 hisseye ayrılması (bkz, görsel 85)

Görsel 84: Nota Türleri

Kaynak: Aliyev, 2014, 20.

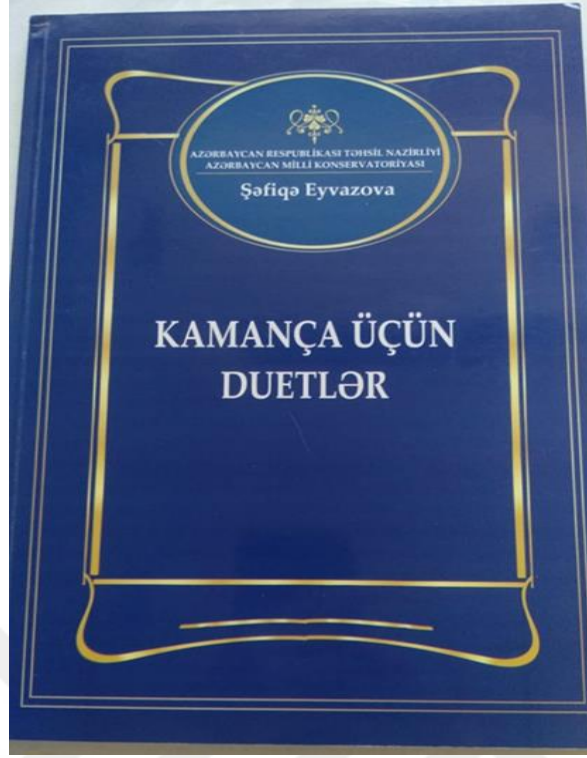
Kamançada kullanılan pozisyonların sayı yedidir. Kamançada kullanılan pozisyonlar Memmedağa Umudov'un "Aletşünaslıq" adlı kitabında aşağıdakı gibi gösterilmiştir (bkz, görsel 86).

Görsel 85: Kamançada Kullanılan Pozisyonlar

Kaynak: Umudov, 2015, 46.

Bugün Azərbaycan'daki müzik okulları, müzik kolejleri ve konservatuvarlarda kamança çalgı aletinde piyano eşliğinde Azərbaycan ve yabancı bestecilerin de eserleri icra edilmektedir. Aşağıda birçok kamança icracısı, sanatçı ve öğretmenlerin kamança ve piyano için düzenledikleri Azərbaycan ve yabancı bestecilerin eserlerinden oluşan kitaplar örnek olarak verilmiştir.

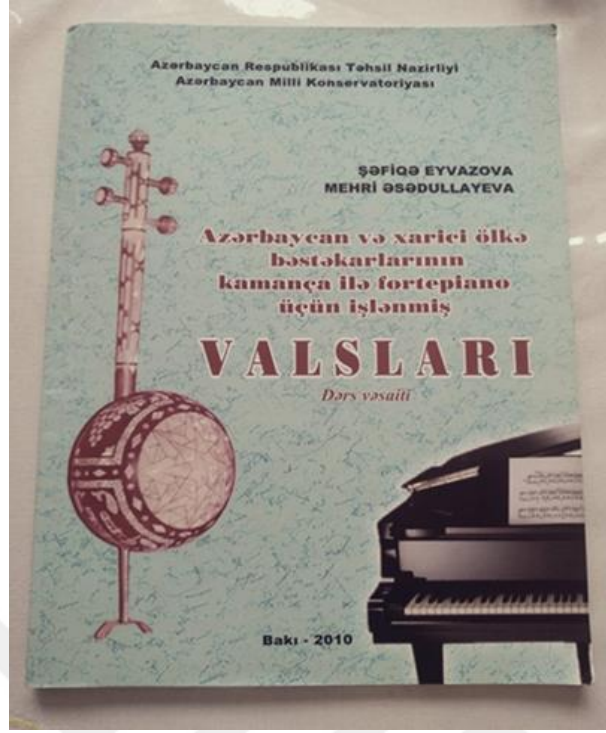
Görsel 86: Şəfiqə Ayvazova “ Kamança İçin Duetler”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 87: Almaz Kerimova “Yabancı Ülke Bestecilerinin Eserleri”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 88: Şəfiqə Eyvazova və Mehri Esədullayeva “Azərbaycan və Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

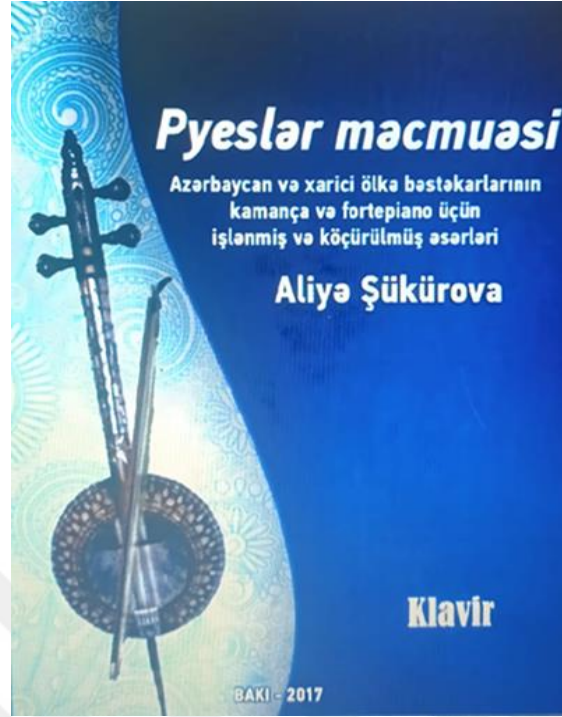
Görsel 89: Arif Esedullayev “Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Büyük Hacimli Eserler”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 90: Dilber Ahmedova ve Amil Novruzov “Kamança ve Piyano İçin Azerbaycan Bestecilerinin Eserlerinden Oluşan Düzenlemeler”

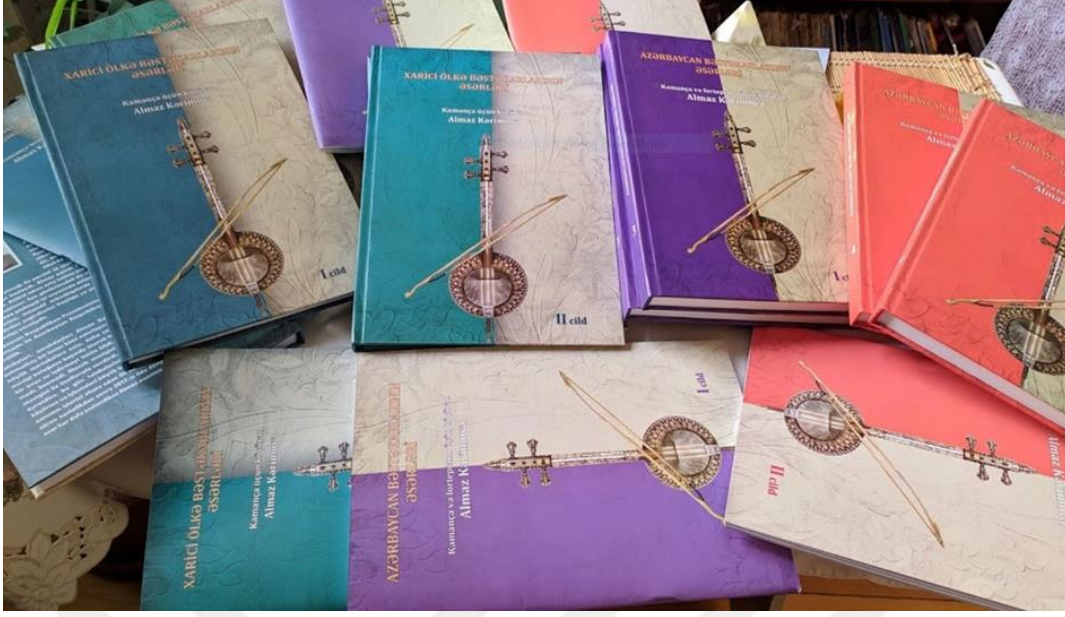
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 91: Aliye Şükürova “Pyesler Mecmuesi” Azərbaycan və Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

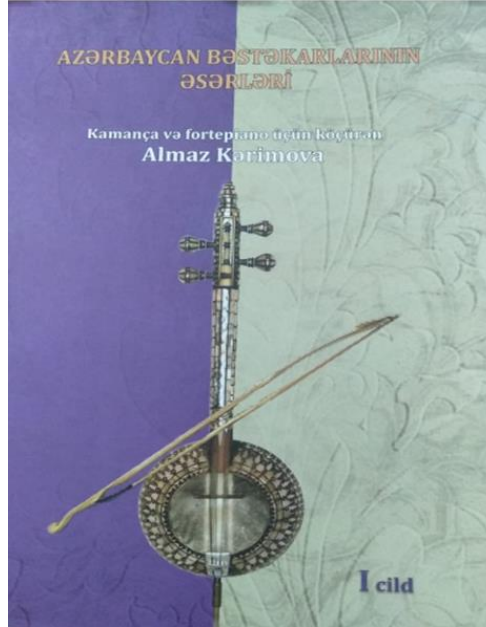
Görsel 91’de kamança icracısı ve öğretmeni Almaz Kerimova’nın kamança çalgı aleti için Azərbaycan ve yabancı bestecilerin eserlerinden oluşan kitaplar yer almıştır.

Görsel 92: Almaz Kerimova'nın Kitapları

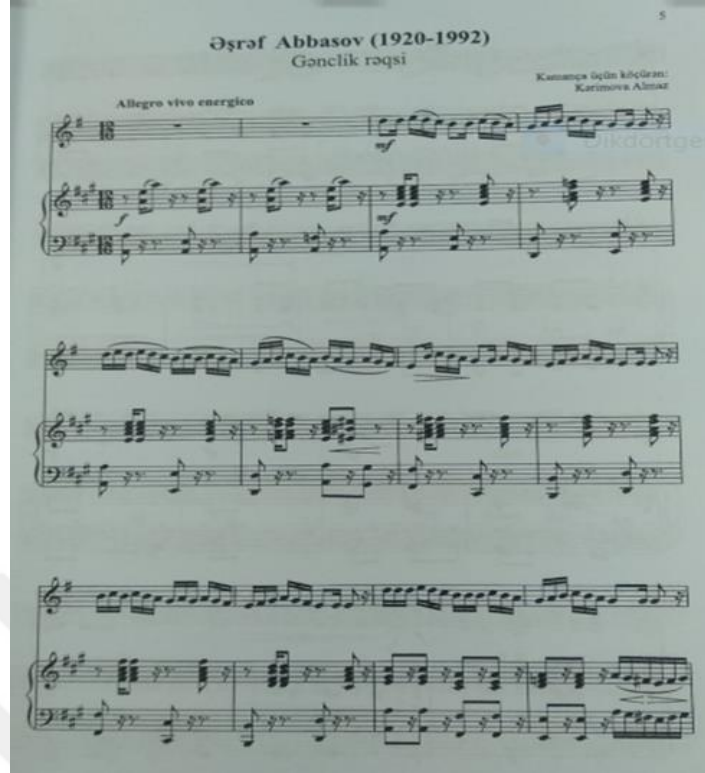
Kaynak: <http://konservatoriya.az/?p=4830> Erişim Tarihi: 14.12.2023.

Almaz Kerimova'nın kamança için düzenlediği, Azərbaycan bestekarlarının eserlerinin yer aldığı kitabın ilk 1. yayınından örnekler aşağıda gösterilmiştir.

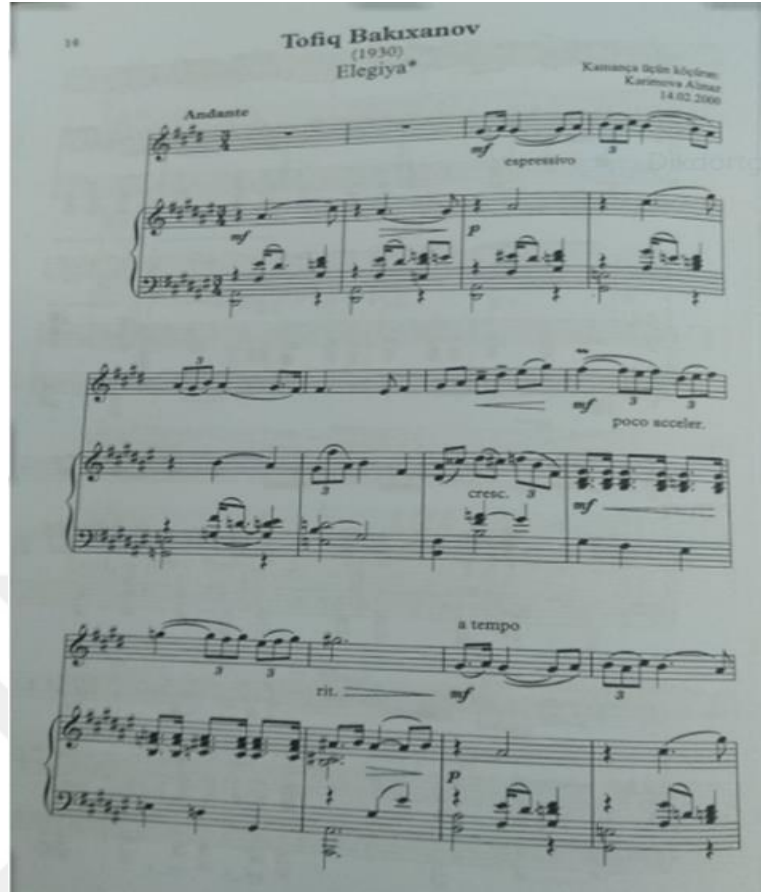
Görsel 93: Almaz Kerimova “Azərbaycan Bestecilerinin Eserleri” Adlı Kitabı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 94: Əşrəf Abbasov “ Gənclik Rəqsi”

Kaynak: Kerimova, 2019, 5.

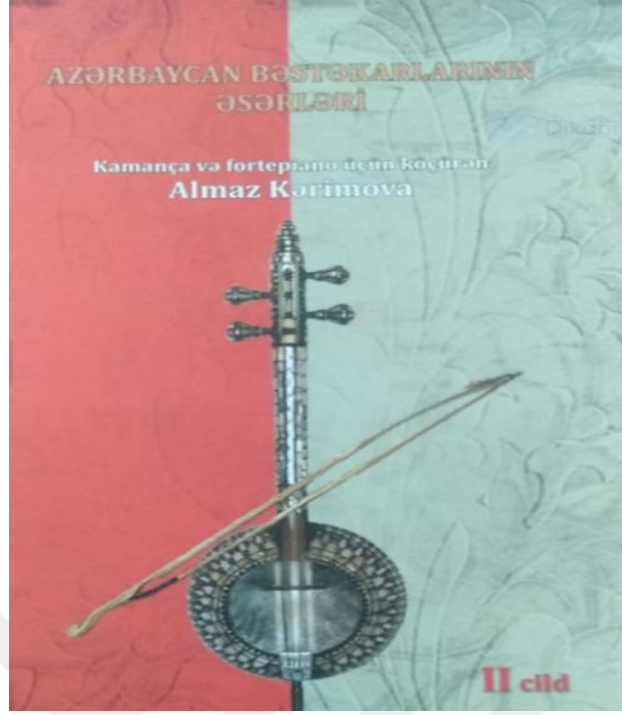
Görsel 95: Tofiq Bakıhanov “Elegiya”

Kaynak: Kerimova, 2019, 4.

Görsel 97: Zakir Bağırov “Konçerto”

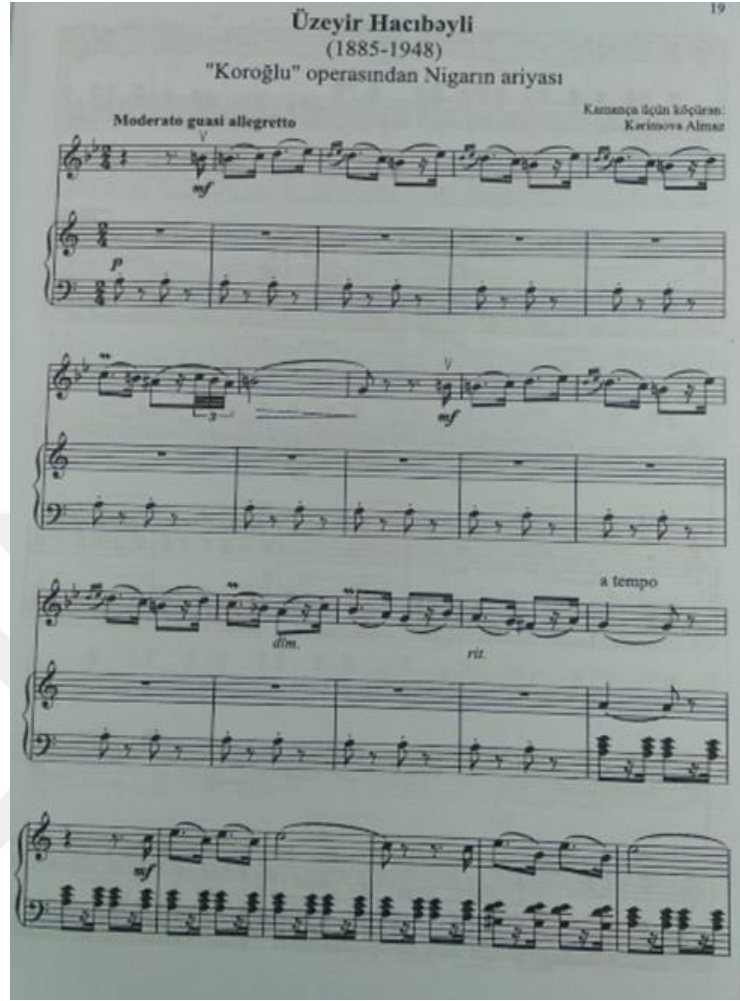
Kaynak: Kerimova, 2019, 53.

Görsel 99: Almaz Kerimova “ Azərbaycan Bestecilerinin Eserleri”

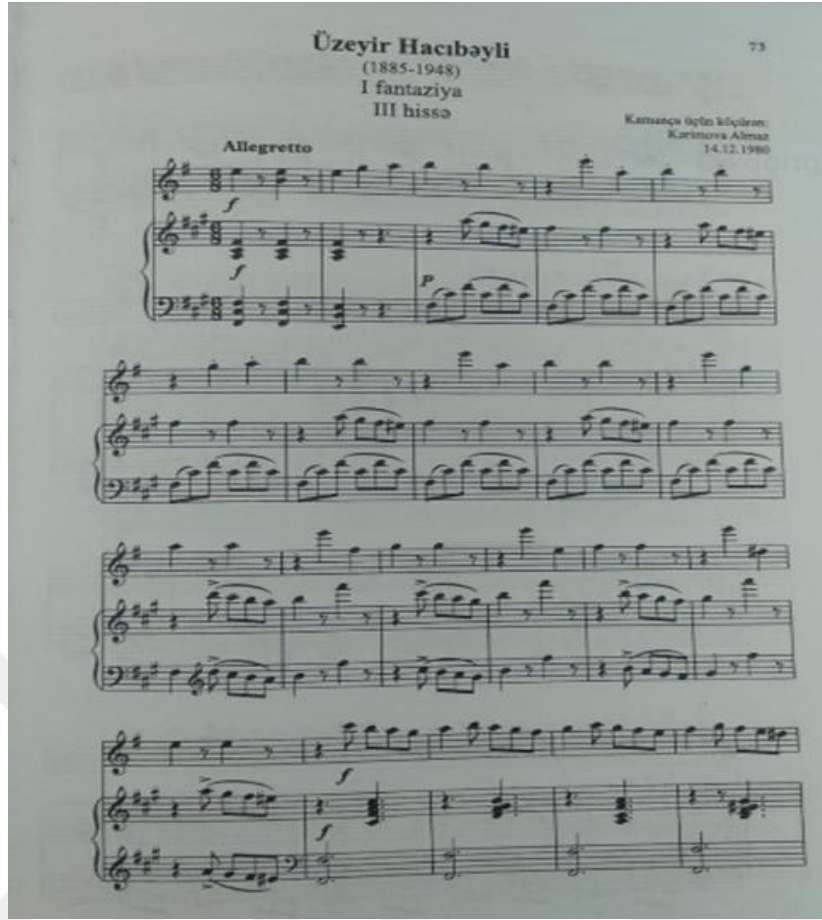
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 100’de yer alan kitaptan olan eser örnekleri aşağıda gösterilmiştir.

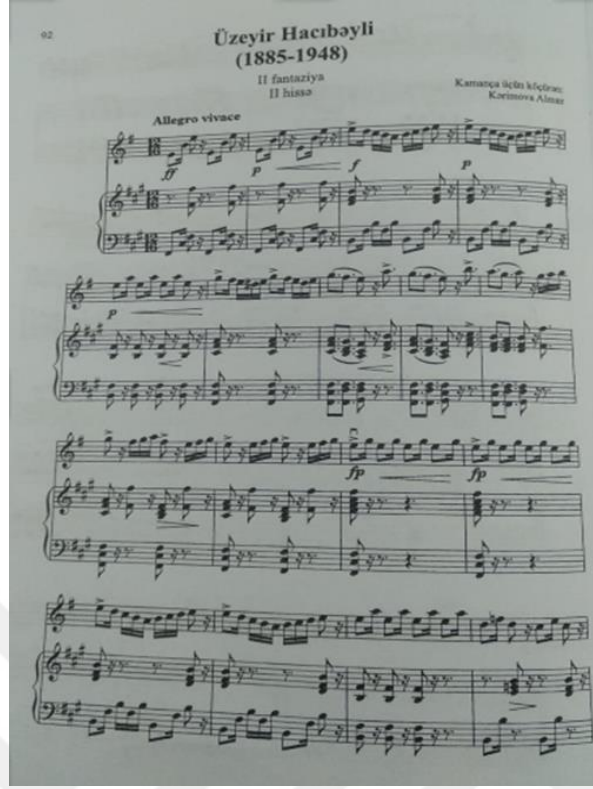
Görsel 100: Üzeyir Hacıbəyli “Koroğlu” Operası’ndan Nigar’ın Ariyası ”

Kaynak: Kerimova, 2019, 19.

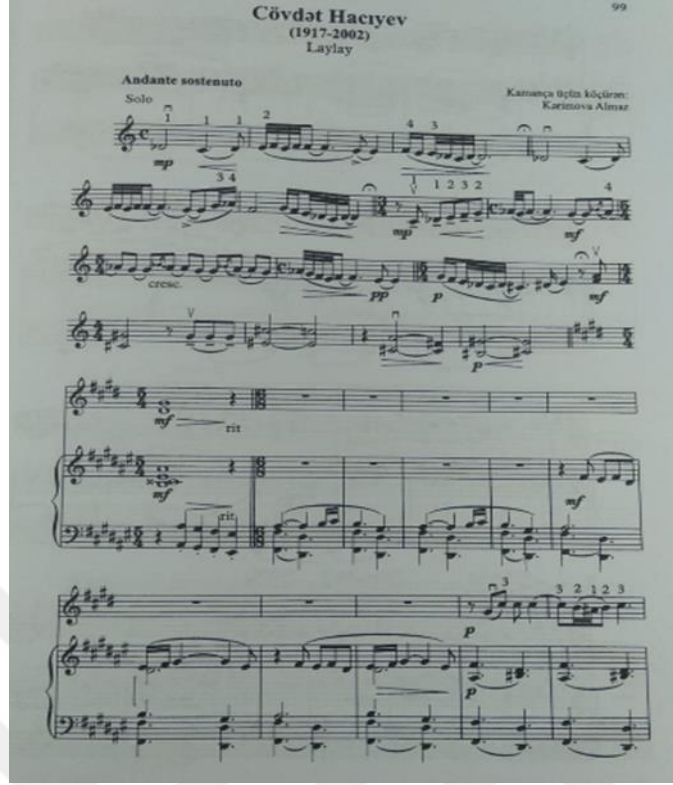
Görsel 101: Üzeyir Hacıbəyli “1. Fantazi”

Kaynak: Kerimova,2019, 73.

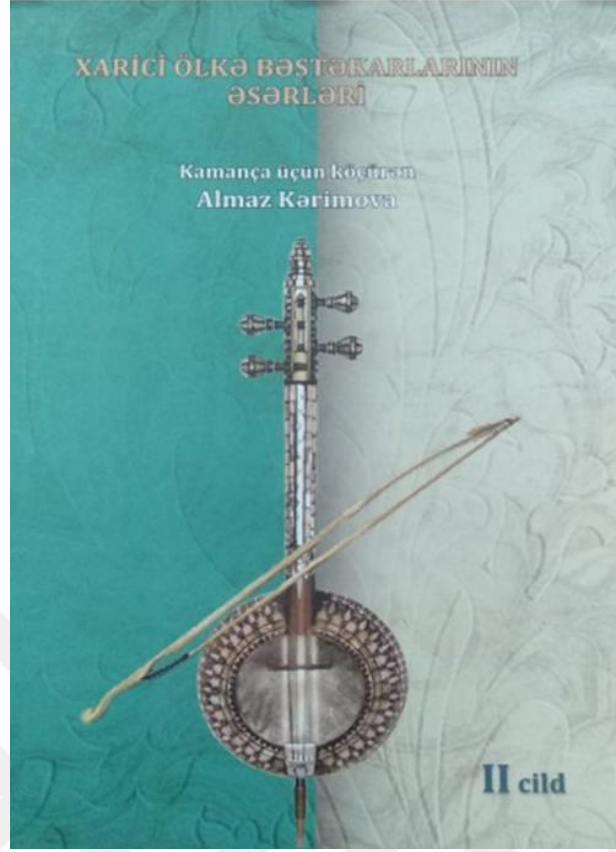
Görsel 102: Üzeyir Hacıbəyli “ 2. Fantezi ”

Kaynak: Kerimova, 2019, 92.

Görsel 103: Cövdət Hacıyev “Laylay”

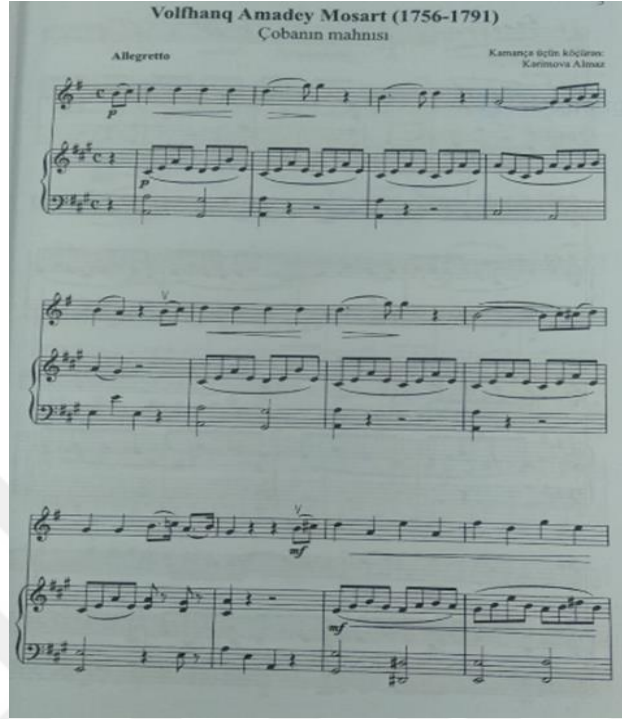
Kaynak: Kerimova, 2019, 99.

Görsel 104: Almaz Kerimova “Yabancı Ülke Bestecilerinin Eserleri”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 105’de yer alan kitaptan eser örnekleri aşağıda gösterilmiştir

Görsel 105: Wolfgang Amadeus Mozart “ Çobanın şarkısı”

Kaynak: Kerimova, 2018, 5

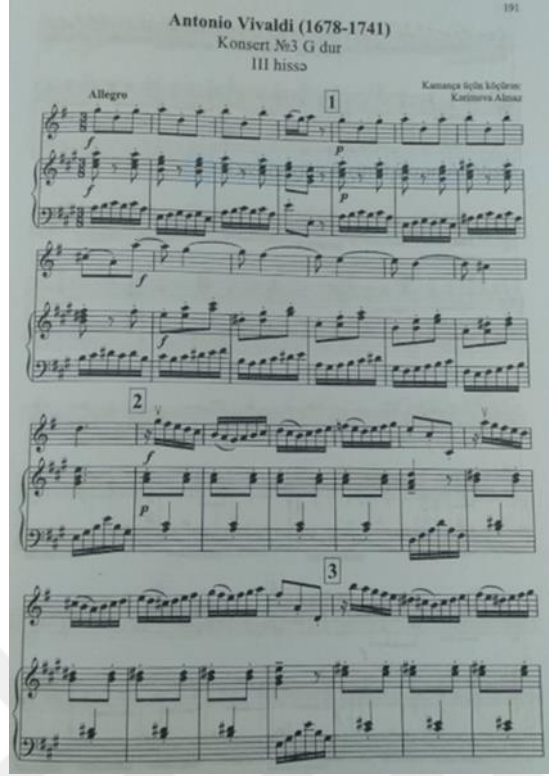
Görsel 106: Sergey Vasilyevich Rachmaninov “Vokaliz”

Kaynak: Kerimova, 2018, 78

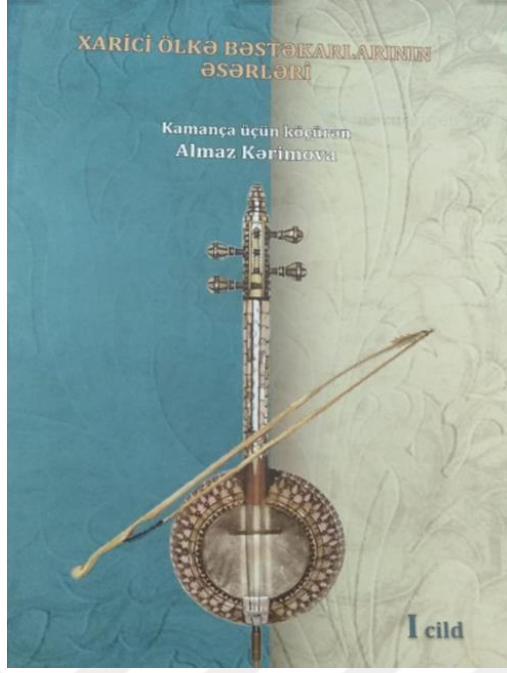
Görsel 107: Pablo Sarasate “ Andalus Romansı”

Kaynak: Kerimova, 2018, 98

Görsel 108: Antonio Vivaldi “Konçerto No: 3“

Kaynak: Kerimova, 2018, 191

Görsel 109: Almaz Kerimova “Yabancı Ülke Bestecilerinin Eserleri”

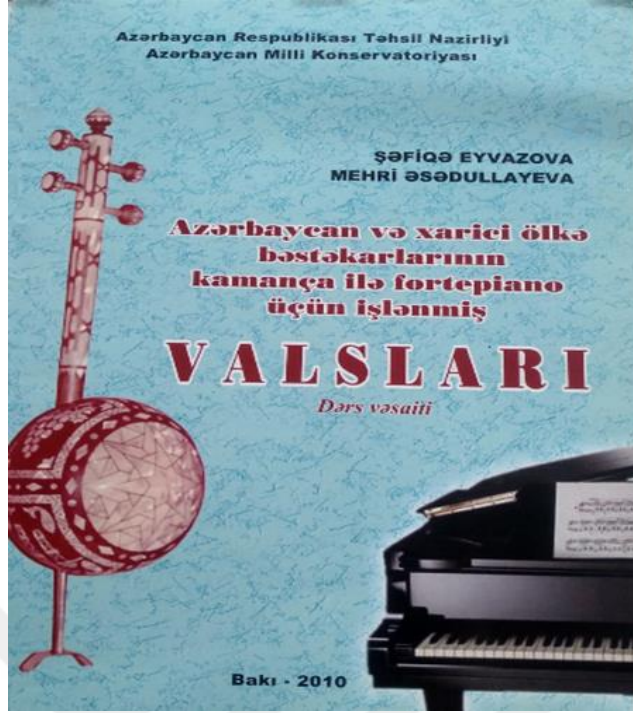
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aşağıda Görsel 110’da yer alan kitaptan bir örnek eser verilmiştir

Görsel 110: Natalya Baklanova “Konsertino”

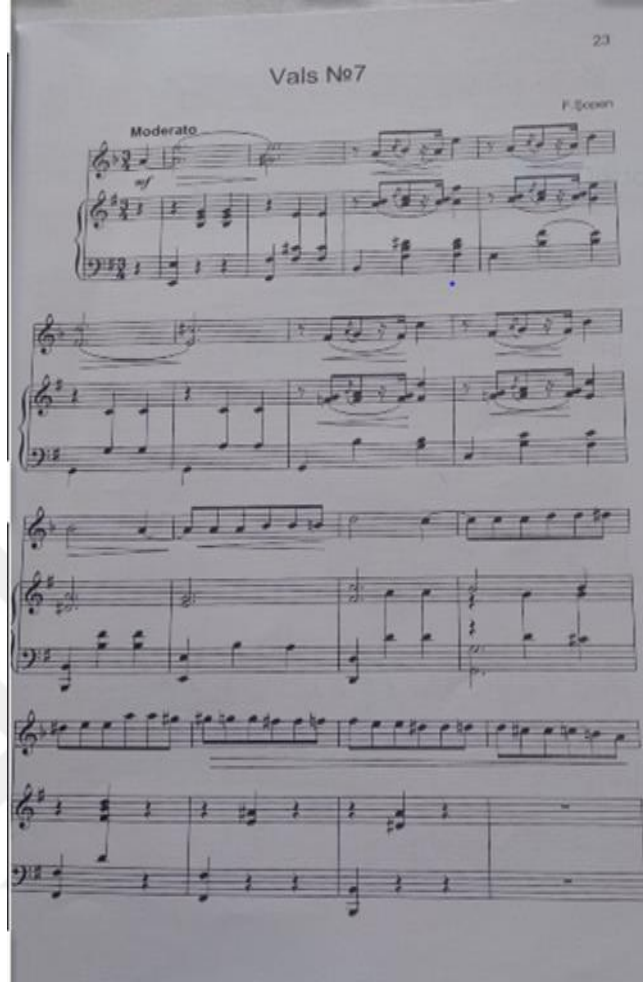
Kaynak: Kerimova, 2018, 5.

Görsel 111: Şefiqe Ayvazova ve Mehri Asadullayeva “Azerbaycan ve Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri

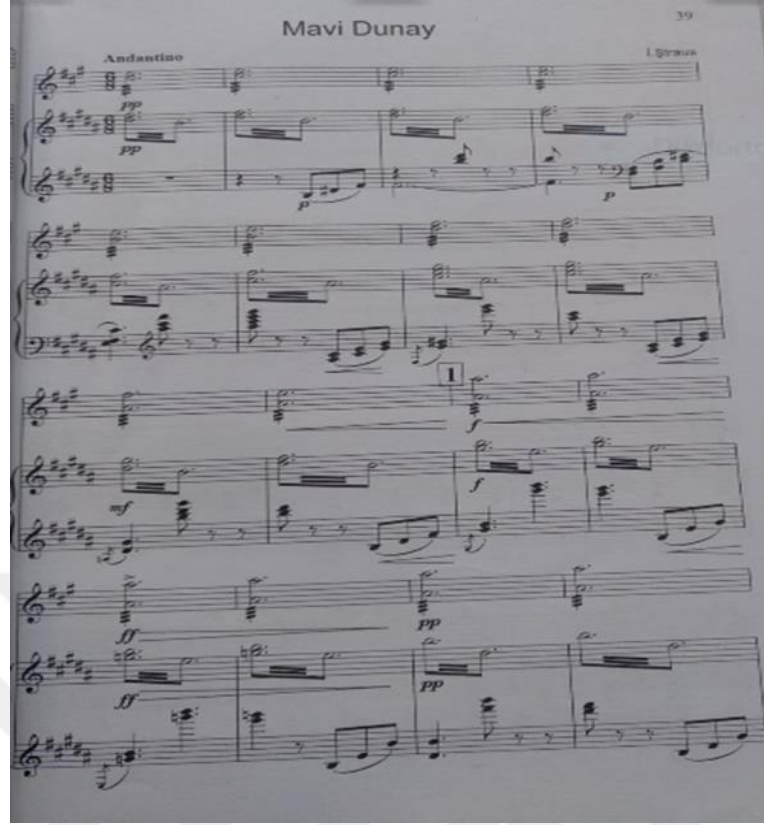
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aşağıda Görsel 112 'de yer alan kitaptan eser örnekleri verilmiştir.

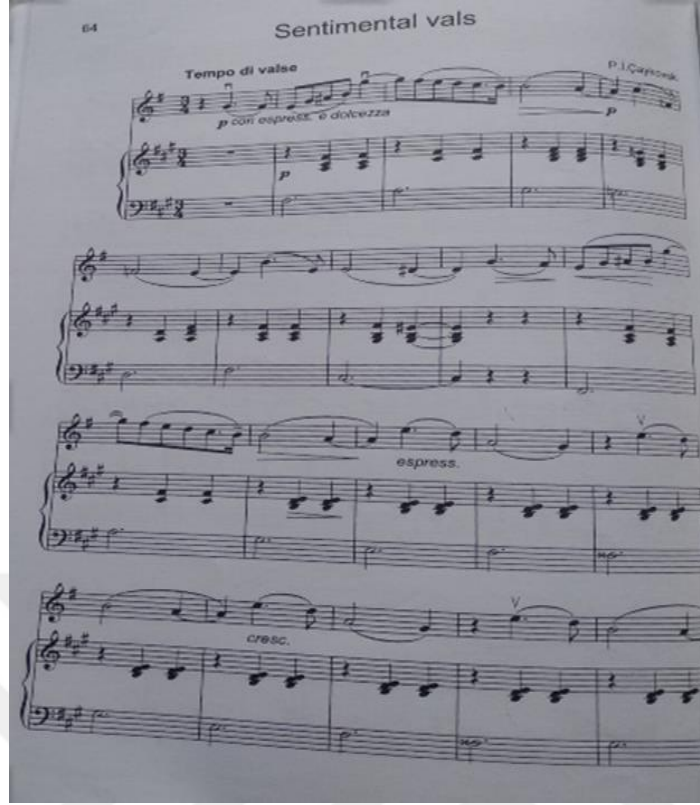
Görsel 112: Chopin "Vals"

Kaynak: Ayvazova ve Esedullayeva, 2010, 23

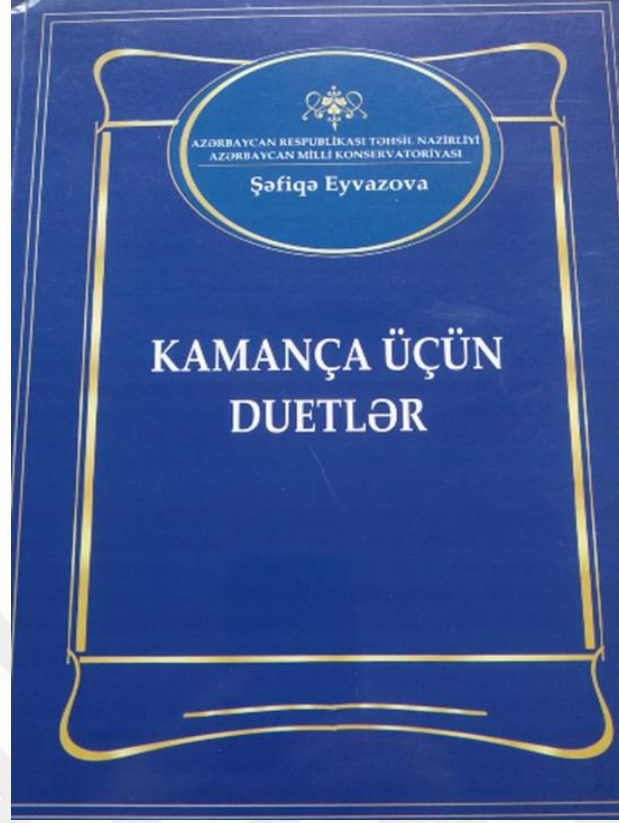
Görsel 113: Strauss "Mavi Tuna"

Kaynak: Ayvazova ve Esedullayeva, 2010, 39

Görsel 114: Çaykovski “Sentimental Vals”

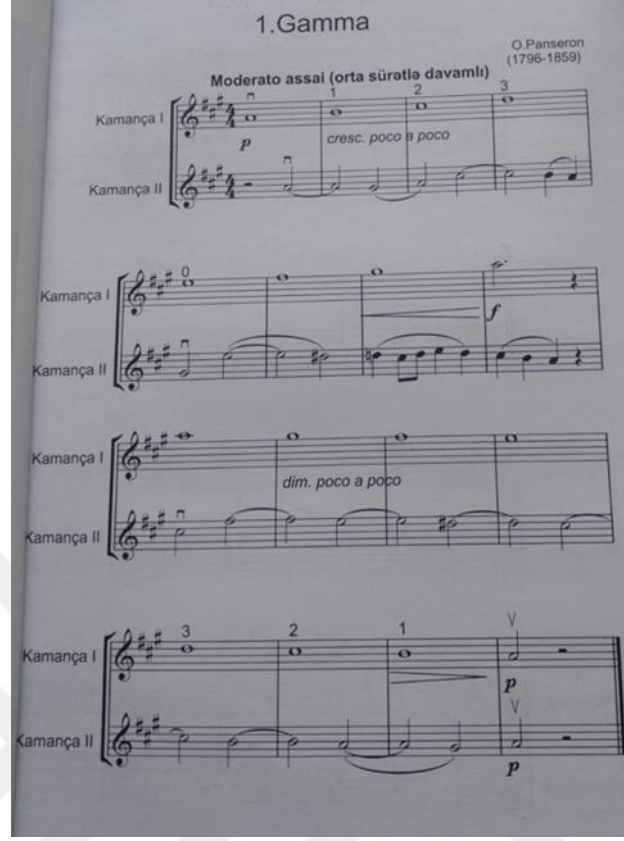
Kaynak: Ayvazova ve Esedullayeva, 2010, 64.

Görsel 115: Şəfiqə Ayvazova “ Kamança İçin Duetler”

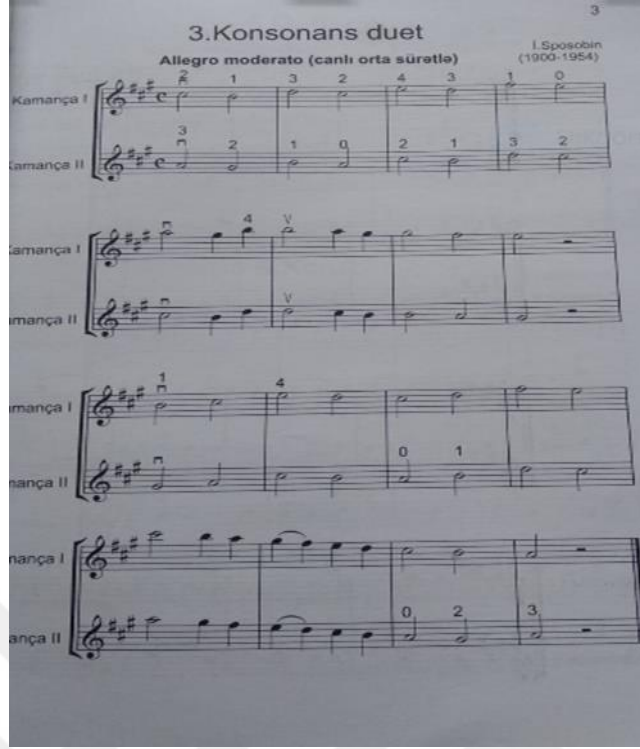
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aşağıda Görsel 116’da yer alan kitaptan eser örnekleri verilmiştir.

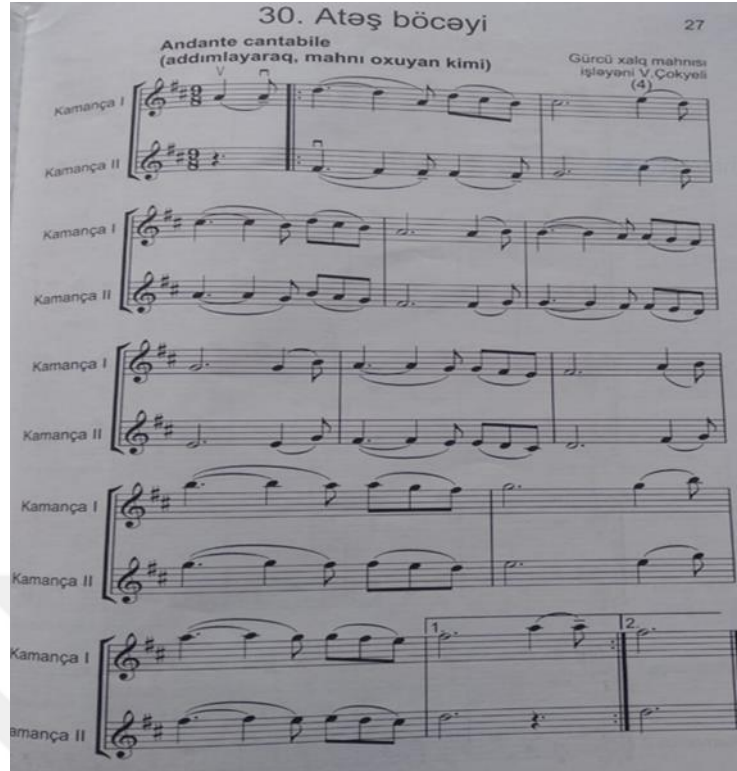
Görsel 116: O. Panseron “ Gam”

Kaynak: Ayvazova, 2014, 1.

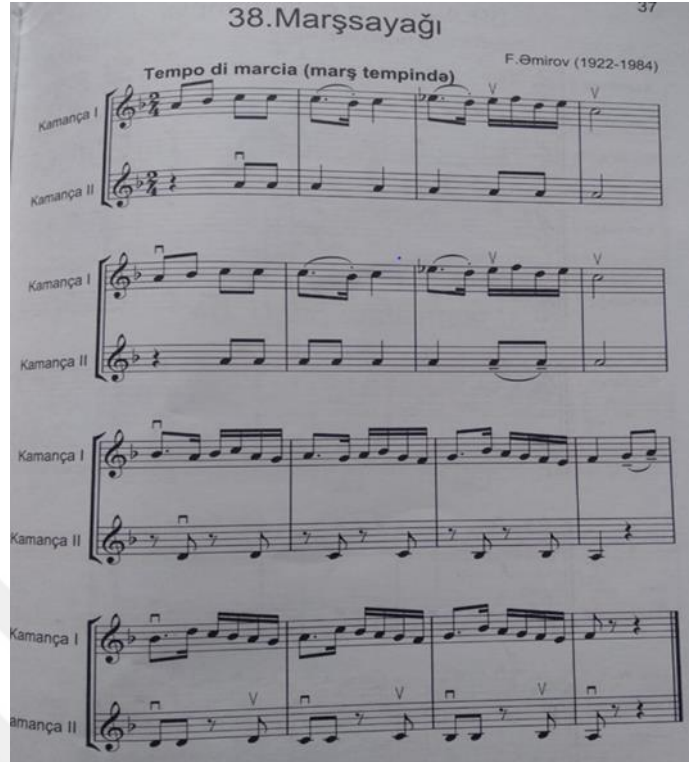
Görsel 117: İ. Sposobin “Konsonans Duet”

Kaynak: Ayvazova, 2014, 3

Görsel 118: Gürcü Halk Şarkısı (Düzenleyen; V. Çokyeli)

Kaynak: Ayvazova, 2014, 27.

Görsel 119: F. Emirov “ Marşsayığı”

Kaynak: Ayvazova, 2014, 37.

Görsel 120: Arif Esedullayev “ Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ile Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri “

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kamança sanatçısı ve eğitimcisi Arif Esedullayev’in yabancı bestecilerin eserlerinin kamança için düzenlediği kitabından;

Görsel 121: Johann Sebastian Bach “ La Minör Konçerto”

Kaynak: Esedullayev, 2011, 36.

Görsel 122: Wolfgang Amadeus Mozart “Küçük Konçerto”

Kaynak: Esedullayev, 2011, 65.

Görsel 123: J. Akkolayi “La Minör Konçerto No: 1”

Kaynak: Esedullayev, 2011, 108-109.

Ayrıca Mirnazim Esedullayev ve Tuğrul Esedullayev'in kamança için beraber hazırladıkları yabancı bestecilerin eserlerinden oluşan kitabından eserler örnek verilebilir.

Görsel 124: Mirnazim Esedullayev ve Tuğrul Esedullayev “Yabancı Bestecilerin Eserleri”

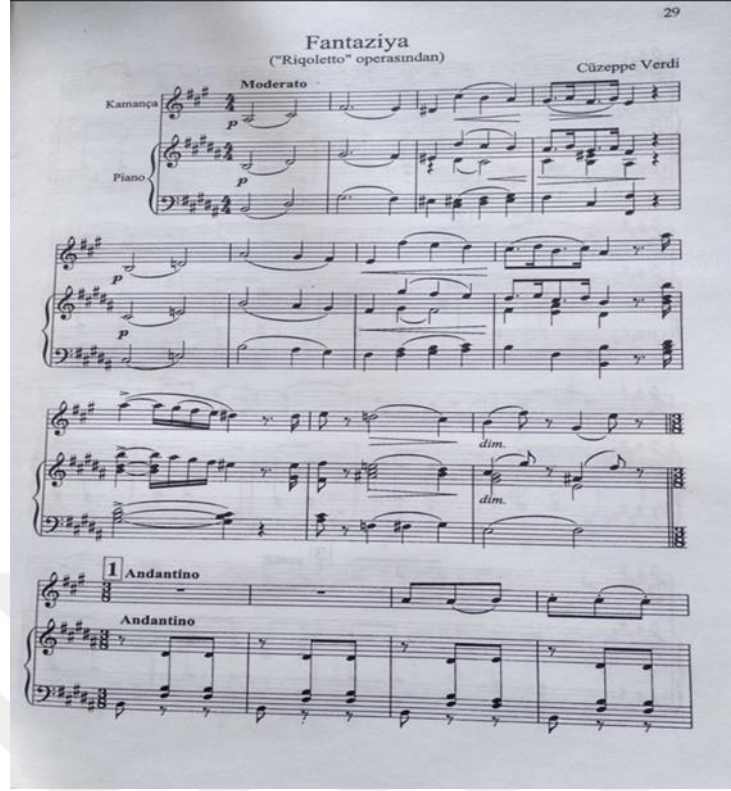
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 125’de yer alan kitaptan eser örnekleri

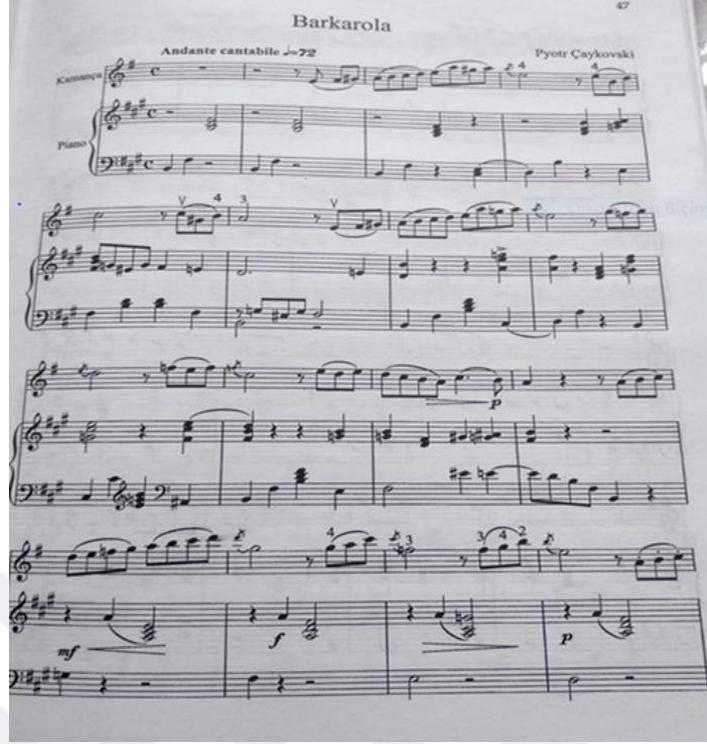
Görsel 125: Wolfgang Amadeus Mozart “Konçerto No: 3”

Kaynak: Esedullayev M, ve Esedullayev, 2018, 6.

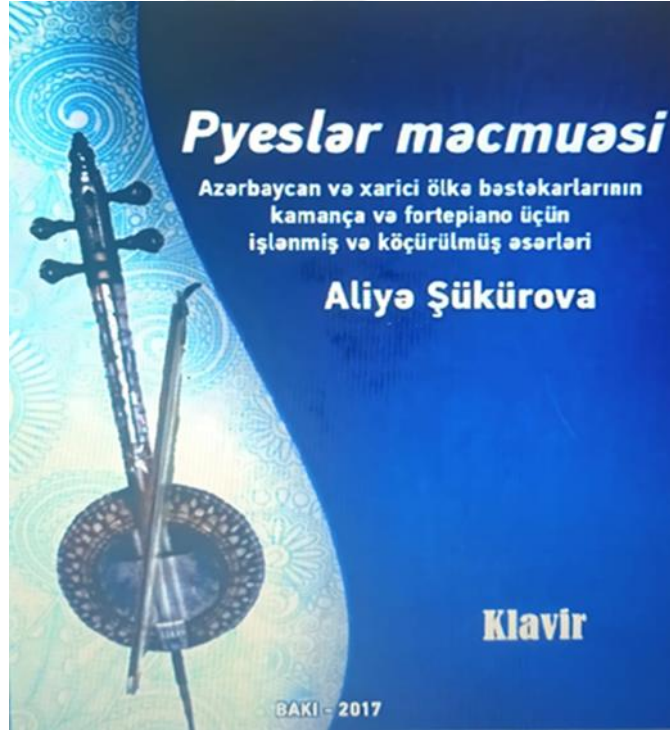
Görsel 126: Giuseppe Verdi “Rigoletto” Operası’ndan “Fantazi”

Kaynak: M. Esedullayev ve Esedullayev, 2018, 29.

Görsel 127: P. İ. Çaykovski “Barkorola”

Kaynak: Esedullayev M. ve Esedullayev, 2018, 47.

Görsel 128: Aliyə Şükürova “Pyesler Mecmuesi” Azərbaycan və Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aşağıda Görsel 129’da yer alan kitaptan eser örnekleri verilmiştir.

"Figaronun toyu" operasından
Müqəddimə

V.A. Mozart
(1756 - 1791)

Kamancha
Piano

Presto
pp
Presto
pppp
p
ff
f

Görsel 129: Wolfgang Amadeus Mozart “ Figaro’nun Düğünü” Opera’sından “Giriş”

Kaynak: Şükürova, 2017, 22.

"Tarantella"

K.I. Andersen
(1847-1909)

Kamancha
Piano

Assai presto
mf con vivacità
ff
cresc.
f determinato
p
cresc.
mf
scorrendo
mf
p

Görsel 130: K. İ. Andersen “ Tarantella”

Kaynak: Şükürova, 2017, 38.

3.4.1. Habil Aliyev

Görsel 132: Habil Aliyev (1927-2015)

Kaynak: https://az.wikipedia.org/wiki/Habil_%C6%8Fliyev Erişim tarihi: 03.01.2024.

Halk arasında kamança denince ilk akla gelen isimlerden biri Habil Aliyev’dir. Azerbaycan halk müziği ve kamança icracılığının üstatlarındandır. 19 yüzyılın 50. yıllarından başlayarak icracılığa başlayan bu usta icracı, benzersiz kamança icracılığı özellikleriyle dinleyenlerin her zaman hafızasında kalmıştır. Onun icracılığında mugamlar, halk mahnıları, tesniflerin mükemmel bir şekilde icrası, kamança icracılığının gelişmesi ve birçok insanın onun icracılığından heveslenip, kamançaya merak salmasına ve Azerbaycan halkı ve müzik medeniyeti için usta kamança icracılarının yetişmesine sebep olmuştur. Mugam icracılığı gelişmesi yolunda kamança icracılarına ve bugün yeni nesil kamança icracılarına, çocuktan büyüye herkese örnek olan Habil Aliyev için mugam icracılığı gelenekleri ve Azerbaycan halk müziğinin her zaman ön planda olması önemli olmuştur. Mugam kompozisyonlarının yaratıcısı, improvize ustası, mugam sanatına çok büyük önem veren, mugamların icrasında kendine has süslemeleri ve icracılığıyla mugamlara yeni soluk getiren Habil Aliyev’in icrasında “Segah”, “Şur”, “Rast,” “Mahur”, “Çahargah” “Bayatı Gacar” mugamları tekrar olunmazdır. Mugam icracılığının yanı sıra birçok halk mahnılarının (şarkılarının)

“ Sarı Gelin”, “Garagile”, “Sona Bülbüller” ve diğ r halk mahnılarını ustalıkla icra eden Habil Aliyev’in kendi bestelediğı mahnılar (şarkılar) da vardır. Onun bestelediğı 15’ten çok mahnı bu gün tanınmış müzisyenler tarafından sevilerek icra edilmektedir. Kamançaya hayran olan bu usta icracının ABD, Fransa, Japonya, İtalya, Yunanistan gibi birçok ülkede Azerbaycan mugamları ve halk mahnılarından ibaret CDleri de çıkmıştır. Türkiye, Amerika, Almanya, Fransa, Hindistan, Pakistan, İran, Mısır, İsviçre Hollanda, Japonya, Suriye gibi birçok ülkede bulunan Habil Aliyev kamança kültürünü dünyaya tanıtan en önemli isimlerdendir. Üstat sanatçı 8 Eylül 2015 senesinde vefat etmiştir

(<https://portal.azertag.az/az/node/24945> Erişim Tarihi: 03.01.2024)

3.4.2. Adalet Vezirov

Görsel 133: Adalet Vezirov (1951- 2002)

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Adalet_Vezirov Erişim tarihi:08.01.2024

Adalet Vezirov 1951 senesinde Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de dünyaya gelmiştir. Eğitimini Bülbül adına orta ihtisas okulu ve Azerbaycan Devlet Konservatuarı’nda tamamlamıştır. 1974 senesinde Moskova’da ger ekleş n 5. Uluslararası Müzik Yarışması’nda yer almış ve bu yarışmanın birincisi olmuştur. 1980 senesinden başlayarak Azerbaycan Devlet Konservatuarı ve Sumgayıt Koleji’nde 2000- 2002

senelerine kadar rektör ve birçok meşhur kamança icracılarının öğretmeni olmuştur. Baba Salahov ve Zeynep Hanlarova gibi sanatçılarla çalışan Adalet Vezirov ABD, Kanada, Mısır, Türkiye gibi birçok ülkede Azerbaycan kamançası ve icracılık sanatını en iyi seviyede göstermiştir. Kamança icracılığının yanısıra Adalet Vezirov profesyonel piyano ve garmon icracısıydı. Bu usta icracı halk mahnısı, renk, tesniflerin, mugamların mükemmel bir şekilde icra etmek, mugam müşayeti zamanı hanende ve tarzene düzgün bir şekilde eşlik etmenin yanısıra Azerbaycan ve Avrupa bestekarları eserlerinin de usta icracısı olmuştur.

(https://az.wikipedia.org/wiki/%C6%8Fdal%C9%99t_V%C9%99zirov Erişim tarihi: 08.01.2024)

3.4.3. Elman Bedelov

Görsel 134: Elman Bedelov (1929-1991)

Kaynak: https://az.wikipedia.org/wiki/Elman_B%C9%99d%C9%99lov Erişim Tarihi: 20.01.2024

Elman Bedelov 1929 senesinde Karabağ'ın Ağdam Bölgesi'nde dünyaya gelmiştir. Müziksever bir aileye mensup olan Bedelov'un kardeşleri de müzikle uğraşmış, farklı

müzik aletleri icra etmişlerdir. Elman Bedelov küçük yaşlarından itibaren tar ve kamança çalgı aletlerini icra etmiştir. Ağdam'da olduğu dönemde müzik derneğine kaydını yaptıran Bedelov'un başka bir mesleği de vardı. Ağdam Pedagojik Üniversitesi'ni kazanan Elman Bedelov bu üniversitenin fizik ve matematik fakültesinden mezun olarak, bir süre bu alanda faaliyetini sürdürmüş olmasına rağmen müziğe olan sevgi ve ilgisi onu müzikten ayıramamıştır. 1947 senesinde Bakü'de düzenlenen müzik olimpiyatına katılmış ve onun icracılığı görkemli Azerbaycan Bestecisi Sait Rüstemov tarafından beğenilmiştir. Bedelov'un icracılığından etkilenen Besteci ona Çahargah mugamını stüdyoda kayda almasını ve Bakü' de müzik eğitimi almasını önermiştir. Ağdam'da yaşayıp, Ağdam müzik medeniyetine katkı sağlayan Elman Bedelov, Ağdam'ın sevimli simalarından biri olmuştur. Görkemli bestekar Sait Rüstemov'un tavsiyesiyle Elman Bedelov 1957 senesinde Asef Zeynallı adına Müzik Koleji'ni kazanmış, 1958 senesinde Elman Bedelov Sait Rüstemov'un rehberlik ettiği Azerbaycan Televizyon ve Radyosu'nun Halk Çalgı Aletleri solist icracısı olarak faaliyete başlamıştır. Elman Bedelov hakkında Sait Rüstemov şu fikirleri söylemiştir; “Ben orkestrayı Elman Bedelov olmadan düşünemiyorum. Bakü'de olduğu zamanlarda yalnız Sait Rüstemov'un orkestrasında değil, Ahmet Bakıhanov kendisinin rehberi olduğu müzik grubuna davet etmiş, daha sonra ise “Hatıra” adlı ansamblede kamança grubuna rehberlik etmiş ve bunların yanısıra mugam üçlüyünde birçok tanınmış tarzenler ve hanendelerle faaliyetini sürdürmüştür.” Elman Bedelov 1991 senesinde vefat etmiştir

(<https://www.youtube.com/watch?v=9RzNP8XbBRk> Erişim Tarihi: 20.01.2024)

3.4.4. Fahrettin Dadaşov

Görsel 135: Fahrettin Dadaşov (1950)

Kaynak: <https://az.baku-art.com/az/bu-gun-fexreddin-dadashovun-dogum-g-n-d-r> Erişim tarihi: 22.01.2024

Azerbaycan'ın halk sanatçısı, üstat kamança icracısı, profesör Fahrettin Dadaşov, 26 Eylül 1950 senesinde Bakü'de dünyaya gelmiştir. İlk müzik eğitimine 2 No. müzik okulunda başlayan Fahrettin Dadaşov, 1963 senesinde mezun olmuş, 1972'de Bülbül adına Orta İhtisas Müzik Okul'undan ve 1977'de Azerbaycan Devlet Konservatuarı'nın kamança bölümünden mezun olmuştur. Hollanda, Fransa, Almanya, İtalya, Kanada'da albümleri yayınlanmıştır. 1988-1998 yıllarında Fransa'da düzenlenen uluslararası yarışmada ödül almıştır. Usta kamança icracısı Kanada, ABD'nin Teksas Ştatında, Kuba, Brazilya, Meksika, İngiltere, Almanya, Fransa, İsveç, İsviçre, İtalya, İspanya, Norveç, Avusturya, Tayland, Tayvan, Hindistan, Marakko gibi birçok ülkede konser programlarında bulunmuştur. Fahrettin Dadaşov, icracılığın yanı sıra pedagojik alanda da başarılı olmuş, Azerbaycan müziği ve kamança icracılığının gelişmesinde emeği büyük olmuş ve birçok icracılar yetiştirmiştir. Usta kamança icracısı halen Azerbaycan Milli Konservatuarı'nın mugam bölümünde pedagojik faaliyetini devam ettirmekte ve yetenekli icracılar yetiştirmektedir.

(https://az.wikipedia.org/wiki/F%C9%99xr%C9%99ddin_Dada%C5%9Fov Erişim Tarihi: 22.01.2024_)

3.4.5. Arif Esedullayev

Görsel 136: Arif Esedullayev (1949)

Kaynak: <https://yazarlar.az/2024/01/17/es%C9%99dullayev-arif-murtuza-oglu/> Erişim Tarihi: 04.02.2024

Arif Esedullayev 17 Ocak 1949 tarihinde Bakü'nün Buzovna bölgesinde dünyaya göz açmıştır. 1966-1970 senelerinde müzik okulunun kamança sınıfından mezun olan Arif Esedullayev, 1970 -1974 senelerinde Üzeyir Hacıbeyov adına Azerbaycan Devlet Konservatuvanı'nın Halk Çalgı Aletleri Şubesinin kamança sınıfından mezun olmuştur. Yetenekli kamança icracısı Rusya, Avusturya, Fransa'da düzenlenen yarışmalara katılmış ve mükafatlar elde etmiştir. Arif Esedullayev 1967 senesinde pedagojik faaliyetine başlamıştır. 1990 senesinden bugüne kadar Bakü Müzik Akademisi'nin "Azerbaycan Enenevi Musikisi ve Modern Teknolojiler" bölümünde görev yapmaktadır. İcracı ve tecrübeli bir öğretmen olarak, birçok ders kitapları, metodik tavsiye, çalışma ve bilimsel makalelerin yazarıdır. Arif Esedullayev 2007 senesinde "Enstrümental mugamlar ve onların icracılık meziyeti" adlı tezini savunmuş ve Felsefe Doktoru derecesini almıştır. Arif Esedullayev 2006 senesinde doçent, 2012 senesinde ise profesör unvanına layık görülmüştür

(<https://www.musicacademy.edu.az/az/enenevimusizhisi-kf-muallimler/271-asadullayev-arif.html> Erişim Tarihi: 04.02.2024)

3.4.6. Şefige Eyvazova

Görsel 137: Şefige Ayvazova (1950)

Kaynak: <https://sia.az/az/news/culture/532935.html> Erişim tarihi: 09.02.2024

Halk Sanatçısı, usta kamança icracısı Şefige Ayvazova Azerbaycan kamança icracıları arasında ilk kadın kamança icracısıdır. 9 Mart 1947 tarihinde dünyaya gelen Şefige Ayvazova, Azerbaycan'ın Hızı adlı bölgesindendir. Ayvazova kadın kamança icracısı olarak birçok hemcinsinde bu çalgı aletine sevgi, ilgi yaratmış ve birçok aile kızlarını Şefige Ayvazova icracılığından sonra müzik okulunun kamança sınıfına yazdırmıştır. 1971 senesinde Azerbaycan Devlet Konservatuvarı'nı bitiren Şefige Eyvazova, 1963-1976 senelerinde "Azerbaycan Teleradio Programları" şirketinin Halk Çalgı Aletleri Orkestrası ve Ehsen Dadaşov'un rehberlik ettiği müzik grubunun solist icracısı olmuştur. Şefige Eyvazova birçok solo konserler gerçekleştirmiştir. Mugamların yanı sıra Azerbaycan ve dünya bestecilerinin eserlerini de kamançada ustalıkla icra etmiştir. Birçok festivale katılmış ve başarılar elde etmiştir. Bu festival ve yarışmalara örnek olarak SSRİ Halklarının Folklor Müziği Festivali'nde (1978, Bişkek, 1979,

Moskova) müzikologların Uluslararası Sempozyumu'nda (1987, Semerkent) UNESCO adına ABD'de düzenlenen "Doğu Halklarının Müzik Folkloru" festivalinde 1988 senesinde tanınmış hanende Alim Gasimov ve usta tarzen Ramiz Guliyev' birge katılmıştır. 2000 senesinde Halk Sanatçısı adına layık görülen Şefige Eyvazova Azərbaycan Milli Konservatuvar'ının Halk Çalgı Aletleri Şubesinin İcracılık fakültesinde halen ders vermeye devam etmektedir (https://az.wikipedia.org/wiki/%C5%9E%C9%99fıq%C9%99_Eyvazova Erişim Tarihi: 09.02.2024)

3.4.7. Ağacebrayıl Abbasaliyev

Görsel 138: Ağacebrail Abasaliyev (1955)

Kaynak: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=u_oOAHUmgz Erişim Tarihi: 15.02.2024

Ağacebrayıl Abbasaliyev 1955 senesinde Azərbaycan'ın başkenti Bakü'de dünyaya gelmiştir. Ağacebrayıl Abbasaliyev 1970- 1974 senelerinde Asef Zeynallı adına Müzik kolejinden mezun olmuş, 1974 senesinde Üzeyir Hacıbeyov adına Azərbaycan Devlet Konservatuvarı'nı kazanmış, 1979 senesinde Konservatuvar'ın 3 bölümünden şef, icracı ve öğretmen olarak mezun olmuştur. Üniversiteyi bitirdiği sene Sumgayıt Müzik Koleji'nde çalışmaya başlamıştır. Abbasaliyev'in hayatında en önemli günlerden biriye Mugam tiyatrosu ve grubunun oluşturulması olmuştur. İcracılığının yanısıra Ağacebrayıl Abbasaliyev çok sayıda Azərbaycan ve Dünya bestecilerinin eserlerini kamança ve piyano için düzenlemiştir. Ağacebrayıl Abbasaliyev Azərbaycan müziği ve kamançasını ABD, Japonya, Macaristan, Hindistan, Irak, İran gibi birçok ülkede temsil etmiştir.. Sanatçı, 2015 senesinde halk sanatçısı adına layık görülmüştür. 2019

senesinden günümüze kadar Azerbaycan Milli Konservatuvar'ının Halk Çalgı Aletleri Şubesinin Profesörü olarak pedagojik faaliyetine devam etmektedir. (Azerbaycan Milli Konservatuvarı, 2024)

3.4.8. Munis Şerifov

Görsel 139: Munis Şerifov (1962)

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=iAzGGU-brys> Erişim Tarihi: 01.03.2024

Munis Şerifov 1962 senesinde doğmuştur. 1977 senesinde Asef Zeynallı adına müzik kolejinde, 1986 senesindeyse Azerbaycan Devlet Konservatuvarı'nda eğitim almıştır. 2005 senesinde Düşenbe'de "Kalplerin Sesi" festivalinde, İstanbul'da "İslam Ülkelerinin Medeniyet Haftası" adlı organizasyonda Azerbaycan'ı temsil etmiştir. 2016 senesinde Azerbaycan müzik kültürünün gelişimindeki hizmetlerinden dolayı "Halk Sanatçısı" adına layık görülmüştür. Şerifov 1993-1995 senelerinde Tehran Müzik ve Medeniyet Merkezi'nde kamança öğretmeni olarak çalışmış ve 1986 senesinde Azerbaycan Müzik Medeniyeti Müzesi Nezdinde oluşturulan Eski Milli Müzik Aletleri Devlet Müzik Grubunun oluşturulmasında rolü olmuştur. Munis Şerifov bu grubun müzik rehberi, aranjör ve solistidir. Şerifov aynı zamanda bu grupta bin senelik tarihi olan çegane çalgı aletinde de icra etmektedir

(https://www.yeniazerbaycan.com/Medeniyyet_e68233_az.html Erişim Tarihi: 01.03.2024).

Görsel 140: Munis Şerifov Çeganə Çalgı Aletinde İcra Ederken

Kaynak: <https://edebiyatqazeti.az/news/proza/9135-benzersizlik> Erişim tarihi:01.03.2024

Munis Şerifov kamança ve çeganə çalgı aletlerini Hindistan, Almanya, Türkiye, İrlanda, Ukrayna ve Özbekistan’da sevdirmiş, farklı ülkelerde ustalık dersleri vermiştir. Munis Şerifov konservatuvarı bitirdikten sonra halk sanatçısı Mecnun Kerimov’la tanışmıştır. Orta yüzyıllarda unutulmuş müzik aletlerinin onarımı ve öğretilmesi yolunda araştırma işlerine başlayan ve icracı olmayan Mecnun Kerimov, Bakü Müzik Akademisi’nde Eski Müzik Aletleri Laboratuvar’ına rehberlik etmiştir. Kerimov, bu çalgı aletlerinde icranın önemli olduğunu ve bu çalgı aletlerinden biri olan çeganede icra etmek için Munis Şerifov’u laboratuvara davet etmiştir. Bu aleti icra etmeye başlayan Munis Şerifov, Mecnun Kerimov’a eski müzik aletlerinden oluşan müzik grubunun oluşturulması teklifini ileri sürmüştür ve çok geçmeden Azerbaycan Müzik Medeniyeti Devlet Müzesi nezdinde eski müzik çalgı aletlerinden ibaret müzik grubu oluşturulmuştur. Mecnun Kerimov bedii rehber, Munis Şerifov müzik rehberi olarak çalışmaya başlamışlardır. Munis Şerifov’un teklifiyle emektar sanatçı Nuriye Hüseynova ve halk sanatçısı Teyyup Aslanov bu gruba dahil edilir. Bu müzik grubu klasik edebiyatta görkemli müzik alimlerin Abdülkadir Meragi risalelerinde, Ferabi’nin eserlerinde Sefiyettin Urmevi’nin kitaplarında ve başka görkemli insanların yazılarında isimleri geçen müzik aletleri

esasinda oluşturulmuştur. şimdiye kadar 11 eski müzik aleti onarılmıştır. Ceng, barbet, oğur, tembur, sentur, rebab, ud, kopuz, ney, nshe.

Görsel 141: Munis şerifov ve Eski algı Aletlerinden Oluşan Müzik Grubu

Kaynak: <https://edebiyatqazeti.az/news/proza/9135-benzersizlik> Erişim Tarihi: 01.03.2024

3.4.9. Elnur Ahmedov

Görsel 142: Elnur Ahmedov (1977)

Kaynak: https://az.wikipedia.org/wiki/Elnur_%C6%8Fhm%C9%99dov_%28musiqi%C3%A7i%29

Erişim Tarihi: 05. 03.2024.

Elnur Ahmedov 13 Mayıs 1977 tarihinde Karabağ'ın Zengilan bölgesinde dünyaya gelmiştir. 1992 senesinde tarzen Elçin Heşimov'la birlikte icracılık faaliyetine başlayan Elnur Ahmedov, 2000 senesinde Bakü Müzik Akademisi lisans ve yüksek lisans eğitimlerini tamamlamıştır. İracılık yeteneği ve üslubuyla dinleyicileri tarafından sevilen Elnur Ahmedov, ABD, İngiltere, Fransa, Avusturya, Norveç, İsviçre, Rusya, Ukrayna, Belarusya, İran, Finlandiya gibi ülkelerde konserlere katılmıştır. Karabağ mugam grubu ve emektar sanatçı Kamuran Kerimov'la birlikte birçok ülkede konserler veren Elnur Ahmedov, 2007 senesinde Halk sanatçısı, maestro Yalçın Adıgüzelov'la birlikte İzmir, Minsk, Kiyev, Lüksemburg gibi şehirlerde konserler vermiştir. 2007 senesinde emektar sanatçı adına layık görülen Elnur Ahmedov, 2009 senesinde tarzen Elçin Heşimov'la birlikte Haydar Aliyev fondu projesinde iştirak etmiş, genç hanendelerin söylediği tüm mugam destgahları ve zerbi mugamların ses kayıt işlemlerini gerçekleştirmişlerdir. Elnur Ahmedov, bu gün Azerbaycan Milli

Konservatuvar'ı ve Bakü Müzik Koleji'nin öğretmeni olarak pedagojik faaliyetini devam ettirmektedir

([https://az.wikipedia.org/wiki/Elnur_%C6%8Fhm%C9%99dov_\(musiqi%C3%A7i\)](https://az.wikipedia.org/wiki/Elnur_%C6%8Fhm%C9%99dov_(musiqi%C3%A7i)))

Erişim Tarihi: 05.03.2024)

3.4.10. Elşan Mansurov

Görsel 143: Elşan Mansurov (1962)

Kaynak: https://az.wikipedia.org/wiki/El%C5%9F%C9%99n_Mansurov Erişim Tarihi: 07.03.2024

Elşan Mansurov 30 Aralık 1962 tarihinde Azerbaycan'ın Sumgayıt Şehrinde dünyaya gelmiştir. Ağacebrayıl Abbasaliyev'in sınıfında kamança çalgı aletinin sırlarını öğrenen Mansurov, 1990 senesinde konservatuvar eğitimini tamamlamıştır. 2000 senesinden beri konservatuvarda kamança çalgı aletinin derinliklerini öğrencilerine aktarmaktadır. Yetenekli kamança icracısı genç yaşlarından itibaren birçok yarışma ve festivale katılarak çok sayıda başarılar elde etmiştir. Azerbaycan mugamını birçok ülkede temsil eden Elşan Mansurov, Amerika, Fransa, Almanya, İngiltere, Belçika, Hollanda, İspanya, Danimarka, İsveç, İsviçre gibi ülkelerde konserler vermiş ve Azerbaycan mugamını layıkli bir şekilde temsil etmiştir. 2005 senesinde Hanende Nezaket

Teymurova'nın “Xarı Bülbül” adlı mugam grubuyla Japonya'nın Nagoya şehrinde Expo-2000 katılımcısı olmuştur. Usta icracı 2007 senesinde Emektar Sanatçı, 2020 senesindeyse Halk Sanatçısı unvanına layık görülmüştür (https://az.wikipedia.org/wiki/El%C5%9F%C9%99n_Mansurov Erişim Tarihi: 07.03.2024).

3.4.11. Mirnazim Esedullayev

Görsel 144: Mirnazim Esedullayev (1951)

Kaynak: https://az.wikipedia.org/wiki/Mirnazim_%C6%8Fs%C9%99dullayev Erişim Tarihi: 09.03.2024.

Mirnazim Müştəba oğlu Asadullayev 1951 yılında Bakü'de doğdu. 1969-1973'te Asef Zeynallı Devlet Musiki Teknik Koleji'nde okuduktan sonra, 1976-1981'de Üzeyir Hacıbəyov adına Müzik Akademisi'nde kamança eğitimine dair müzik yüksek öğrenimi gördü. Profesyonel kariyerine 1971-1976 yıllarında Azərbaycan Devlet Televizyon ve Radio Yayın Şirkəti HÇA orkestrasında birinci kamança icracısı olarak başladı. Azərbaycan Cumhuriyyəti Kültür Bakanlığı aracılığıyla ABD, Kanada, Hindistan, Nepal, Güney Kore, Fransa, Almanya, İspanya, İsviçre, İtalya, Hollanda, Belçika, Çek

Cumhuriyeti, Litvanya, Ukrayna, Rusya, Türkiye, İran, Irak, Özbekistan ve dünyanın birçok ülkesinde konserler vererek Azerbaycan'ın halk müziği kültürünü temsil etmektedir. 1969 yılından itibaren Baba Salahov, Hajibaba Huseynov, Yakup Mammadov, Abulfat Aliyev, Rubaba Muradova, Şövkət Alekperova, Sara Gedimova, Zeynab Hanlarova, Nazakat Mammadova, Arif Babayev, Canalı Ekberov, Ağahan Abdullayev, Alim Gasimov'un adını taşıyan HÇA topluluğunda çalışan Azerbaycan'ın ünlü şarkıcılarıyla çalıştı ve onlarca şarkıcıya eşlik etti. "Neva", "Rahab", "Çahargah", "Bayati-shiraz", "Hümayun", "Orta-mahur" ve diğer kasetler Azerbaycan Televizyon ve Radyosu Mirnazim Asadullayev'in "Altın Fonu"nda saklanmaktadır. 1992 yılında Mirnazim Asadullayev tarafından seslendirilen milli mugamların yer aldığı bir CD kaydederek Fransa'da mugam severlerin beğenisine sunmuştur. Azerbaycan Devlet Medeniyet ve Güzel Sanatlar Üniversitesi “Enstrümental İcracılık “ bölümü için “Kamança ve Ganun” çalgı aletleri için İhtisas ve Mugam, Orta İhtisas Müzik Okulları için Kamança Tedrisine Dair “İhtisas ve Mugam” programlarının, “Şur Mugamı’nın tarihine dair” ve “Şur Mugamı’nın icracılık özellikleri” adlı metodik vesaitlerin yazarıdır (https://az.wikipedia.org/wiki/Mirnazim_%C6%8Fs%C9%99dullayev)
Erişim Tarihi: 09.03.2024).

3.4.12. Tuğrul Esedullayev

Görsel 145: Tuğrul Esedullayev (1982)

Kaynak: https://az.wikipedia.org/wiki/To%C4%9Frul_%C6%8Fs%C9%99dullayev Erişim Tarihi: 09.03.2024

Tuğrul Esedullayev 11 Mart 1982 tarihinde Bakü’de müzisyen bir ailede doğmuştur. 1991-1996 senelerinde Tofik Guliyev adına müzik okulunu, 1996-2000 senesinde Asef Zeynallı adına müzik kolejini, 2004 senesinde Azerbaycan Devlet Medeniyet ve Güzel Sanatlar Üniversitesi’nin “Müzik Sanatı” fakültesinin lisansını, 2006 senesinde yüksek lisans eğitimini bitirmiştir. 1994 senesinde “Gonca94”, 1995 senesinde tar icracısı Hacı Memmedov’un anısına düzenlenen okullararası “2. Bakü yarışmasının”, 1996 senesinde “Gonca96” festivalinin, 1998 senesinde “7. Respublika Yarışması”nın, Mugam derneğinin organize ettiği “Mugam-98”, “Mugam-99” ve “Mugam-2000” festivallerinin galibi olmuştur. 1997-2000 senelerinde Azerbaycan Devlet Teleradyo Şirketine Ahmet Bakıhanov adına HÇA (Halk Çalgı Aletleri) müzik grubu, 2000-2004 senelerinde bu şirketin Baba Salahov adına “Aras” HÇA müzik grubunda faaliyetini

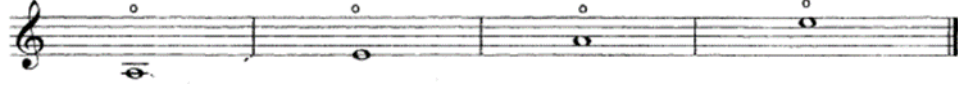
sürdürmüştür. Tuğrul Esedullayev, 2008 senesinden günümüze kadar Azerbaycan Milli Konservatuvaryı'nın Enstrümental Mugam bölümünde kamança öğretmeni olarak çalışmaktadır. 2005 senesinde Özbekistan'ın Semerkent şehrinde "Halklararası Doğu Teraneleri" festivalinde birinci, 2008 senesinde Kanada'da gerçekleşen "Niagara Kamera Müziği" Festivalinde mugam üçlüsüyle birlikte "Grand-Prix" mükafatına layık görülmüştür. Haydar Aliyev Vakfı'nın desteğiyle Azerbaycan Medeniyetinin dostları Vakfının projesine dayalı geçirilen "Mugam 2007", "Mugam 2011", "Mugam 2013", "Mugam 2015" Televizyon yarışmalarında kamança icracısı olarak katılmıştır. 2009, 2011, 2013 ve 2015 senelerinde Gebele Müzik Festivali'ne katılanlardan olmuştur. Esedullayev'in icra ettiği Neva, Bayatı- Şiraz, Çahargah. Şur, Humayun, Rahab gibi mugamlar Azerbaycan Devlet Teleradyo Şirketinin arşivinde tutulmaktadır. 2015 senesinde "Kamança icracıları ve onların mugam sanatının gelişiminde rolü ve ehemiyeti" adlı doktora tezini savunmuştur. 1997 senesinden itibaren ABD, Meksika, Kanada, Çin, İngiltere, Almanya, Norveç, İtalya, Avusturya, İspanya, Fransa, İsveç, İsviçre, Yunanistan, Litva, Latviya, Romanya, Slovakya, Polşa, Türkiye, İran, Ukrayna, Gürcistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Rusya'nın birçok şehirlerinde defalarca Azerbaycan müziğini temsil etmiştir. 1 Mayıs 2017, 9 Mayıs 2018 ve 10 Mayıs 2019 tarihlerinde cumhurbaşkanı tarafından mükafatlara layık görülmüştür (https://az.wikipedia.org/wiki/To%C4%9Frul_%C6%8Fs%C9%99dullayev Erişim Tarihi: 09.03.2024).

3.5. Azerbaycan'da Kamança Literatüründe Kullanılan Eserlere İlişkin Etütler

Notalı halk çalgı aletleri orkestrasının oluşturulmasıyla teknik açıdan ilerleyen kamança çalgı aleti için Azerbaycanlı besteciler tarafından kamança için bestelenen eserler, pedagojik alanda faaliyetini sürdüren öğretim görevlileri ve icracıları, başka çalgı aletleri için bestelenen gerek Azerbaycanlı, gerekse yabancı bestecilerin eserlerinin kamança çalgı aletinin teknik imkanlarına göre uyarlanması ve kamançada icra edilmesi kamançanın icra teknikleri açısından gelişimine sebep olmuştur. Bu çalgı aletinde uzun süredir keman akordu kullanılarak Azerbaycanlı ve yabancı bestecilerin keman için yazılan eserleri orijinal versiyonlarında icra edilmektedir. Kamança eğitimine yönelik müfredat örnekleri incelendiğinde, Azerbaycanlı ve yabancı bestecilerin solo keman ve senfonik orkestra için bestelenmiş eserlerinin de yer aldığı görülmektedir. İlk müzik eğitimine müzik okullarında başlayan öğrenciler kamança çalgı aletinin icra tekniklerini

benimsedikten sonra öğretmenler öğrencilere kamançayı keman akorduna uyarlayarak keman eserlerinin de kamança çalgı aletinde icra edilme tekniklerini öğretmektedirler. Aşağıda kamançada keman teknikleri ve keman eserlerini icra etmek için bazı maddeler sıralanmıştır.

1. İlk olarak kamança akort sistemi keman akort sistemine uyarlanacaktır

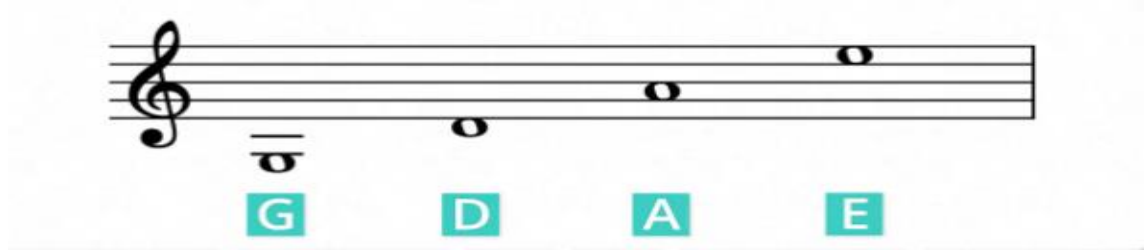

Görsel 146: Kamançadaki Notalar Pesten Tize Doğru (La, Mi, La, Mi)

Kaynak: İmanova ve Recebova, 2005, 3.

Kamança için notalar sol anahtarında yazılır ve yazıldığı yerden bir ton yukarıda seslenir. Mi, la, mi, la olarak akort edilen kamança çalgı aleti fa# si olarak seslenir

1. Keman notaları

Görsel 147: Keman Notaları (Mi, La, Re Sol)

Kaynak: <https://violinspiration.com/violin-notes-for-beginners/> Erişim Tarihi: 16. 04.2024

3. Keman teknikleri ve icracılığı için yazılan ve Azerbaycan'da kullanılan yabancı icracıların alıştırmalarından oluşan ve türlü keman tekniklerinin yer aldığı kitapları ilk başta müzik okulu öğrencilerini zorlamaması adına, müzik okulunda görev yapan eğitimcilerin keman notalarını öğrenciye iyi seviyede öğretmesi ve öğrencinin de iyi bir şekilde benimsemesi önemlidir.

4. Daha sonraki aşamalarda öğrenciler tamamen keman tekniklerini kendinde birleştiren basitten zora doğru giden farklı alıştırma ve tekniklerden ibaret kitaplardan yararlanarak kendilerini birçok keman eserini çalmaya hazırlayabilirler. Bu

alıştırmaların icra edilmesi, alıştırmaların icrasında karşılaşılan teknikler ileride icracıya herhangi bir keman eserinin icrasında zorlanmamayı sağlar.

5. Keman tekniklerinin öğrenilmesi için kullanılabilecek kitaplar

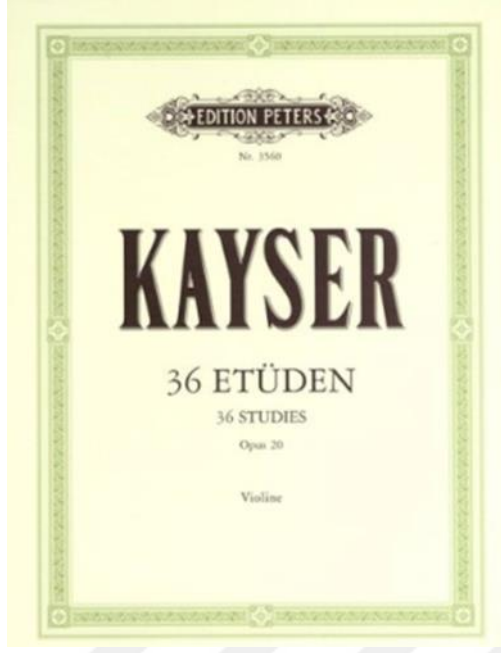
Görsel 148: Schradiak “ Keman İçin Alıştırmalar”

Kaynak: <https://musicbook.ru/ru/books/?id=5662> Erişim tarihi: 18.04.2024.

Görsel 149: Schradiak “1. Bölüm, 7 Pozisyonda Çalabilmek İçin Parmak Alıştırmaları”

Kaynak: <https://www.wildberries.ru/catalog/30221626/detail.asp> Erişim Tarihi: 18.04.2024.

Görsel 150: Kayser “36 Alıştırma”

Kaynak: <https://www.amazon.com.tr/KAYSER-Estudios-Keman-Op-20Hendriks/dp/B007RVNW10>

Erişim Tarihi: 19.04.2024.

Görsel 151: Kayser Alıştırımlarından Bir Örnek

Kaynak: <https://www.virtualsheetmusic.com/score/KayserALL.html> Erişim Tarihi: 19.04.2024.

6. Kamançada çalınabilecek, keman için bestelenen Azerbaycanlı ve yabancı bestecilerin eserlerine örnekler;

F. Emirov “Keman ve piyano için “Mugam Poema”

C. Cahangirov “Keman ve senfonik orkestra için konçerto”

A. Rzayev “ Keman ve senfonik orkestra için 1. konçerto”

A. Rzayev “ Keman ve senfonik orkestra için 2. konçerto”

C. Saint- Saens “ İntroduksiyo ve Rondo Kapriçoso”

P. Sarasate “Garaçı Teraneleri”

W. A. Mozart “ Akşam Serenadı”

J. Haydn “ Keman ve senfonik orkestra için 2. konçerto

Bu keman eserlerinden örnek olarak Camille Saint Saens’in “Introduction et Rondo Capriccioso” eseri örnek olarak belirlenmiş, bu eserde kullanılan tekniklerle kamançada icra edilebilmesi için araştırmacı tarafından etütler oluşturulmuştur (eserin partiyonu ve örnek ses kaydı için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=Q0ajM7aL-Vc> Erişim Tarihi: 22.04.2024). Aşağıda bu etütlere yer verilmektedir.

Etüt 1 (Staccatoların icrasına dair bkz, görsel 153)

Görsel 152: Staccatoların İcrasına Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Görsel 153: Staccatoların İcrasına Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Etüt 2 (Legato icrasına dair bkz, görsel 155)

Görsel 154: Legatoların icrasına dair etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Görsel 155: Staccato ve Legatoların Beraber İcrasına Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Etüt 3 (Legato ve kromatizm bkz, görsel 157)

Görsel 156: Legato ve Kromatizm İçin Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 157: Kromatik Dizinin Legato ve Staccatolarla İcra Edilmesine Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Etüt 4 (Onaltılık notalardan oluşan alıştırma bkz, görsel 159)

Görsel 158: Onaltılık Notalardan Oluşan Alıştırma

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 159: Onaltılık Notalarla Legato ve Staccato İcrasına Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Etüt 5 (2 sesin beraber çalınmasına dair bkz, görsel 161)

Görsel 160: 2 Sesin Beraber Çalınmasına Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Etüt 5.1 (2 sesin beraber şekilde legato ve staccatoyla icrası bkz, görsel 160)

Görsel 161: 2 Sesin Legato ve Staccato Olarak Beraber Şekilde İcrasına Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Etüt 6 (6/8 ölçüde staccato ve legatolarla icra tekniklerinin geliştirilmesine dair etüt bkz, görsel 163)

Görsel 162: 6/8 Ölçüde Staccato Ve Legatolarla İcraya Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 163: 6/8 Ölçüde Staccato ve Legatolarla İcraya Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Etüt 7 (Trilin Kullanımına dair bkz, görsel 165)

Görsel 164: Trilin Kullanımına Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 165: 6/8 Ölçüde Legato Ve Staccatoların İcrasına Dair Etüt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SONUÇ

Kamança çalgı aleti Azerbaycan müzik medeniyetinde farklı yeri olan, en kıymetli geleneksel yaylı çalgı aletlerinden biridir. Bu araştırmada organolojik ve pedagojik açılardan Azerbaycan halk çalgısı kamançanın özellikleri belirlenmiştir. Çalışmanın birinci alt problemine göre kamançanın organolojik özellikleri incelendiğinde; günümüzde Azerbaycan’da kamança olarak bilinen ve sevilen bu çalgı aletinin geçmişten günümüze dek farklı adlarla, bir çok halkın medeniyetinde yer aldığı, aynı zamanda farklı zamanlarda Azerbaycan’da da farklı adlarla anıldığı sonucuna varılmıştır. Tarihi kaynaklar incelendiğinde Azerbaycan’da bu çalgı aletinin ataları arasında rebab, yaylı kopuz, çeğane, çeğanag, ğıjek gibi çalgı aletlerinin Azerbaycan’da kullanımına dair resimli ve yazılı kaynaklara ulaşılmıştır. Farklı zamanlarda iki veya üç telli, hatta dört ve beş telli kamançalara rastlandığına dair bilgilere ulaşılmıştır. Günümüzde Azerbaycan’da kamança çalgı aletinin dört telli olarak kullanıldığı, kamançanın yapım aşamasında en kaliteli ağacın ceviz ağacı olduğu, kamançanın kase kısmının ön kısmına çekilen derinin kaliteli olması ve çalgı aletinin daha iyi tınlaması bakımından balık derisi tercih edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çalışmanın ikinci alt problemine göre kamançanın pedagojik özellikleri incelendiğinde; kamançanın Azerbaycan’da geçmiş ve günümüzdeki icrası ve kullanımına dair farklılıkların olduğu, 1932 senesine kadar bu çalgı aletinin eşlik çalgı aleti olarak kullanıldığı, notasız icra edildiği, 1932 senesinde Üzeyir Hacıbeyli tarafından oluşturulan Notalı Halk Çalgı Aletleri Orkestrası ile orkestra ve nota sisteminin oluşturulduğu böylece kamança çalgı aletinin yalnız eşlik çalgı aleti olarak değil, solo çalgı aleti olarak da kullanımına da yol açtığı, bu vesileyle birçok Azerbaycanlı bestecinin kamança için eserler bestelediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada incelenen 5 yıllık (ilkokul) halk müziği eğitim sistemi ve konservatuvar eğitim sisteminde (lisans) kullanılan kamança müfredat örneklerinin sınıf düzeyleri açısından, eser seçimleri açısından farklılık teşkil ettikleri saptanmıştır. Kamança müfredat içerikleri incelendiğinde, öğrencilerin çalgı eğitimindeki gelişimleri için sınıf düzeylerine göre yer alan gam, etüt, Azerbaycanlı ve yabancı bestecilerin eserleri gibi çeşitli teknik ve müzikal kazanımların sağlandığı, günümüzde Ramiz Mirişli’nin yazdığı “Kamança Mektebi”nin yaygın olarak kullanıldığı, bunun dışında birçok icracı ve eğitimci tarafından yazılan metotların ve ayrıca Azerbaycanlı ve yabancı bestecilerin yazdığı eserlerin kamança için düzenlemelerinin yer aldığı kitapların günümüzde kamança

eğitiminde yaygın kullanıldığı belirlenmiştir. Aralarında Elnur Ahmedov, Tuğrul Esedullayev, Elşan Mansurov, Fahrettin Dadaşov, Arif Esedullayev, Şefiye Ayvazova gibi icracıların bulunduğu, farklı teknik ve icra yöntemleriyle bugün eğitim alanında ve sahnede faaliyetini sürdüren birçok sanatçının yetenekli öğrenciler yetiştirmeye devam ettikleri görülmüştür. Günümüzde kamançanın, batı müziği stilinde kemana yaklaştırılarak icra edildiği, keman eserlerinin kamançada keman akort sistemine uyarlanarak icra edilmesi ile kamança ile yalnız geleneksel eserlerin değil, keman teknikleri ve keman için yazılan eserlerin de ustalıkla icra edilebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma ile geçmişten günümüze kamançanın organolojik ve pedagojik açılarından gelişim gösterdiği, günümüzde kamançanın Azerbaycan'da yalnızca geleneksel çalgı aleti olarak kullanılmadığı, yani mahını, geleneksel müzik, mugamların icra edilmesiyle sınırlanmadığı, piyano veya orkestralar eşliğinde Azerbaycan ve yabancı bestecilerin eserlerinin ustalıkla icra edilebildiği bir çalgı aleti olduğu, keman akorduna uyarlanarak keman eserlerinin ve tekniklerinin ustalıkla icra edilebildiği, Azerbaycan' da verilen eğitimle bu çalgı aletinin gelişimini sürdürdüğü, yeni nesil icracıların yetiştirmeye devam ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından ilgili literatür doğrultusunda, kamançada çalınan ve çalınması önerilen keman eserlerine ilişkin olarak, kamançada kullanılan keman teknikleri çerçevesinde örnek bir eser belirlenerek buna ilişkin bir etüt dizisi hazırlanmıştır. Başka eserler üzerinde de bu stilde etütler hazırlanabilir, etkililikleri çeşitli nicel araştırmalarla sınanabilir, diğer halk müziği çalgıları için de bu araştırma örnek teşkil edebilir.

KAYNAKÇA

- Aliyev, A. (2014). Halk Çalgı Aletleri Üzre Nota Uzmanlık Fenninin Tedris Metodikası, Bakü: Azerbaycan Eğitim Bakanlığı
- Abdullayeva, S. (2016). Azerbaycan Çalgı Aletleri Dünyanı Valeh Edir, Bakü: Nurlar
- Abdullayeva, S. (2010). Azerbaycan Musigisi Ve Tesviri Sanat, Bakü: Oğuz Eli
- Abdullayeva, S. (2002). Azerbaycan Çalgı Aletleri, Bakü: Adiloğlu
- Ahmedov, E. (2016). Enstrümental Mugam İcracılığında Kamançanın Yeri Ve Ehemiyeti. Medeniyet Dergisi, 2(300), 67-69.
- Ayvazova, Ş., Abbasaliyev, A. ve Esedullayeva, M. (2022). Lisans İçin Kamança Nota İcracılık Programı, Bakü.
- Arslan, M. ve Öger, A. (2008). Uygur Türklerinde Bazı Çalgılar Ve Çin Kültürüne Etkisi. İzmir: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, 7(2), 9-16.
- Eyvazova, Ş. ve Esedullayeva, M. (2010). Azerbaycan Ve Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança Ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri, Bakü.
- Eyvazova, Ş. (2014). Kamança İçin Duetler, Bakü: Adiloğlu
- Esedullayev, A. (2011). Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança Ve Piyano İçin Düzenlenmiş Eserleri, Bakü: Adiloğlu
- Esedullayev, M. ve Esedullayev, T. (2018). Yabancı Ülke Bestecilerinin Eserleri, Bakü; Mütercim
- Ayvazova, Ş., Abbasaliyev, A. ve Esedullayeva, M. (2022). Lisans İçin Kamança Nota İcracılık Programı, Bakü.
- Gazimihal Ragıp, M. (2001). Ülkelerde Kopuz Ve Tezeneli Sazlarımız, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Gündoğdu, M. (2016). Doğu Karadeniz’de Müzik Ve Horon Geleneği, İstanbul: Arı Sanat Yayın Evi
- Gökçen, İ. (2017). Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde Çalgılar. Ankara: Ürün Yayınları.
- Hesenzade, C. (2014). Tebriz’in Sihirli Masalları, Moskova: İRS Publishing House
- Kerimov, M. (2003). Azerbaycan Müzik Aletleri, Bakü: Yeni Nesil
- Kerimova, A. (2018). Yabancı Bestecilerin Eserleri (1. baskı), Bakü: Mütercim

- Kerimova, A. (2018). Yabancı Bestecilerin Eserleri (2. baskı), Bakü: Mütercim
- Kerimova, A. (2019). Azerbaycan Bestecilerinin Eserleri(1. baskı), Bakü: Mütercim
- Kerimova, A. (2019). Azerbaycan Bestecilerinin Eserleri (2. baskı), Bakü: Mütercim
- İmanova, O. ve Recebova, R. (2005). Kamança Mektebi, Bakü: Şirvanneşr
- İmanov, R., Guliyev, D. ve Tahirgızı, Ş. (2014). Beş Senelik Müzik Okulları İçin Yıllık Program, Bakü
- Memmedov, A. (2011). 19-21. Yüzyıllarda Azerbaycan Milli Aletleri, Bakü: Azerbaycan Eğitim Bakanlığı Bakü Müzik Akademisi
- Mesihi, Mesut M (2005). Verga ve Gülşa, Bakü: Şerg Gerb
- Memmedov, M. (2016). Kolça Kopuz Ve Yaylı Kopuz. Konservatoriya Dergisi
- Mirişli, R. ve Mirişli, N. (2009). Kamança Mektebi, Bakü: Elm ve Tehsil
- Müslümov, M. ve Musazade, R (2019). Konservatuvar Mugam Eğitimi Programı, Bakü.
- Necefzade, A. (2004). Azerbaycan Halk Çalgı Aletleri İzahlı Sözlük, Bakü: Min bir mahnı
- Necefzade, A. (2004). Çalgı Aletlerimiz, Bakü: Min Bir Mahnı
- Necefzade, A. (2011). Kamança Ve Azerbaycan'da Farklı Zamanlarda Kullanılan Yaylı Çalgı Aletleri. Konservatuvar Dergisi, 1(2), 20-26.
- Necefzade, A. (2020). Kamançanın Gelişmesinde Cevahir Hesenova'nın Hizmetleri. Medeniyet Dergisi, (4), 61-62.
- Ögel, B. (1991). Türk Kültür Tarihine Giriş, Ankara: Kültür Yayınları
- Öztürk, N. İ. (2016). Azerbaycan'da Müzik Eğitimi Sistemi, (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Sarı, Çolakoğlu G (2014). Asya'dan Avrupa'ya Yaylı Çalgılar Tel Üzerinde Ses Elde Etme Tekniğine Göre Sınıflandırma. The Journal of Acedemic Social Science Studies, 25(1), 35-50.
- Şükürova, A. (2017). Pyesler Mecmuesi, Azerbaycan Ve Yabancı Ülke Bestecilerinin Kamança Ve Piyano İçin Düzenlenen Eserler, Bakı.
- Umudov, M (2015). Aletşünaslıg, Bakü: Azerbaycan Eğitim Bakanlığı
- Vural, Göher F. (2011). *İslamiyet'ten Önce Türklerde Kültür Ve Müzik, Hun, Kök Türk Ve Uygur Devletleri*. Ankara: Ötken

Verim, K (2015). Türkiye-Azerbaycan Kamança Türleri Ve Onların İcracılık Özellikleri, (Doktora Tezi). Bakü Müzik Akademisi, Bakü.

Yıldız, Y (2019). Kastamonu Kemanesinin Yapısal Özellikleri Ve İcra Tekniği, (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Kişisel Görüşmeler

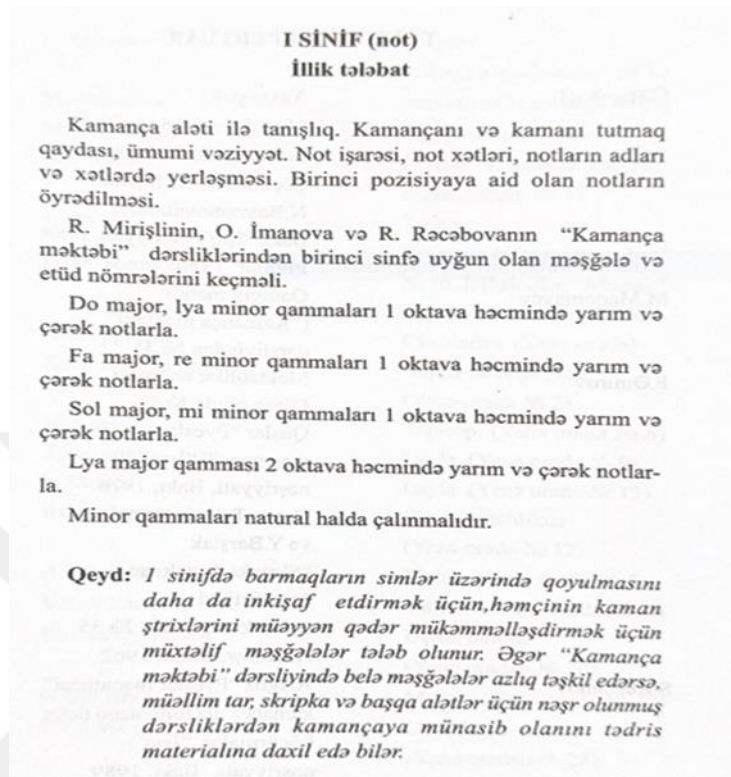
Abbasgulu Necefzade 18 Nisan 2024)
Musa Yagubov (21 Nisan 2024)
Memmedeli Memmedov (8 Temmuz 2024)
Tuğrul Esedullayev (11 Temmuz 2024)
Nicat Sadıgov (12 Temmuz 2024)

İnternet Kaynakları

<https://www.azernews.az/culture/103277.html>
<http://konservatoriya.az/?p=4830>
https://az.wikipedia.org/wiki/Habil_%C6%8Fliyev
<https://portal.azertag.az/az/node/24945>
https://tr.wikipedia.org/wiki/Adalet_Vezirov
https://az.wikipedia.org/wiki/%C6%8Fdal%C9%99t_V%C9%99zirov
https://az.wikipedia.org/wiki/Elman_B%C9%99d%C9%99lov
<https://az.baku-art.com/az/bu-gun-fexreddin-dadashovun-dogum-g-n-d-r>
https://az.wikipedia.org/wiki/F%C9%99xr%C9%99ddin_Dada%C5%9Fov
<https://yazarlar.az/2024/01/17/es%C9%99dullayev-arif-murtuza-oglu/>
<https://www.musicacademy.edu.az/az/enenevimusizhisi-kf-muallimler/271-asadullayev-arif.html>
<https://sia.az/az/news/culture/532935.html>
https://az.wikipedia.org/wiki/%C5%9E%C9%99fiq%C9%99_Eyvazova
https://www.youtube.com/watch?v=u_oOAHUmzg
<https://www.youtube.com/watch?v=iAzGGU-brys>
https://www.yeniazərbaycan.com/Medeniyyət_e68233_az.html
<https://edebiyatqazeti.az/news/proza/9135-benzersizlik>
https://az.wikipedia.org/wiki/Elnur_%C6%8Fhm%C9%99dov_%28musiqi%C3%A7i%29
https://az.wikipedia.org/wiki/El%C5%9F%C9%99n_Mansurov
https://az.wikipedia.org/wiki/Mirnazim_%C6%8Fs%C9%99dullayev
<https://az.wikipedia.org/wiki/To%C4%9Fru%C6%8Fs%C9%99dullayev>
<https://violinspiration.com/violin-notes-for-beginners/>
<https://musicbook.ru/ru/books/?id=5662>
<https://www.wildberries.ru/catalog/30221626/detail.asp>
<https://www.amazon.com.tr/KAYSER-Estudios-Keman-Op-20-Hendriks/dp/B007RVNW1O>
<https://www.virtualsheetmusic.com/score/KayserALL.html>
<https://www.youtube.com/watch?v=Q0ajM7aL-Vc>

EK

Ek 1: Azərbaycan'da Müzik Okullarında Beş Senelik Kamança Eğitimi Müfredatı

TƏXMINİ REPERTUAR	
Ü.Hacıbəyli	Yaxşı yol. "Pyeslər məcmuəsi" (kamança ilə fortepiano üçün kəçürmələr H.Kərimov və N.Bayramovundur), Bakı. "İşıq" nəşriyyatı, 1989 Pilotlar (Yenə orada № 1)
M.Maqomayev	Qəmgin mahnı ("Kamança məktəbi" dərsliyindən № 3)
F.Əmirov	Məktəblilər nəğməsi (Yenə orada № 1) Quşlar "Pyeslər məcmuəsi" "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1976 Qatar T.Ətəkişiyev və Y.Baştak "Skripkada çalmaq üçün ibtidai tədris kitabı"ndan № 35
S.Rüstəmov	Azərbaycan, Bakı, 1962 Alagöz "Pyeslər məcmuəsi" kamança ilə fortepiano üçün kəçürmələr, "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1989
S.Ələsgərov	Sözsüz mahnı "Kamança dərsliyindən" № 2

Ə. Abbasov	Nəğmə.
	"Skripka kitabından" № 14
M. Əhmədov	Melodiya. (Yenə orada № 27)
M. Nəsirbəyov	Yağış. (Yenə orada № 12)
M. Qlinka	Bülbul "Kamança məktəbi"
	dərsliyindən № 17
I. Lisenko	Tülkü
	"Skripka üçün müntəxəbat"
	№ 16, I, II siniflər, "Muzika"
	nəşriyyatı, Moskva, 1976
A. Filippenko	Cücalərim (Yenə orada)
Rus xalq mahnısı	Bağda dovşan gəzir
	(Yenə orada № 2)
M. Krasev	Top-top (Yenə orada № 6)
T. Zaxarina	Layla (Yenə orada № 9)
N. Metlov	Layla (Yenə orada № 13)
Rus xalq mahnısı	Yaşıl çəmənlərdə
	(Yenə orada № 12)
A. Komarovski	Mahnı (Yenə orada № 5)
V. Rebikov	Səhərcik (Yenə orada № 18)
Rus xalq mahnısı	Uçma bülbul
	(Yenə orada № 20)
N. Baklanov	Mahnı (Yenə orada № 27)
Ukrayna xalq mahnısı	Oy, cükə-cükə
	(Yenə orada № 28)
	Dovşan (Yenə orada № 31)
Rus xalq mahnısı	Şən qızlar (Yenə orada)

9

V.A. Motsart	Alleqretto
	Müntəxəbat, I, II siniflər üçün
	№ 17, "Muzika" nəşriyyatı,
	Moskva, 1976
I. Haydn	Mahnı (Yenə orada № 26)
J. Lülili	Mahnı (Yenə orada № 25)
F. Mendelson	Moderato
	"Skripka üçün pədaqoji repertuar"
	№ 9, "Muzika" nəşriyyatı,
	Moskva, 1939
F. Şubert	Mahnı (Yenə orada № 10)
K. Veber	Ländler (Yenə orada № 17)
F. Qyue	Ariya (Yenə orada № 14)
M. Oqinski	Layla (Yenə orada № 13)
	Polonez "Azərnəşr". Bakı, 1959

"Gənc skripkaçıların kitabxanası"ndan pyeslər I dəftər. Bakı. "Azərnəşr", 1963

Qeyd: Müəllim mülahizəsinə görə şagirdin sinfinə uyğun köçürmələrdən də istifadə edə bilər

I SİNİF (muğam) **İllik tələbat**

Açıq simlər üzərində məşğələlər (kamanın gəzdirilməsi). Barmaqların simlər üzərində düzgün vəziyyəti (normal applikatura ilə). 4-6 kiçik həcmli Azərbaycan xalq mahnıları, rəqsləri, dəramət, rənglər və asan barmaqlarla keçməli.

10

TƏXMINİ REPERTUAR

Azərbaycan xalq mahnıları:

Laylay
Aman ovçu
Qara gözlər
Evləri var xana-xana
Küçələrə su səpmişəm
Laçın
Gözlüm sənən
Bəri bax
Aman nənə
Qubanın ağ alması
Qoyunlar
Sudan gələn sürməli qız
Ay gözəl-gözəl xanım
Sona xanım, çıx eyvana

Azərbaycan xalq rəqsləri:

Əsgərani
Gülğəz
Yüz bir
İnnabı
Yaylıq
Azərbaycan
Mirzeyi
Nəlbəki

11

Dəramət və rənglər:

Mahur – Hindi dəraməti
Çahargah rəngi
Rast rəngi
Bayatı-Qacar rəngi
Qatar rəngi
Bayatı-Kürd rəngi
Şüştər rəngi

Tədris ilində keçirilən dinləyişin tələbatı:
I yarımda (dekabrda) – sorğu, musiqi savadı, alətin düzgün tutulması, notun üzəndən oxunması.
II yarımda (may-iyun) 1 qamma, 1 məşğələ, 2 pyes, 2 mahnı.
Keçirilən məşğələlərdən sorğu
Azərbaycan xalq mahnılarından, rəqs, dəramət və rənglərdən ikisini çalmaq.

II SİNIF (not) İllik tələbat

R.Mirzəlinin, O.İmanova və R.Rəcəbovanın "Kamança məktəbi" dərsliklərindən ikinci sınıfa uyğun olan məşğələ və etüd nümunələrini keçməli.
H.Kərimovun "Qamma və etüdlərin tədrisi" dərsliyindən keçməli.
Re major, si minor qammaları 2 oktava həcmində çərək və səkkizlik notlarla.

12

Si bemol major qamması 2 oktava sol minor qamması 1 oktava həcmində çarək və səkkizlik notlarla.

Lya major qamması 2 oktava həcmində çarək və səkkizlik notlarla çaldırılmalı.

Tədris ili ərzində müxtəlif xarakterli 4-6 pyes keçməli.

Qeyd: Qamma və arpejioları iki dəfə ardıcıl çaldırmaq məsləhətdir. Bu qayda qammaların tədrisində bütün siniflərdə tətbiq olunmalıdır.

TƏXMİNİ REPERTUAR

Ü.Hacıbəyli	Şəfqət bacısı. Azərnəşr, Bakı, 1942 Qızlar xoru. ("Koroglu" operasının IV pərdəsindən) Axsam oldu "Skripka məktəbi" dərsliyindən № 75 Ey səbə yeli. "Kamança məktəbi" dərsliyindən № 16
A.Zeynalli	Beşik mahnısı. "Pyeslər məcmuəsi" "Azərnəşr", Bakı, 1945
F.Əmirov	Bip-bipin nəğməsi. "Azərnəşr", Bakı, 1962 Quzum (Yenə orada)
S.Rüstəmov	Ana məktəb. "Uşaq mahnıları", Azərnəşr, Bakı, 1962

13

Ə.Abbasov	Aşıqsayağı. "Pyeslər məcmuəsi", "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1989
A.Rzayev	Kukla (Yenə orada) Sabahın ustaları "Azərnəşr", Bakı, 1951
M.Əhmədov	Marş Skripka dərsliyindən, № 60

DUETLƏR

Ü.Hacıbəyli	Axsam oldu "Pyeslər məcmuəsi", (kamança ilə fortepiano üçün köçürmələr), Bakı, 1989
F.Əmirov	Qatar (Yenə orada)
D.Şostakoviç	Yaxşı yol (Yenə orada)
M.İ.Qlinka	Polka "Pyeslər məcmuəsi", (kamança ilə fortepiano üçün köçürmələr), "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1989
N.Rimski-Korsakov	Qışın yola salınması "Müntəxabat", I, II siniflər üçün № 36, "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1976
V.Kalnikov	Durna (Yenə orada № 32)
N.Baklanov	Beşik nəğməsi (Yenə orada № 5)
V.Solovyov-Sedoy	Moskva axşamları "Seçilmiş mahnılar", "Muzika" nəşriyyatı, Kiyev, 1976

14

S.Zateplinski	Melodiya "5 yüngül pyes", "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1937
A.Jivqov	Etüd – marş Etüd və pyeslər, Gənc skripkaçıların kitabxanası, II,III siniflər üçün "Sovet bəstəkarı" nəşriyyatı, Moskva, 1960
A.V.Motsart	Vals "Skripkada çalmaq üçün ilk dərslər" kitabı № 55, "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1971
F.J.Hendel	Qavot variasiya ilə (Yenə orada)
L.Beethoven	Surok Müntəxəbat № 50
F.Shubert	Vals (Yenə orada № 47)
R.Suman	Melodiya (Yenə orada № 41)
A.Korelli	Qavot "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1937
K.Sen-Sans	Qu quşu "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1961
"Gənc skripkaçıların kitabxanası"ndan pyeslər II dəftər. Bakı."Azərnəşr". 1963.	

II SİNİF (muğam)

İllik tələbat

Mahur-Hindi və Bayatı-Kürd (aşağıdakı şöbələrlə asan barmaqlarla).

15

Bayatı-Kürd: Bayatı-Kürd
Bayatı-Əcəm
Ayaq

Mahur-Hindi: Bərdəşt
Mahur-Hindinin mayəsi
Üşşaq
Hüseyni
Vilayəti

Tədris ilində keçirilən dinləyişin tələbatı:

I yarımda (noyabrda) 1 major, 1 minor qamması,
1 etüd, terminlərdən sorğu.

(Dekabrda) iki müxtəlif xarakterli pyes.

Bayatı – Kürd muğamı.

Keçilən məşğələlərdən sorğu.

II yarımda (martda) 1 major, 1 minor qamması,

1 etüd, terminlərdən sorğu.

(May-iyunda) iki müxtəlif xarakterli pyes.

Mahur-Hindi muğamı.

Keçilən məşğələlərdən sorğu.

III SİNİF (not)

İllik tələbat

Kamançanın köklənməsinin bütün tədris ili ərzində öyrədilməsi.
Pozisiya haqqında məlumat. 2 – 3-cü pozisiya ilə tanışlıq. Həmin pozisiyalarda məşğələlər çəlməli.

R.Mirışlinin, O.İmanova və R.Rəcəbovanın "Kamança məktəbi"
dərslərlərindən üçüncü sinfə uyğun olan məşğələ və etüd nömrələrini keçməli.

16

H.Kərimovun "Qamma və etüdlərin tədrisi" dərsliyindən keçməli.

F.Volfartın "Skrupkada çalmaq üçün ilk dərslər" kitabından keçməli.

Sol major, mi minor qammaları 2 oktava həcmində çərək və səkkizlik notlarla.

Fa major qamması 2 oktava həcmində çərək və səkkizlik notlarla.

Re minor qamması 2 oktava həcmində çərək, səkkizlik və onaltılıq notlarla.

Re major, si minor, qammaları 2 oktava həcmində çərək, səkkizlik və onaltılıq notlarla.

Lya major qamması, ştrixlərlə, Fa diyez minor qamması 2 oktava həcmində çərək və səkkizlik notlarla çaldırılmalı.

Tədris ili ərzində müxtəlif xarakterli 4-6 pyes keçməli.

TƏXMINİ REPERTUAR

Ü.Hacıbəyli	Əsgərin şadlığı Əsgərin ariyası ("Arşın mal alan" musiqili komediyasından) Azərbaycan, Bakı, 1958 Döyüşçülər marşı "Pyeslər məcmuəsi" "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1976 Qızlar xoru ("Leyli və Məcnun" operasından)
-------------	--

17

M.Maqomayev	Nərgiz "in mahnısı" ("Nərgiz" operasından) "Etüd və pyeslər" məcmuəsi, "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1979
A.Zeynallı	Araz (duet) (Yenə orada)
Q.Qarayev	Dəniz neftçilərinin marşını, "Kamança məktəbi" dərsliyindən Kiçik vals. "Altı uşaq pyesi" məcmuəsindən (skripka ilə fortepiano üçün kəçürmə), "Sovetskiy kompozitor" nəşriyyatı, Moskva, 1974 Fırfıra (Yenə orada) Düşüncə (Yenə orada)
Niyazi	Layla Skripka üçün muntəxəbat, I-II siniflər, №7, Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1974
S.Rüstəmov	Sərhəddilər marşı "Azərbaycan", Bakı, 1958 Sumqayıt, "Azərbaycan", Bakı, 1950 Mahnı və rəqs. "Pyeslər məcmuəsi"ndən (kamança ilə fortepiano üçün kəçürmələr) Düşüncəmiz. "Kamança məktəbi" dərsliyindən

18

T.Quliyev	Neftçilər marşı. "Balaban məktəbi" dərslərindən № 4
Ə.Bədəlbəyli	Marş ("Qız qalası" baletinə, 1961)
S.Ələsgərov	Gənc skripkaçının kitabxanası: "dan, II dəfə, Azərbaşı, Bakı, 1961
	Balaca çoban. Pyelər məmuəsi" (kamaça ilə fortepiano üçün köçürmələr) "İşq" nəşriyyatı, Bakı, 1989
Ə.Abbasov	Aşıqsayağı "Pyelər məmuəsi" (kamaça ilə fortepiano üçün köçürmələr), Bakı, 1989
A.Gəray	Qurucular mahnısı. "Kamaça məktəbi" dərslərindən № 10
M.Qlinka	Torağay. "Kamaça məktəbi" dərslərindən № 7
P.Çaykovski	Payız. "Etüdlər və pyelər" məmuəsi, "İşq" nəşriyyatı, Bakı, 1979
D.Şostakoviç	Yaxşı yol, Müntəxəbat № 57 Vals "Kamaça məktəbi" dərslərindən № 8
M.Lisenko	Layla, Müntəxəbat № 54
N.Baklanova	Yallı, "Pyelər məmuəsi" (kamaça ilə fortepiano üçün köçürmələr)
S.Qulak-Artemovski	Oksananın romansı "Kamaça məktəbi" dərslərindən № 5

19

A.Qreçaninov	Layla. Müntəxəbat № 79
Ukrayna xalq mahnısı	Durna (Yenə orada № 55)
N.Baklanova	Rəqs "Etüd və pyelər" məmuəsi, "Sovetskiy kompozitor" nəşriyyatı, Moskva, 1990
İ.S.Bax	Qavot. Müntəxəbat № 63
V.Motsart	Çoban mahnısı (Yenə orada № 72)
F.Şubert	Vals (Yenə orada № 77) Ländler (Yenə orada № 73)
X.Qlyuk	Şən yallı (Yenə orada № 59) Şən rəqs (Yenə orada № 61)
Q.Persel	Ariya (Yenə orada № 58)
K.Veber	Vivaçe (Yenə orada № 69)
O.Riding	Konsert si minor (I h.) (Yenə orada № 91) Konsert – Si minor (III hissə) Müntəxəbat II–III siniflər üçün № 41
Korelli	Adajio "Muzqiz", Moskva, 1837
F.Mendelson	Sözsüz mahnı "Muzqiz", Moskva, 1939
Q.Kekkert	Qayıqda (Yenə orada)
	Gənc skripkaçların Kitabxanası"ndan pyelər III dəfə Azərbaşı", Bakı, 1963

20

III SİNİF (muğam)

İllik tələbat

Kamançanın köklənmə qaydası.

Bayatı-Qacar və Şüştər (aşağıdakı şöbələri ilə).

Bayatı-Qacar: Bardaşt

Maye

Hüseyni

Şikəsteyi-fars

Şüştər: Bardaşt (Əmiri)

Şüştər

Tərkib

Tədris ilində keçirilən dinləyiş və imtahanın tələbatı:

I yarımda (noyabrda) 1 major, 1 minor qamması,

1 etüd, terminlərdən sorğu.

(Dekabrda) iki müxtəlif xarakterli pyes;

Şüştər muğamı.

Keçilən məşğələlərdə sorğu.

II yarımda (martda) 1 major, 1 minor qamması,

1 etüd, terminlərdən sorğu;

(May-iyunda) iki müxtəlif xarakterli pyes,

Bayatı – Qacar muğamı.

Keçilən məşğələlərdə sorğu.

21

IV SİNİF (not)

İllik tələbat

Kamançanın köklənmə qaydası. 4-5-ci pozisiyalar ilə tanışlıq. Həmin pozisiyalarda sərbəst çalmaq üçün məşğələlər. Melizm haqqında anlayış, qısa və uzun forşlaqların izahı və ifası.

R.Mirişli, O.İmanov və R.Rəcəbovun "Kamança məktəbi" dərsliklərindən dördüncü sinfə uyğun olan məşğələ və etüd nümunələrini keçməli.

H.Kərimovun "Qamma və etüdlərin tədrisi" dərsliyindən keçməli.

F.Volfart skripka üçün etüdlərdən (I dəftər) keçməli.

"Azərbaycan xalq rəngləri" məcmuələrindən keçməli.

Re major, si minor qammaları 2 oktava həcmində ştrixlərlə.

Lya major, fa diyez minor qammaları 2 oktava həcmində ştrixlərlə.

Fa major, re minor qammaları 2 oktava həcmində ştrixlərlə çaldırılmalı.

Tədris ili ərzində müxtəlif xarakterli 4-6 pyes keçməli.

TƏXMİNİ REPERTUAR

Ü. Hacıbəyli

Sənsiz. Azərnəşr, Bakı, 1945

Sevgili canan

"Kamança məktəbi"ndən № 2

Gülçöhrənin nələsi ("Arşın mal alan" musiqili komediyasından).

Nigarın ariyası

("Koroğlu" operasından)

Azərnəşr, Bakı, 1961

22

M.Maqomayev	Yallı ("Nərgiz" operasından)
Q.Qarayev	Nağıl "Klassik pyeslər" məcəmuəsi, Moskva, 1974 Oyun (Yenə orada) Şən hadisə (Yenə orada) Marş "Pyeslər məcəmuəsi" (kamança ilə fortepiano üçün), "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1989
F.Əmirov	Baharımın ("Gözün aydın" musiqili komediyasından) Azərnəşr", Bakı, 1951 Lirik rəqs "Pyeslər məcəmuəsi" (kamança ilə fortepiano üçün). "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1989 Ovda (Yenə orada) Kor ərəbin mahnısı (Şeyx-Sənan" pyesinə yazılmış musiqidən) Marş "Kamança məktəbi"ndən № 13
C.Hacıyev	Layla "Pyeslər" (tar ilə fortepiano üçün köçürmə), Azərnəşr, Bakı, 1964
Adil Gəray	Tarantella, Azərnəşr, Bakı, 1970 Şahnəzsayəyi (Yenə orada) Bağcakürd (Yenə orada)
M.Qlinka	Vals ("İvan Susanin" operasından) Uşaq musiqi məktəbi

23

	(Gənc skripkaçının kitabxanası, II dəftər), Azərnəşr, Bakı, 1961 Elegiya "Etüd və pyeslər" məcəmuəsi, "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1979
P.Çaykovski	Vals "Uşaq albomu" pyesləri məcəmuəsindən Neapolitan mahnısı "Pyeslər məcəmuəsi", (kamança və fortepiano üçün) "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1979 Barkarolla "Azərnəşr", Bakı, 1940 Şirin arzular "Balaban məktəbi"ndən № 3
D.Şostakoviç	Qəmgin mahnı, "Müntəxəbat III-IV siniflər üçün" № 7, "Muzika", Moskva, 1972
R.Qlier	Vals. "12 yüngül pyes", "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1970 Xalq mahnısı (Yenə orada)
M.Blanter	Layla "Etüd və pyeslər məcəmuəsi", "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1979
L.Bethoven	İki xalq rəqsi Müntəxəbat II-III siniflər üçün, № 8, "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1974 Sonatina (Yenə orada)

24

İ.Haydn	Andante
H.Hendel	Müntəxəbat, I-II siniflər üçün
K.Veber	Variasiyalar (Yenə orada)
Ş.Quno	Vals (Yenə orada)
	Vals "Romeo və Cülyetta"
	operasından
Ş.Dankla	Polka
	"Kamança məktəbi" dərslərindən
F.Qoseyk	Qavot "Pyelər məcmuəsi"ndən
	(kamança və fortepiano üçün),
	"İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1979
H.Persel	Konsonetta (Yenə orada)
O.Riding	Konsert (II hissə)
A.Vivaldi	Konsert İya minor (I hissə)
	"Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1976
N.Baklanova	Konsertino "Pyelər məcmuəsi"
	(kamança ilə fortepiano üçün
	kəçürmə),
	"İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1989

IV SİNİF (muğam)

İllik tələbat

Kamançanın köklənə qaydası.

Bayatı-Şiraz və Rast (aşağıdakı şöbələrlə)

Bayatı-Şiraz: Bərdəst
Bayatı-Şirazın mayəsi

25

Nişibi-fəraz
Bayatı-İsfahan
Ayaq
Rast: Bərdəst
Mayə
Üşşaq
Hüseyni
Vilayəti
Ayaq

Tədris ilində keçirilən dinləyişin tələbatı:
I yarımda (noyabrda) 1 major, 1 minor qamması,
1 etüd, terminlərdən sorğu.
(Dekabrda) iki müxtəlif xarakterli pyes.
Bayatı-Şiraz muğamı.
Keçilən məşğələlərdən sorğu.
II yarımda (martda) 1 major, 1 minor qamması,
1 etüd, ritmik muğam.
(May – İyunda) iki müxtəlif xarakterli pyes;
Rast muğamı.
Keçilən məşğələlərdən sorğu.

V SİNİF (not)

İllik tələbat

Kamançanın köklənə qaydası. V-VI pozisiyalarla tanışlıq.
Həmin pozisiyalarda sərbəst çalmaq üçün müxtəlif məşğələlər.
Şagirdə melizmlər, trel, qrupetionun yazılışı və ifası haqqında məlumat vermək.

26

Melizmlərin ifası üçün müxtəlif məşğələlərdən (Kamança məktəbi dərslərlərindən)

Azərbaycan xalq rəqsləri və ya xalq rəngləri məcmuələrindən istifadə etməli.

Kamança məktəbi dərsləri, H.Kərimovun "Qamma və etüdlər" məcmuəsi,

F.Volfort I-II dəftər etüdləri, Kayzer "36 etüd məcmuəsi" S.Rüstəmov "Melodik etüdlər" məcmuələrindən qamma və etüdlər çaldırılmalı. Kamança məktəbi dərslərindən 5-ci sinfə aid olan etüd və məşğələləri keçməli.

Üç işarəli major, minor qammaları çəmək, səkkizlik və onaltılıq notlarla göstərilən temp və ştrixlərlə tədris etməli.

Mi bemol major, do minor, fa diyez minor qammaları, IV sinifdə keçilən qammaların təkrarı.

Sol major, mi minor qammaları 2 oktava həcmində ştrixlərlə.

Mi bemol major, do minor qammaları 2 oktava həcmində ştrixlərlə.

Hafiz Mirzəyevin "Qamma və etüdlər" kitabında olduğu kimi keçməli.

Tədris ili ərzində 1 iri həcmli əsər, 2 müxtəlif xarakterli pyes keçməli.

TƏXMİNİ REPERTUAR

Ü. Hacıbəyli	Asyanın rəqsi ("Arşın mal alan" musiqili komediyasından)
	"Azərbaycən", Bakı, 1953
	Rəqs
	("Koroğlu" operasının V pərdəsindən)
	27

M. Maqoməyev	"Pyəslər məcmuəsi" (kamança ilə fortepiano üçün), "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1989 Aşıqsağa Balaban məktəbindən № 5 I fantaziya, "Azərbaycən", Bakı, 1956 Firuzənin ariyası, ("Firuzə" operasından) Azərbaycən, Bakı, 1956 Cəngi, "Azərbaycən", Bakı, 1956 Rəqs ("Şah İsmayıl" operasından) "Azərbaycən", Bakı, 1956 Radio marşı . "Pyəslər məcmuəsi" (kamança ilə fortepiano üçün kəçürmələr), "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1991
Q. Qarayev	Ayşinin rəqsi Uşaq musiqi məktəbi, II dəftər, Azərbaycən, Bakı, 1963
C. Hacıyev	Variasiyalar . "Kamança məktəbi dərslərindən".
S. Ələsgərov	Cəngi. Bakı. "İşıq" nəşriyyatı, 1985 Tarantella (Yenə oradan)
A. Məlikov	Noktürn ("Məhəbbət əfsanəsi" baletindən)
S. Rüstəmov	Şadlıq rəqsi Azərbaycən, Bakı, 1950

	Qaytağı 3 №-li süitdən (kamança ilə fortepiano üçün kəçürmələr), "Pyeslər məcmuəsi", "İşiq" nəşriyyatı, Bakı, 1991.
T.Quliyev	Vals "Pyeslər" (tar ilə fortepiano üçün kəçürmə Adil Goraydır), Azərbaycan, Bakı, 1964
C.Cahangirov	Çahargah ("Azad" operasından) Kamança və fortepiano üçün kəçürmə, "İşiq" nəşriyyatı, Bakı, 1991
R.Mirzəli	Dalğalar "Pyeslər məcmuəsi", "İşiq" nəşriyyatı, Bakı, 1991
V.Adıgözalov	Qəronfil "Pyeslər məcmuəsi", "İşiq" nəşriyyatı, Bakı, 1989
P.Çaykovski	Rəqs ("Sonalar gölü" baletindən) Vals ("Yevgeni Onegin" operasından)
N.Rimski-Korsakov	Hind qonağının mahnısı ("Sadko" operasından) "Azərbaycan", Bakı, 1953
S.Raxmaninov	Polka Azərbaycan, Bakı, 1953
M.Musorqski	Vokaliz (Yenə orada) Köhnə qala "Sərgidən şəkəllər" silsiləsindən
S.Küi	Şərq melodiyası Azərbaycan, Bakı, 1953

29

Z.Paliyavili	Lekuri. "Pyeslər məcmuəsi" kamança ilə fortepiano üçün kəçürmə), "İşiq" nəşriyyatı, Bakı, 1989
V.A.Motsart	Menuet "Kamança məktəbi dərslərindən" № 14
L.V.Bethoven	Menuet Xarici ölkə bəstəkarlarının pyesləri, 6-7 siniflər üçün, "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1963
F.Şubert	Serenada. "Pyeslər məcmuəsi", "İşiq" nəşriyyatı, Bakı, 1989
F.Şopen	Mazurka "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1938
İ.Bokkerina	Menuet. "Klassik pyeslər" № 4, "Muzika" nəşriyyatı, Moskva, 1974
İ.Brams	Macar rəqsi "Pyeslər", Azərbaycan, Bakı, 1966
E.G.Bize	Uvertüra ("Karmen" operasından) Azərbaycan, Bakı, 1951
A.Dvorjak	İki slavyan rəqsi Azərbaycan, Bakı, 1953

30

A.Vivaldi	Konsert – Sol major Müntəxəbat III-IV siniflər üçün № 29, «Muzika» nəşriyyatı, Moskva, 1972
A.Verqoni	Konsert – Iya minor (I, II hissələr) (Yenə orada) Rondo və Larqo “Muzika” nəşriyyatı, Moskva, 1938
F.Zeyts	Uşaq konserti (I-II-III hissələr) “Muzika” nəşriyyatı, Moskva, 1939

V SİNİF (muğam) İllik tələbat

Kamançanın köklənmə qaydası.
Çahargah və Hüməyun (aşağıdakı şöbələrlə)

Çahargah:	Bərdəst Çahargahın mayəsi Bəstəniqar Ayaq
Hüməyun:	Bərdəst Hüməyun Fəli Məşəvi Ayaq

31

Qarabağ şikastəsi zərbi muğamı

Tədris ilində keçirilən dinləyişin tələbatı:
I yarımda (noyabrda) 1 major, 1 minor qamması,
1 etüd, ritmik muğam.
(Dekabrda) buraxılış imtahanında çalınacaq
2 müxtəlif xarakterli pyeslərin dinləyişi.
Hüməyun muğamı.
II yarımda (martda) iri həcmli əsərin dinləyişi
(May-iyunda) iki müxtəlif xarakterli pyes;
(Apreldə) tam proqramın dinləyişi.
Buraxılış imtahanında (may-iyunda) 1 etüd, 1 iri həcmli əsər,
2 müxtəlif xarakterli pyes, 1 muğam (tədris illəri ərzində keçilən
muğamlardan biri) çalınmalıdır.

Qeyd: Müəllim tədris illəri ərzində Dəyanət Quliyev, Rəuf İmanov, Ofeliya İmanova, Rəna Rəcəbovanın “Kamança məktəbi” dərslərindən (Bakı, “Müttərcim”, 2013), Solimova Arzunun “Pyeslər məcmuəsi”ndən (kamança və fortepiano üçün işləmə və köçürmələr, Bakı, “Adiloğlu”, 2012) istifadə edə bilər.

32

Ek 2: Azərbaycan'da Konservatuvar Eğitimində Kamança İcracılığı için Repertuar Listesi

Qeyd: BAKALAVR TƏHSİLİNİ BAŞA ÇATDIRAN V KURS QIYABI TƏLƏBOLƏRİNİN DÖVLƏT ATTESTASIYASI PROQRAMI BU QAYDADA OLACAQDIR.

**KAMANÇA İFAÇILIGI İXTİSAS (NOT İFAÇILIGI) FƏNNİ ÜZRƏ PROQRAM
(ƏYANI)
I KURS**

Böyük həcmli əsərlər

Ü.Hacıbəyli – «I fantaziya»
 Ü.Hacıbəyli – «II fantaziya»
 S.Rüstəmov – «Azərbaycan süitəsi»
 S.Əbşgərov – «Sonatina»
 S.Əbşgərov – «Tər ilə simfonik orkestr üçün 2 saylı Konsert» İşləmə
 Ş.Kərimov – «Klarnet ilə xalq çalğı alətləri üçün Konsert» Kamança ilə fortepiano üçün köçürmə
 H.Hərimov – «Skripka ilə simfonik orkestr üçün Konsert» Kamança ilə fortepiano üçün işləmə
 V.A.Motsart – «Kiçik Konsert» B-Dür
 V.A.Motsart – «Skripka ilə orkestr üçün Konsert» G-Dür
 İ.S.Bax – «Skripka ilə orkestr üçün Konsert» a-moll
 İ.S.Bax – «Skripka ilə orkestr üçün Konsert» d-moll
 A.Vivaldi – «Skripka ilə orkestr üçün Konsert» a-moll
 A.Vivaldi – «Skripka ilə orkestr üçün Konsert» G-Dür
 J.Akkolai – «Skripka ilə orkestr üçün Konsert» a-moll
 Q.F.Hendel – «3 saylı Sonata»
 C.Tartini – «Skripka ilə orkestr üçün Konsert» a-moll
 F.M.Veracini – «Sonata» e-moll
 A.Komarovski – «Skripka ilə orkestr üçün Konsert» e-moll

Kiçik həcmli əsərlər

Ü.Hacıbəyli – «Cəngi»
 Ü.Hacıbəyli – «Koroğlu» operasından Qızların rəqsi II pərdə

Ü.Hacıbəyli – «Koroğlu» operasından Rəqs V pərdə
 M.Maqomayev – «Şah İsmayıl» operasından Rəqs
 M.Maqomayev – «Nərgiz» operasından Rəqs
 M.Maqomayev – «Radio marşı»
 Q.Qarayev – «Yeddü gözəl» baletindən Aışonın rəqsi
 Q.Qarayev – «Don Kixot» simfonik qravüründən Səyahət
 Q.Qarayev – «Andante» köçürmə
 F.Əmirov – «Sevil» operasından Balasın ariyası
 F.Əmirov – «Azərbaycan» kamança ilə fortepiano üçün köçürmə
 S.Hacıbəyli – «Gülşən» baletindən Rəqs (köçürmə)
 S.Hacıbəyli – «Məz 416»
 S.Rüstəmov – «Şadlıq rəqsi»
 T.Quliyev – «Görüş» k/f-dən Vals
 S.Əbşgərov – «Vətənimdir»
 S.Əbşgərov – «Xəyalə dalarından»
 S.Əbşgərov – «Skertso» F-Dür (köçürmə)
 A.Məlikov – «İki qəlbın dastanı» baletindən Kamdenin göz yaşları
 T.Bakıxanov – «Vəli» kamança ilə fortepiano üçün köçürmə
 Q.Hüseynli – «Lirik rəqs» kamança ilə fortepiano üçün köçürmə
 M.Adiil Gəray – «Gülüstan»
 M.Adiil Gəray – «Tarantella»
 M.Adiil Gəray – «Bağça Kürd»
 M.Adiil Gəray – «Səhnəz sayğı»
 H.Rzayev – «Rəqs tokkata»
 N.Əlverdibəyev – «Elegiya»
 N.Əlverdibəyev – «Qaytağı»
 Y.İmanov – «Lirik vals»
 Y.İmanov – «Konsert valsı»
 P.I.Caykovski – «Sentimental vals»
 P.I.Caykovski – «Yevgeni Onegin» operasından Vals
 P.I.Caykovski – «İlin fəsiləri» silsiləsindən Payız nəğməsi
 S.Raxmaninov – «Polka»
 Z.Pollayvili – «Daisi» operasından Ləkəri
 F.Şubert – «Serenada»
 J.Bize – «Karmen» operasından Uvertürə

A.Dvorjak – «Qaraçı rəqsi»
 A.Dvorjak – «8 sayılı Slavyan rəqsi»
 E.Qriq – «Per Gunt» süüatsından Anitranın rəqsi
 S.Küi – «Şərqi romanı»
 I.Brams – «5 sayılı Macar rəqsi»
 P.Oginski – «Polonez»
 Ş.Danklya – «4 sayılı variyasiya»
 Ş.Danklya – «6 sayılı variyasiya»
 S.S.Prokofyev – «Rus rəqsi»
 O.Rəcəbov – «Əhval ruhiyyə»
 L.Baklanova – «Konsertino»
 Duke Ellinqton – «Karavan»

II KURS

Böyük həcmli əsərlər

S.Rüstəmov – «Xalq çalğı alətləri üçün 3 sayılı Süita»
 S.Rüstəmov – «Tar ilə xalq çalğı alətləri orkestri üçün Konsert» köçürmə
 S.Ələsgərov – «Tar ilə xalq çalğı alətləri orkestri üçün 1 sayılı Konsert» köçürmə
 C.Cahangirov – «Skripka ilə fortepiano üçün Sonatina» I, II, III hissələr
 T.Bakıxanov – «Tar ilə simfonik orkestr üçün 3 sayılı Konsert» köçürmə
 Z.Bağirov – «Kamança ilə simfonik orkestr üçün Konsert»
 A.Bəbirov – «Konsert pyesi» işləmə
 H.Xanməmmədov – «Tar ilə simfonik orkestr üçün 3 sayılı Konsert» işləmə
 İ.Haydn – «Skripka ilə simfonik orkestr üçün 2 sayılı Konsert» işləmə
 V.A.Motsart – «Skripka ilə simfonik orkestr üçün Konsert» A-dur işləmə
 V.A.Motsart – «Skripka ilə simfonik orkestr üçün Konsert» D-dur
 C.Verdi – «Rigoletto» operasından Fantaziya işləmə
 M.Budaykin – «Domra ilə orkestr üçün Konsert» köçürmə
 M.Qlinka – «Quslan və Lyudmila» operasından Uvertüra işləmə

Kiçik həcmli əsərlər

F.Hacıbəyli – «Koroğlu» operasından Müqəddimə III pərdə

Ü.Hacıbəyli – «Aşıqsağa»
 A.Zeynallı – «Ölkəm»
 Q.Qarayev – «İldırım yolları» baletindən Qızların rəqsi
 S.Ələsgərov – «Rəqs-tokkata»
 S.Ələsgərov – 1 saylı «Tarentella»
 Ə.Abbasov – «Gənclik rəqsi»
 A.Məlikov – «Məhəbbət əfsanəsi» baletindən Nokturn
 A.Məlikov – «Məhəbbət əfsanəsi» baletindən Monoloq
 V.Adiqəzadə – «Qəzəfil»
 V.Adiqəzadə – «Skertso»
 T.Bakıxanov – «Elegiya» işləmə
 T.Bakıxanov – «Rəqs» köçürmə
 M.Adil Gəray – «Səfi Kürd»
 A.Rzayev – «Düşüncə»
 M.Musorqski – «Xovanşina» operasından İran qızlarının rəqsi
 P.I.Çaykovski – «Skertso» skripka ilə orkestr üçün
 P.I.Çaykovski – «İlin fəsiləri» sülaləsindən Dekabr
 Ş.Quno – «Faust» operasından Vals-Fantaziya
 R.Korsakov – «Sadko» operasından Hind qonağının mahnısı
 A.Dvorjak – «2 saylı Slavyan rəqsi» köçürmə
 Ş.Dankya – «1 saylı variyasyonlar» köçürmə
 F.Kreysler – «Gözlə rosmarin»
 T.Albinoni – «Adagio»
 D.Şostakoviç – «Romans»

III KURS

Böyük həcmli əsərlər

S.Ələsgərov – «Tar ilə Xalq çalğı alətləri orkestri üçün 3 saylı Konsert»
 H.Xanməmmədov – «Tar ilə simfonik orkestr üçün 2 saylı Konsert» köçürmə
 H.Xanməmmədov – «Kamança ilə simfonik orkestr üçün Konsert»
 H.Xanməmmədov – «Arla və orkestr üçün Konsert»
 A.Məlikov – «Süita №1» işləmə
 Z.Bağirov – «Tar ilə simfonik orkestr üçün Konsert» köçürmə

Kiçik həcmli əsərlər

Ü.Hacıbəyli – «Koroglu» operasından Fraqmentlər
 Ü.Hacıbəyli – «Leyli və Məcnun» operasından Məcnunun atasının arıyası
 Q.Qarayev – «Yeddü gözəl» baletindən Vals
 S.Hacıbəyov – «Gülüştan» baletindən Adajio
 S.Rüstəmov – «Oxu tar»
 S.Əlsgarəv – «Daimi hərəkət»
 S.Əlsgarəv – «Intermezzo»
 S.Əlsgarəv – «2 saylı Tarantella»
 S.Əlsgarəv – «Skertso» C-dür
 T.Quliyev – «Baxıyaz» k/f-dən Vals
 C.Cahangirov – «Ayılı gecələr»
 C.Cahangirov – «Azad» operasından Çahargah
 C.Cahangirov – «Ana»
 A.Məlikov – «Məşhəbbət əfsanəsi» baletindən Türk qızlarının rəqsi
 A.Məlikov – «İki qəlbin dastanı» baletindən Saray qızlarının rəqsi
 A.Rzayev – «Düşüncə»
 M.Qlinka – «Ivan Susanin» operasından Vals
 P.I.Çaykovski – «Yatmış gözəl» baletindən Vals
 N.Rimski-Korsakov – «Şərq romanı»
 N.Rimski-Korsakov – «Car Soltan haqqında nəğmə»
 A.Rubinstein – «Demon» operasından Öndülüs qızı
 V.A.Motsart – «Axsam serenadısı»

IV KURS

Böyük həcmli əsərlər

A.Məlikov – «Skripka ilə fortepiano üçün Muğam poema»
 C.Cahangirov – «Tar ilə xalq çalğı alətləri orkestri üçün Konsert» köçürmə
 C.Cahangirov – «Skripka ilə simfonik orkestr üçün Konsert»
 H.Xanməmmədov – «Tar ilə simfonik orkestr üçün 1 saylı Konsert» ıslama
 A.Rzayev – «Skripka ilə simfonik orkestr üçün 1 saylı Konsert»
 A.Rzayev – «Skripka ilə simfonik orkestr üçün 2 saylı Konsert»
 T.Bakıxanov – «Tar ilə simfonik orkestr üçün 2 saylı Konsert»
 Ə.Rəhimova – «Kamança ilə simfonik orkestr üçün Konsert»
 Ə.Rəhimova – «Kamança, qanun və simfonik orkestr üçün ikinci Konsert»
 F.Mendelson – «Skripka ilə simfonik orkestr üçün Konsert» e-moll
 F.List – «2 saylı Macar rapsodiyası»
 K.Sen-Sans – «İntroduktsiya və rondo kapriççiozo»
 P.Sarasate – J.Bizenin «Karmen» operasının mövzuları əsasında «Konsert fantaziya» köçürmə
 P.Sarasate – «Quraçı taranələri»
 A.Vivaldi – «Konsert» (İlin fəsliləri silsiləsindən Yay) g-moll
 C.Rossini – «Willhelm Tell» operasından Uvertürə

Ek 3: Azərbaycan'da Konservatuvar Eğitimində Kamança İcracılığı Mugam Listesi

PROQRAM - Əyani təhsil	
I kurs I semetr	
1. Mahur-hindi	Bərdəst, Mayə, Üşşaq, Hüseyni, Vilayəti, Şikəsteyi-fars, Mübərriqə, Əraq, Qərai, Mahur-hindiyə ayaq. Tərin köklənmə qaydası: adi kök. Bu muğama mərdlik, mübarizlik hissi ilə yanaşı zəngin boyalı gəzişmələr də xasdır.
2. Bayatı-kürd	Bayatı-kürd, Kərküki, Bayatı-əcəm, Bayatı-kürdə ayaq (Azərbaycan ilə) Tərin köklənmə qaydası: I kök sim re, yanındakı ağ sim lya, II kök sim lya. Bayatı-kürd muğamı dinləyicidə pərişanlıq, qəm-qüssə hissləri oyadır.
3. Heyratı zərbi-muğamı	Tərin köklənmə qaydası: adi kök. "Mahur-hindi" muğamı üzərində qurulmuş "Heyratı" zərbi muğamı marşvari və qəhrəmanlığa, mübarizəyə çağırış kimi səslənir.
I kurs II semetr	
1. Rahab	Bərdəst (Əmiri ilə), Rahab, Böyük məsihi, Şikəsteyi-fars, Mübərriqə, Əraq, Qərai, Kiçik Məsihi, Rahabə ayaq. Tərin köklənmə qaydası: adi kök. Bu muğam dinləyicidə sevgi, məhəbbət hissləri oyadır, insanı mərdənə və mübariz olmağa çağırır.
2. Qatar	Qatar, Bəm qatar, Zil qatar, Qatara ayaq. Köklənməsi: adi kök. Şən əhval-ruhiyyə xüsusiyyətinə malikdir.
3. Arazbarı zərbi-muğamı	Tərin köklənmə qaydası: adi kök. Şur muğamı üzərində qurulmuşdur.

II kurs I semestr

1. Rast

Bərdaşt (Novruz-Rəvəndə ilə), Mayə, Uşşaq, Hüseyni, Vəlayəti, Dilkeş, Kürdü, Şikəsteyi-fars, Mübərriqə, Əraq, Pəncəgah, Rak, Qərai, Rasta ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: Birinci kök sim və yanındakı ağ sim re, ikinci kök (bas sim) sol, qalan simlər isə adi qaydada olduğu kimi qalır.

Xarakterik xüsusiyyətlərinə görə Rast muğamı insanda mərdlik, gümrahlıq, mübarizlik hissləri oyadır.

2. Kürdü-Şahnaz

Şahnaz, Dilkeş, Kürdü, Zil Şahnaz, Azərbaycan ilə ayaq.

3. Osmani zərbi-muğamı

Tarın köklənmə qaydası: adi kök.

Bu zərbi muğam lirik, şən xarakterlidir və Şur muğamı üzərində qurulmuşdur.

II kurs II semestr

1. Bayatı-Şiraz

Bərdaşt, İsfahanək, Mayə, Nəşibu-fəraz, Bayatı-İsfahan, Zil-Bayatı-Şiraz, Xavəran, Üzzal, Dilruba, Bayatı-Şiraza ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: birinci kök sim və yanındakı ağ sim re, ikinci kök sim sol.

Xüsusiyyətlərinə görə Bayatı-Şiraz muğamı həyəcan və ehtirasla yanaşı özündə gizli qəmginlik hissləri daşıyır.

2. Mirzə Hüseyn səgahı

Manəndi-muxalif, Bəm səgah, Zil səgah, Şikəsteyi-fars, Mübərriqə, ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: birinci kök sim fa, yanındakı ağ sim lya, ikinci kök sim lya, qalan simlər adi qaydada olduğu kimidir.

Mirzə-Hüseyn səgahı bir qədər qəmginliklə yanaşı insanlara sevgi, məhəbbət hissi də aşıl原因 muğamıdır.

3. Qarabağ-Şikəstəsi

Köklənmə qaydası: I kök sim fa, ağ sim lya, qalan simlər adi qaydada.

III kurs I semestr

1. Zəbul-segah

Bərdəşt (Zəbul və ya mənəndi Hisar-muxalif ilə), Mayə, Muya, Mənəndi-muxalif, Segah, Zil-zəbul, Mənəndi-hisar, Mənəndi-muxalif (Zildə), Zəbul segaha ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: birini kök sim və yanındakı ağ sim mi, qalan simlər adi qaydada olduğu kimidir.

Dinləyicidə sevgi, məhəbbət hissləri oyadan, onu düşündürən lirik, ürəyəyatan, incə xalları olan muğamdır.

2. Şüştər

Əmiri, Şüştər, Fəli, Mövləvi, Tərkib, Şüştərə ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: adi kök.

Dinləyicidə xəyala dalmaq hissləri oyadır, düşünməyə sövq edir, qəmginlik yaradır.

3. Çoban bayatı

Köklənmə qaydası: adi kök.

Bu muğama emosionallıq və təntənə xasdır.

4. Kəsmə şikəstə

Segah muğamı üzərində qurulmuşdur.

Köklənmə qaydası: adi kök.

Seciyyəvi xüsusiyyətlərinə görə bu zərb muğamı Segahın emosional xarakterini yaradır.

III kurs II semestr

1. Bayatı Qacar

Bərdəşt (Novruz-rəvəndə ilə), Mayə, Hüseyni, Şikəsteyi-fars, Mübərriqə, Zil-Bayatı-Qacar, Dügah, Ruhül-ərvah, Zəminxara, Mavəərənnəhr, Şah Xətai, Bayatı-Qacara ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: birinci kök sim fa, yanındakı ağ sim si bemol, ikinci kök sim si bemol.

Bu muğam dinləyicidə xəyala dalmaq, kədər hissi oyatmaqla yanaşı, təntənəli cizgilərdən də məhrum deyildir.

2. Hüməyun

Bərdəşt, Hüməyun (Mayə), Fəli, Böyük məsnəvi, Mövləvi, Şüştər, Tərkib, Bidad və ya Üzzal, Kiçik Məsnəvi, Hüməyuna ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: birinci kök sim fa, yanındakı ağ sim do diyez, ikinci kök sim bemol, qalan simlər isə adi qaydada olduğu kimidir.

Hüməyun özündə kədər, qəm-qüssə hissi daşıyan muğamdır.

3. Ovşarı və Heydəri zərbi muğamları

Tarın köklənmə qaydası: adi kök.

Bu zərbi muğamlar Şüştər muğamı üzərində qurulmuşdur.

IV kurs I semestr

1. Şur

Bərdaşt, Mayə, Şur-şahnaz, Bayatı-türk, Şikəsteyi-fars, Mübərriqə, Əşiran, Səmai-şəms, Hicaz, Səranə, Qəməngiz, Nəşibu-fəraz, Şura ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: adi kök.

Şur dinləyicidə lirik əhval-ruhiyyə yaradan, xəyala dalmaq, qəmginlik hissləri oyadan, düşünməyə sövq edən bir muğamdır.

2. Orta-mahur

Bərdaşt, Hüseyni, Mahur, Üşşaq, Hüseyni (zildə), Vilayəti, Şikəsteyi-fars, Mübərriqə, Əşiran, Mahura ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: birinci kök sim, yanındakı ağ sim və ikinci kök sim fa, yerdə qalan simlər isə adi qaydada olduğu kimidir.

Rast muğamında olduğu kimi, insanda mərdlik, mübarizlik, gümrahlıq hissi oyatmaqla yanaşı təntənəli əhval-ruhiyyə yaradır.

3. Çahargah

Bərdaşt, Mayə, Bəstə-Nigar, Hisar, Müəlif, Qərra, Muxalif, Mənsuriyyə, Üzzal, Çahargaha ayaq (məğlub ilə).

Tarın köklənmə qaydası: adi, lakin ikinci kök sim lya, muğam pərdəsinə köklənir.

Dinləyicidə mübarizlik hissi oyadan, təbiətin göy gurultusunu və döyüş səhnəsini təsvir edən muğamdır.

4. Səmai-şəms zərbi-muğamı

Tarın köklənmə qaydası: adi kök.

Şur muğamı üzərində qurularaq dinləyicini şura gətirən, lirik əhval-ruhiyyə yaradan zərbi-muğamdır.

5. Mənsuriyyə zərbi-muğamı

Çahargah muğamı üzərində qurulub.

Köklənmə qaydası Çahargah muğamında olduğu kimidir.

IV kurs II semestr

1. Xaric segah

Bərdaşt, Mayə, Təxtigah, Mübərriqə, Manəndi-hisar, manəndi-muxalif, Zil segah, Segaha ayaq.

Tarın köklənmə qaydası: birinci kök sim və yanındakı ağ sim si, qalan simlər isə adi qaydada olduğu kimidir.

Sevgi, məhəbbət və eyni zamanda qəmginlik təsiri bağışlayan muğamdır.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Leyla BAYRAMZADE	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Azərbaycan Milli Konservatoriyası
Fakülte	İfaçılıq
Bölümü	Xalq Çalğı Alətləri
Makale ve Bildiriler	
1. Bayramzade, L., & Küpana, M. N. (2023). Azərbaycanlı kamança sanatçısı Adəlet Vəzirov'un kamança icracılığı ve kamança eğitimine katkıları. Turkish Studies, 18(4), 1861-1883. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.70406	